

5. Izrazoslovje

Izrazoslovje, s katerimi je svetopisemska in krščanska preteklost označevala greh kot proces clovekovnega oddaljevanja od Boga in spravo kot vrnitev k Bogu, je zelo raznovrstno, bogato po vsebini in pomenu. V Svetem pismu so v rabi še drugi pomenski izrazi, kot so hudobija, krivica, nezvestoba, brezbožnost, suženjstvo – označujejo neko dogajanje in stanje, ne le dejanje (optio fundamentalis).

Proces poravnave pa označujejo starejši in novejši izrazi, kot so spoved, pokora, spreobrnjenje, sprava in odpuščanje (označujejo bogastvo božjega delovanja, kakor se kaže v zgodovini odrešenja in clovekovem sodelovanju).

KKC posveca posameznim izrazom večjo težo ter navaja med seboj dopolnjujoče se teološke in antropološke poudarke.

1. Zakrament spovedi, ker je priznanje, izpoved grehov pred duhovnikom bistvena prvina tega zakramenta.

Spoved ali izpoved ima najprej antropološki pomen (zaupni pogovor in izpoved krivde pred drugim – od drugega pa pričakuje razumevanje in nasvet). V nekaterih primerih ima beseda bolj juridicni pomen, to je priznanje krivde; prinaša pa določene učinke: prinaša razbremenitev, posreduje cloveško razumevanje in pomoč, toda greha ne more odvzeti, še manj posredovati odrešenja.

Teološki pomen izraza "spoved" v SP in v izročilu prve Cerkve: je izpoved vere; confessio je tudi grob mucenca, ki je svojo vero potrdil z muceništvom.

Grški izraz eksomologesis pomeni priznati se za krivega, priznati svoj greh. To priznanje ima različne dimenzije: religiozno, ki se dogaja v intimnosti vesti (pred Bogom); obcestveno, ki je javna ali tajna.

Slovenskemu izrazu je potrebno dati večji teološki, svetopisemski poudarek. Spoved naj bi bila prvenstveno priznanje Boga, njegove svetosti, dobrote in usmiljenja z ene strani, z druge pa priznanje lastne grešnosti, ki potrebuje odrešenja.

2. Zakrament pokore, ker posvečuje osebno in cerkvenostno naravnost spreobrnjenja, kesanja in zadošcevanja kristjanagrešnika.

Beseda pokora izraža priznanje in obžalovanje krivde z ene strani, z druge pa pripravljenost zadošcevat za grešna dejanja oziroma se spokoriti.

Etimologija: - poenitentia - poenitere (poenam tenere) prestajati kazen;

- poene, poenitus, v notranjosti nekaj obžalovati, se kesati

- metanoia - delati pokoro, spokoriti se, spreobrniti se

- pokora - spokorna dejanja, ki jih kdo opravlja kot pokoro ali zadošcevanje za storjena slaba dejanja.

Svetopisemsko izročilo svari pred dejanji, ki bi bila opravljena le na zunaj, srce pa bi bilo dalec od resničnega kesanja in spreobrnjenja. Nevarnost je tudi v tem, da bi kdo mislil, da je mogoče zgolj s spokornimi dejanji doseči opravičenje.

3. Zakrament spreobrnjenja, ker zakramentalno uresnicuje Jezusov klic k spreobrnjenju, korak vrnitve k Očetu, od katerega se je clovek oddaljil z grehom.

Izraz spreobrnjenje izraža globok proces, ki se dogaja v clovekovi notranjosti.

V SZ "shub" označuje dvojni proces: obrnitev od napačne poti in vrnitev na pravo pot. Spreobrnjenje ni najprej delo cloveka, ki ga je greh omrežil, marvec je delo božje milosti.

- "metanoia" v NZ pomeni spremembo mišljenja, torej clovekovo notranje dejanje, hkrati pa zunanjo spremembo življenja. Metanoia je pogoj za sprejem in vstop v božje kraljestvo, je

radikalna sprememba življenja, je popolna odpoved grehu in vsemu, kar je z njim povezano, ter vrnitev k Bogu po veri. Potrebno je nenehno spreobračanje (conversio continua).

Slovenska beseda »spreobrnjenje« označuje dinamičnost človekovega religioznega dejanja: najprej zapustitev grešne poti, nato vrnitev k Bogu, h kateremu se mora človek stalno vracati.

4. Zakrament sprave, ker podeljuje grešniku ljubezen Boga, ki daje spravo. Kdor živi iz usmiljenja božje ljubezni, je pripravljen odgovoriti na Gospodov klic: Pojdi in se prej spravi z bratom.

SP izraz sprava (šalom, reconciliatio, pax) je pogosto v rabi v patristični literaturi. Prvi greh je porušil harmonijo med človekom in Bogom, med ljudmi, pa tudi vidni svet je zaradi tega prizadet. **Zacetek** sprave je vedno pri Bogu, ki v svojem usmiljenju prihaja človeku naproti in mu naklanja milost sprave. **Naloga** Človeka je v odprtosti srca in duha sprejeti ponujeno spravo, ki prinaša opravičenje. Prva Cerkev je razumela spravo tudi v njeni eklesialni dimenziji: sprava s Cerkvijo je sprava z Bogom (Pax cum Ecclesia pax cum Deo). Nova zakramentalna odveza izrecno omenja vlogo Cerkve ("Bog, Oče usmiljenja.., naj ti po službi Cerkve podeli spravo in mir...").

Novejši cerkveni dokumenti navajajo **štiri dimenzije** sprave: sprava s samim seboj, z drugimi in z Bogom ter s stvarstvom (prim. SP 4).

5. "Imenuje se zakrament odpuščanja, ker Bog z zakramentalno duhovnikovo odvezo podeljuje spokorniku odpuščanje in mir" (KKC, 1424).

Odpuščanje je eno izmed primarnih človeških izkušenj. Človek je deležen odpuščanja s strani drugih, ki mu odpuščajo njegove grehe, medsebojne krivice, zamere in slabosti, pa tudi sam odpuščanje naklanja drugim. V razmerju do Boga je človek edini krivec, v razmerju do drugih so vsi ljudje drug pred drugim obteženi z medsebojno krivdo. Odpuščanje pa je dar usmiljenega Boga, pa tudi medsebojnega odpuščanja med ljudmi.

* Raba vseh navedenih izrazov je tako v preteklosti kot danes povsem upravičena tako s teološkega (svetopisemskega), kot tudi zgodovinskega in antropološkega vidika. Medtem ko prva dva izraza (spoved, pokora) zaradi domače tradicije in razumevanja zakramenta poudarjata bolj (ne izključno) človekov delež, drugi izrazi (spreobrnjenje, sprava, odpuščanje) izražajo predvsem božjo pobudo in delovanje.

* Bogato vsebino posameznih besed je mogoče ustrezno ovrednotiti pri oznanjevanju na splošno, zlasti pri katehezi, v obhajanju samega zakramenta, pri spokornih opravilih ipd. Poudarek je mogoče dati zdaj enemu zdaj drugemu vidiku ter tako tudi s pedagoškega vidika dopolnjevati oznanilo vere in človekov osebni odgovor.

6. SLOVILO ZAKRAMENTA POKORE

Slovalo ali forma zakramenta pokore so besede, ki jih duhovnik izreče nad spovedancem in mu s tem podeli zakramentalno odvezo grehov. To besedilo se je v preteklosti sicer spreminjalo, vedno pa je izražalo bistveno vsebino zakramenta pokore, to je odpuščanje grehov.

V srednjem veku deprekativna oblika slovila (deprecare moliti, prositi, posredovati). Duhovnik je prosil, naj Bog spovedancu odpusti grehe. Pozneje indikativna oblika zakramentalne odveze, v kateri duhovnik v prvi osebi podeljuje zakramentalno odvezo.

1. Prenova slovila

Koncil je določil, naj se obred in obrazci spovedovanja tako spremenijo, da bodo jasneje izražali naravo in učinek zakramenta. Včasih je bil v ospredju juridicni in individualistični vidik, ki ga je izražala juridicna formulacija besedila, medtem ko je bil teološki (ekleziološki) vidik skromno izražen. V sedanjem integralnem besedilu je poleg odrešenjskega delovanja posameznih oseb Svete Trojice, Oceta, Sina in Svetega Duha omenjena tudi vloga Cerkve v odrešenjski zgodovini oziroma pri odpuščanju grehov.

* "Bog, Oče usmiljenja, ki je s smrtjo in vstajenjem svojega Sina svet spraval s seboj in poslal Svetega Duha v odpuščanje grehov, naj ti po službi Cerkve podeli odpuščanje in mir. In jaz te odvežem tvojih grehov v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen".

* "Deus, Pater misericordiarum, qui per mortem et resurrectionem Filii sui mundum sibi reconciliavit et Spiritum Sanctum effudit in remissionem peccatorum, per ministerium Ecclesiae indulgentiam tibi tribuat et pacem. Et ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen."

Bistveno besedilo je: "Jaz te odvežem tvojih grehov v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen". V teh besedah je označen: **delivec** (služabnik, minister) zakramenta in njegovo dejanje (odveza, absolutio); **spovedanec** kot prejemnik (subjekt) zakramenta, in **tvarina** zakramentalne odveze (grehi kot **materia remota** daljnja tvarina) (rabi se le v smrtni nevarnosti in v nujnih primerih).

Pri podeljevanju zakramentalne odveze je potrebno upoštevati zahteve, ki izhajajo iz narave samega zakramenta, in jih kot take predpisuje Cerkev.

1. Raba predpisanega slovila Zakramenti kot bogoslužna opravila niso zasebna opravila, marveč sveti obredi Cerkve, ki ima oblast urejati sveto bogoslužje. Z uvedbo novega obrednika, je obvezna raba novega slovila. Raba starega besedila je še vedno veljavna, ni pa dopustna.

2. Slovalo je potrebno izgovarjati Zakramenti kot vidna znamenja nevidne milosti imajo na zunaj zaznavno obliko. Duhovnik ga mora izgovarjati glasno, saj ima tako slovalo kot tudi celotno besedilo oznanjevalni pomen.

3. Odvezo je treba podeliti absolutno (brezpogojno) Absolutno se podeli odveza tedaj, ko gre za moralno gotovost, da je spovedanec ustrezno pripravljen, kar potrjuje iskrenost izpovedi, kesanje, pripravljenost zadoščeovati oziroma opraviti ustrezno pokoro. Pogojna odveza (absolutio sub conditione) se daje takrat, ko obstaja dvom glede pripravljenosti (dispozicije) spovedanca, dvoma pa ni mogoče odstraniti. Pogojna odveza se daje zaradi zavarovanja samega zakramenta.

Razlogi za podelitev pogojne odveze so lahko s strani spovedanca ali spovednika:

a) s strani spovedanca: odveze ni mogoče odreci oziroma odložiti brez velike škode za spovedanca, ki zaradi okoliščin potrebuje odvezo (prejem drugih zakramentov, pred operacijo, smrtna nevarnost); spovedanec se ne obtoži zadostne tvarine (starejši in sklerotični spovedanci); spovedanec je v nezavesti;

b) s strani spovednika: spovednik dvomi, ali je že podelil odvezo ali ne. Če spovedanec nima zadostne dispozicije, nikoli ni dovoljeno dati zakramentalne odveze. Če se spovedanec po zakramentalni odvezi obtoži greha (grehov), ki je nujna tvarina (*materia necessaria*) zakramenta, podeli ponovno odvezo; za male grehe, ni potrebna ponovna odveza.

4. Odvezo se daje le navzocemu Gre za fizicno navzocnost, pri kateri se moreta spovedanec in spovednik normalno pogovarjati oziroma osebno komunicirati. V primeru, da spovedanec zapusti kraj spovedi (spovednico, kabinet) pred prejemom odveze, vendar je še v neposredni bližini, je mogoče dati odvezo brezpogojno. V posameznih primerih tudi osebi, ki je bolj ali manj oddaljena (pogojna odveza). Odvezo po telefonu in drugih elektronskih medijih Cerkev ne dovoljuje.

II. TVARINA ZAKRAMENTA POKORE

Klasicna teološka razdelitev loci pri zakramentu pokore bližnjo in daljnjo tvarino. Bližnja tvarina je trojno spokornikovo dejanje: spoved, kesanje in zadošcevanje. Daljnja tvarina ali "quasi materia" zakramenta pokore so vsi grehi, storjeni po krstu.

7. DALJNJA TVARINA

1. Nujna in prostovoljna tvarina (*materia necessaria, materia libera*). Nujna tvarina so vsi veliki grehi, storjeni po krstu, ki še niso bili direktno podvrženi sodbi Cerkev in niso bili direktno odpuščeni. Vsako resnično kesanje doseže odpuščanje grehov tudi izven spovedi. Tedaj so grehi indirektno odpuščeni, ostaja pa dolžnost podvreći jih sodbi Cerkev. Direktno so odpuščeni tisti grehi, ki jih clovek prizna v zakramentu pokore, se jih kesa in zanje prejme zakramentalno odvezo. Če se spokornik iz razlicnih razlogov ni mogel spovedati vseh velikih grehov glede na vrsto, število in okoliščine, ki spreminjajo vrsto greha, vendar jih je iskreno obžaloval, so grehi indirektno odpuščeni. Ostane dolžnost, da pri prihodnji spovedi te grehe podvrže sodbi Cerkev.

Prostovoljna tvarina so vsi veliki grehi, direktno že odpuščeni, ki jih spokornik obžaluje in se jih ponovno obtoži, ter vsi po krstu storjeni mali grehi, odpuščeni ali še ne odpuščeni v zakramentu pokore.

2. Gotova in dvomna tvarina (*materia certa, materia dubia*). Gotova tvarina so vsa tista dejanja, ki so greh, veliki ali mali. Dvomna tvarina pa so tista dejanja, glede katerih clovek dvomi, ali so sploh greh ali ne. Dvomna tvarina ni zadostna tvarina za prejem zakramenta, zato tudi ni mogoče dati/prejeti zakramentalne odveze, ker bi s tem postavljali v nevarnost sam zakrament.

3. Zadostna in nezadostna tvarina (*materia sufficiens, materia insufficiens*). Zadostna tvarina so vsi grehi, mali in veliki, ki so gotova tvarina, že odpuščeni ali še ne odpuščeni. Nezadostna tvarina pa so dejanja, ki so le materialni (objektivni), ne pa tudi formalni (subjektivni, prištevni) greh, dvomni grehi, pred krstom storjeni grehi ter cloveške nepopolnosti oziroma slabosti. Če nepopolnost izhaja iz grešnega nagiba, proti cemur clovek nicesar ne stori, gre za zadostno tvarino spovedi.

8. BLIŽNJA TVARINA: kesanje

Priznanje grehov (confessio; spoved), kesanje (contritio) in zadoščenje (satisfactio) so bistveni deli (partes essentielles) za veljavni prejem zakramenta pokore. Tem dejanjem mora tako spovedanec kot spovednik (katehet, svetovalec) posvečati kar največjo pozornost. S tem je cloveku dana možnost za duhovno rast.

Med spokornikovimi dejanji je najvažnejše kesanje, ki je dušna žalost in stud nad storjenim grehom, s sklepom več ne grešiti. Resnicnost pokore je odvisna od iskrenosti kesanja.

Brez kesanja ni odpuščanja. Kesanje je najvažnejše spokornikovo dejanje in je za odpuščanje grehov nujno potrebno (necessitate medii). Spokornik ga mora izrecno (explicite) ali vsaj vključno (implicite, virtualiter) obuditi. Noben greh, ne velik ne mali, ne more biti odpuščen brez kesanja. Kesanje izhaja iz spoznanja lastne grešnosti, krivice, ki smo jo storili Bogu oziroma bližnjemu.

Kesanja je največja revolucionarna moc v moralnem redu, ki je sposobna cloveka popolnoma spremeniti. Moc izhaja iz Boga, ne iz cloveka. Božja milost je temelj in zacetek resničnega kesanja. Bog je tisti, ki se prvi sklanja k grešniku, ga klice k spreobrnjenju in mu za to daje svojo pomoc. Clovek pa se more približati Bogu le v resnici ponižnosti in skesanosti, ki se izraža v priznanju grešnosti in hudobije.

Kvalitete, ki jih mora imeti vsako kesanje tako v zakramentu kakor izven zakramenta pokore so:

1. Kesanje mora biti nadnaravno (supernaturale). Vera in spreobrnjenje sta med seboj nelocljivo povezani. Clovek obžaluje svoje grehe zaradi Boga. Zgolj naravni in eticni motivi niso zadostni za opravičenje pred Bogom, ceprav imajo svojo vrednost v procesu spreobrnjenja. Tudi nepopolno kesanje (atritio), ki se v cloveku poraja iz spoznanja hudobije greha in iz strahu pred vecnimi kaznimi, grešnika ne opravičuje, pac pa ga nagiba na poti k spreobrnjenju.

Kesanje je torej nadnaravno po svojem vzroku in nagibih. Božja milost ima pri tem prioriteto vlogo: grešnika, ki se je z grehom oddaljil od Boga in zgolj z lastno mocjo ne more stopiti na pot spreobrnjenja, nagiba h kesanju. Samo popolno kesanje, kesanje iz ljubezni (contritio), ki prihaja iz ljubezni do Boga, ljubljenega nad vse, odpušca male grehe; doseže tudi odpuščanje smrtnih grehov, ce vsebuje trdni sklep cimprej pristopiti k zakramentalni spovedi. Glavni nagib popolnega kesanja je ljubezen do Boga, leta pa prihaja od Boga kot milost.

2. Kesanje mora biti resnicno (verum), obuditi ga je potrebno z iskrenim razpoloženjem, ki se izraža v notranjosti in na zunaj. Spreobrnjenje je prvenstveno spreobrnjenje srca in mišljenja, ki se nato kaže v clovekovem ravnanju. Resnicnost kesanja je namrec v volji, to je v pripravljenosti več ne grešiti. Custvena žalost ni nujna za resnicnost kesanje, ceprav ga more spremljati in podpirati. Nekateri so v dvomu, da nimajo pravega kesanja, ker tega custveno ne doživljajo ali se zavedajo, da bodo ponovno padli v isti greh. To še ni znamenje, da kesanje ni resnicno, saj se clovek zaveda svoje slabosti in posledic greha.

3. Kesanje mora biti splošno (universale). Splošnost kesanja se izraža v tem, da spokornik izrecno (explicite) ali vsaj vključno (implicite) obžaluje vse smrtne grehe, to je dejanja, ki so po svoji vsebini tehtna, pomembna in jih clovek stori s polno zavestjo in s preišljeno privolitvijo,

zato v njem unicujejo božjo ljubezen. Splošnost kesanja ne zahteva, da bi se spokornik moral spomniti vsakega smrtnega greha posebej in ga obžalovati. Vsekakor pa mora biti takšno dejanje vključeno v kesanje. Splošnost kesanja se ne nanaša na male grehe, ki v cloveku ne unicijo božjega življenja in ljubezni. Zato se lahko kesanje nanaša le na en mali greh ali vrsto greha, ki je odpuščen tudi v primeru, da se spokornik ni kesal drugih malih grehov.

4. Kesanje mora biti nadvse veliko (dolor appretiative summus). Greh je za cloveka največje zlo in ga kot takšnega priznava in obžaluje. Gre za spoznanje, da je greh največje zlo. Nekateri obrazci kesanja to izražajo z besedami, da je clovek pripravljen raje karkoli pretrpeti, kakor grešiti. S teološkega vidika je to pravilno, s psihološkega pa primerjave niso vedno prepričljive, kar je zlasti potrebno upoštevati pri vzgoji otrok.

5. Kesanje mora biti zunanje ali formalno (explicite). Kot bistveni del zakramenta (materia proxima) – mora biti kesanje v zakramentalni spovedi tudi na zunaj zaznavno. Kot takšno je bodisi samemu spokorniku bodisi spovedniku znamenje resnicnosti in enovitosti notranjega in zunanjega dogajanja. To kvaliteto kesanja je mogoče pokazati in zaznavati iz spokornikovih besed, njegove izpovedi, ravnanja ali že opravljenih spokornih dejanj.

6. Kesanje vkjučuje prejem zakramenta pokore (votum sacramenti). Resnicnost vsakega kesanja se kaže v tem, da je spokornik pripravljen storiti, kar Bog od njega zahteva. V moci takšnega kesanja je spokornik pripravljen stopiti pred duhovnika, ki v imenu Cerkve sprejema njegovo izpoved.

9. BLIŽNJA TVARINA: trden sklep

V resnico kesanje je vedno vključen tudi trdni sklep (propositum firmum). Trdni sklep se izraža v volji in pripravljenosti vec ne grešiti. Kdor se grehov kesa, se s tem odpoveduje zlu in hoče odslej ravnati drugace. Vendar je potrebno, da je trdni sklep tudi izrecno (explicite) oblikovan, kar je spokorniku v pomoc pri njegovem prizadevanju. Trdni sklep je nekakšna konkretizacija kesanja. Iz trdnega sklepa je mogoče sklepati tudi na iskrenost samega kesanja. Trdni sklep mora biti:

1. Dejaven (eficax) Dejavnost se izraža v tem, da ima spokornik resno voljo varovati se greha in grešne priloznosti, poravnati storjeno krivico, sprejeti ustrezna sredstva za popoljšanje.

2. Splošen (universale) Splošnost trdnega sklepa se nanaša najprej na vsa doslej storjena grešna dejanja (smrtne grehe), katerih se bo spokornik izogibal, pa tudi na kateri koli drugi možen smrtni greh, ki se ga bo varoval. Splošnost trdnega sklepa pa ne vključuje varovati se katerega koli malega greha. Dovolj je, da trdni sklep vključuje vsaj enega izmed spovedanih malih grehov, zlasti dejanje, ki ga clovek pogosteje ponavlja ali je vzrok drugih slabih dejanj.

3. Izrecen (explicitum) Čeprav za zakramentalno odvezo zadostuje vključni (virtualni) trdni sklep, je koristno, da spokornik sklep izrecno obudi; na to naj ga spovednik tudi opozori. Tako bo spokornik tudi sam bolj pozoren na svoja dejanja.

4. Dolocen (definitum) Spokornik sam lahko izbere dolocena dejanja (vaje, naloge), ki jih bo opravil kot potrditev iskrenosti kesanja in pripravljenosti za popoljšanje. Zgolj "dobri sklepi"

niso dovolj; potrebni so učinkoviti sklepi.

5. Moder (prudens) Modrost sklepa se izraža v upoštevanju osebnih (z)možnosti in objektivnih danosti. Dejanj (pokore), ki jih kdo ni zmožen storiti, si modro nalagati sebi oziroma drugim.

6. Ponižen (humile) Spokornik se zaveda, da more le z božjo pomočjo uresniti spreobrnjenje, katerega zacetek je v Božjem milostnem klicu. Zato mora nenehno prositi Boga, da bi se znal prav odlocati ter vztrajati v dobrem.

Kesanje in trdni sklep sta med seboj tesno povezana, pa tudi odvisna. Kesanje ima v trdnem sklepu zunanjo potrditev in dopolnitev. Čim bolj je kesanje iskreno, globoko in osebno, tem bolj je tudi trdni sklep dejaven. Kesanje pa ima v trdnem sklepu potrdilo in zagotovilo svoje trajnosti. Tako dejavni trdni sklep podpira in dopolnjuje kesanje.

10. Celovitost spovedi: Materialno natančna spoved

Cerkev uči, da sta "posamična in celovita spoved ter odveza edini redni način sprave vernika, ki se zaveda velikega greha, z Bogom in Cerkvijo" (kan. 960; prim. DS, 16791680; Zakrament sprave, 23). "Ta spoved je za vse, ki so po krstu padli, potrebna po božjem pravu (de iure divino)" (DS 1679).

Celovitost spovedne obtožbe je potrebna iz dveh razlogov:

1. spokornik na ta način označi svoja grešna dejanja s pravim imenom in osebno zadalženostjo in se jih tako tudi spove;

2. spovednik na ta način bolje spozna spokornikov stanje ter mu v moči svoje službe (duhovno sodišče, zdravnik) more dati primerno spodbudo in zakramentalno pokoro.

Glede na celovitost spovedi ločimo materialno in formalno natančno spoved. Prva vernika obvezuje zaradi zapovedi (necessitate praecepti), druga pa je nujno sredstvo (necessitate medii) za doseg odpuščanja.

a) Materialno natančna spoved

Materialno ali objektivno natančna spoved (integritas materialis seu obiectiva) imenujemo tisto spoved, pri kateri se vernik spove po vrsti in številu vseh velikih grehov, ki jih je storil po krstu in še niso bili neposredno odpuščeni po cerkveni oblasti odpuščati grehe in se jih še ni obtožil pri posamični spovedi, a se jih po skrbnem spraševanju vesti zaveda.

Krst izbriše izvorni greh in vsak drugi osebno storjeni greh, ki se ga clovek kesa, zato omenjeni grehi niso več nujna tvarina (materia necessaria) zakramentalne spovedi.

Direktno je odpuščen tisti greh, ki je bil neposredno podvržen sodbi Cerkve, se pravi, da se ga je spokornik pri spovedi obtožil, se ga kesal in je zanj dobil zakramentalno odvezo.

Indirektno je odpuščen greh tedaj, ko se ga spokornik izrecno (explicite) ali vključno (implicite) z drugimi grehi kesa, vendar se ga iz raznih razlogov ni mogel spovedati, npr. zaradi pozabljenosti, pomanjkanja časa ali drugih razlogov.

Predmet materialno natančne spovedi so vsi in samo smrtni grehi (peccata mortalia) in sicer po vrsti, številu in okoliščinah, ki spreminjajo vrsto greha.

1. Po vrsti (secundum speciem), ki označuje naravo dejanja oziroma greha, npr. krivica, nezvestoba, nepoštenost, kraja, kletvina ipd.; vsako grešno dejanje ima tudi svoje ime, kot takšnega ga je clovek storil in ga tudi prepoznava;

2. Po številu (secundum numerum), ki označuje ne samo pogostnost nekega dejanja, marvec temeljno usmeritev (optio fundamentalis) spokornika, ki si bolj ali manj prizadeva za dobro, bolj ali manj pogosto pada v isti greh; pri tem ne gre za matematično tocnost, marvec pogostnost nekega dejanja, ki pove, koliko je neka grešna navada ukoreninjena v cloveku;

3. Glede na okoliščine (circumstantiae speciem mutantes), ki spreminjajo vrsto greha, ki iz malega greha naredijo veliki ali enemu grehu dodajo še drugega, npr. pohujšanje drugih, nezvestoba v zakonu, kraja siromaku ali v cerkvi ipd.

11. Formalno natančna spoved

V primerih, ko ni mogoče opraviti materialno natančne spovedi, mora spokornik opraviti vsaj formalno natančno spoved, se pravi v meri, kakor mu je tedaj (hic et nunc) mogoče. Od materialno natančne spovedi "opravičuje samo fizična ali moralna nezmožnost, ko je mogoče doseči spravo tudi na druge načine" (kan. 960). V vsakem primeru mora biti spoved vsaj formalno natančna (necessitate medii). Spokornik bo spoved dopolnil s tem, da bo grehe podvrgel sodbi Cerkve tedaj, ko mu bo to mogoče.

Razlogi, ki opravičujejo od materialno natančne spovedi, so fizične in moralne narave.

1. Razlogi fizične narave so:

Fizična nezmožnost je prisotna zlasti pri bolnih in umirajočih, ki niso sposobni za naporen pogovor ali dolžno pozornost. Dovolj je, da spokornik izrazi željo po prejemu zakramenta, na kar mu spovednik daje možnost, da se obtoži, kolikor tedaj zmore, pri čemer ga vedno opozori naj prvenstveno nalogo, obuditi iskreno kesanje, medtem ko bo nepopolno spoved dopolnil tedaj, ko bo to mogoče.

Pozabljivost je spremljevalka starosti in bolezni, pa tudi nekaterih drugih življenjskih dogajanj. Tega se prizadeti navadno tudi zavedajo in jim to povzroča težave. Čeprav duhovnik lahko na njihovo prošnjo ali tudi sicer postavi dolocena vprašanja, da bi imel spokornik sam zavest, da je opravil dobro spoved, je vedno na mestu opozorilo, naj vkljuci v spoved in kesanje vse grehe, ki se jih zaveda ali pa se jih ne zaveda. Ni potrebno, da bi si spokornik grehe zapisoval; po lastni odločitvi pa to lahko stori, da tako doseže mir vesti.

Pomanjkanje časa prihaja v poštev zlasti v nekaterih primerih, npr. v hudi nesreči ali smrtnem primeru, v vojni, ob potresu ali požaru, pred operacijo ipd. Posameznik, ki želi opraviti ceprav le materialno natančno spoved, naj bo to omogočeno. Zaradi velike množice spovedancev ni dovoljeno sprejemati le formalno natančne spovedi.

Nezmožnost sporazumevanja med spokornikom in spovednikom je prisotna pri gluhih, gluhonemih, nevednih tujega jezika. Kolikor je mogoče, naj se sporazumejo z napisano obtožbo ali znamenji. Za spovedovanje v tujih jezikih obstajajo priročniki, ki pa se danes razmeroma malo rabijo. Nihče ni dolžan iskati prevajalca za osebno spoved, tudi spovednik ne sme tega zahtevati. Če je izražena in prepoznavna želja po prejemu zakramenta pokore, ce je prepoznavno tudi kesanje s strani spokornika, je spovednik dolžan podeliti zakramentalno odvezo.

2. Razlogi moralne narave so:

Nevarnost za dobro ime spokornika prihaja v poštev zlasti tedaj, ko bi drugi lahko prepoznali ali slišali, česa se je spokornik obtožil, npr. pri spovedovanju v bolnišnici, v množici ljudi;

Nevarnost za dobro ime bližnjega obstaja tedaj, ko bi spokornik moral povedati ali nakazati soudeležnika pri grešnem dejanju, vendar ima leta pravico do dobrega imena (kraja, prešuštvo). Nikakor pa sem ne spadajo tisti, ki so po naravi neke ustanove med seboj povezani (zakonci).

Nevarnost pohujšanja ali skušnjav obstaja tedaj, ko bi bil spokornik pri spraševanju vesti in obujanju spominov na grešno dejanje ali razmerje v nevarnosti, da bi ponovno zapadel v isti greh. Naravni moralni zakon ga tedaj oprošča dolžnosti bodisi skrbnega spraševanja vesti bodisi natančne (detajlirane) obtožbe pri spovedi. Isto nacelo velja tudi za spovednika.

Nevarnost kršitve spovedne molcečnosti zadeva predvsem spovednika, ki bi zaradi naglušnosti preglasno govoril ali spraševal. Če bi spovednik zagrešil napako pri spovedovanju, ki bi jo sam moral priznati pri osebni spovedi, bi moral strogo paziti na diskretnost.

Nevarnost za življenje bi prišla v poštev tedaj, ko bi bil bodisi spokornik bodisi spovednik zaradi okužbe ali drugih razlogov v takšni nevarnosti.

Nepremagljivi strah ali sramežljivost prihaja do izraza pri določeni skupini spokornikov, ki se zavedajo svoje grešnosti, pa tudi obveznosti celovitosti spovedi, vendar ne morejo premagati svojega custvenega razpoloženja (B. Haering).

V vseh primerih zgolj formalno natančne spovedi mora spovednik spokornika opozoriti na nujnost iskrenega kesanja in vključitve vseh (velikih) grehov v kesanje ter pripravljenost spoved dopolniti tedaj, ko bo to mogoče.

12. Druge za spoved potrebne kvalitete

1. Iskreno priznanje grehov Iskrenost priznanja je sad iskrenosti kesanja. Iskrenost se varuje prikrivanja ali malicevanja stvari z ene strani, z druge pa napacne natančnosti, ki je ali lahko vodi v skrupuloznost.

2. Osebna spoved (na uho) Osebna spoved ni samo spoved "na uho", marvec tudi spoved z znamenji (gluhi, gluhonemi), napisana izpoved (dnevnik, listic). Ne more pa je nadomestiti ne spoved (pripoved) tretje osebe, ne zakramentalna odveza, ki bi jo poslali po tretji osebi.

3. Tajna spoved (confessio secreta) Cerkev ni nikoli zahtevala javne spovedi za tajne grehe. Spovedna molcečnost pa je zavarovana po naravnem, cerkvenem in božjem pravu. Nihče se ni dolžan tako spovedovati, da bi drugi zvedeli za njegova skrivna dejanja.

4. Spoved pred duhovnikom Samo duhovnik more dati veljavno zakramentalno odvezo. V primerih izpovedi pred laikom, ki jih pozna krščanska tradicija (pred bitko, pred smrtjo), gre za izpoved, ne pa zakramentalno dejanje.

13. Priprava na spoved - spraševanje vesti

Spokornik je dolžan opraviti spraševanje vesti tako, da bo bolje spoznal sebe in svoj odnos do Boga, da bo njegovo priznanje grehov celovito, popolno, kesanje pa iskreno in trdni sklep konkreten. Spraševanje vesti za dobro spoved ni sicer potrebno v takšni meri, kot je na primer potrebno kesanje (ratione sui, necessitate medii), pac pa spada k integriteti ali celovitosti spovedi.

Vestnost, ki se pri tem zahteva, je takšna, kot jo clovek mora imeti v važnih življenjskih zadevah. Tedaj si vzame dovolj casa za osebni premislek in se morebiti posvetuje tudi z drugimi. Jasno je, da je takšnega premisleka objektivno bolj potreben tisti, ki manj skrbi za svoje duhovno življenje, ki se poredkoma spoveduje, ki je versko slabo poucen, površen ali pozabljiv, ceprav je manj sposoben vse to opraviti, kakor pa tisti, ki vsak dan moli, opravlja druge duhovne vaje, pogosto pristopa k zakramentu pokore ipd. Prav tako je potrebna vecja skrb pri spraševanju vesti pri tistih, ki opravljajo odgovorne dejavnosti v družbi in Cerkvi, ki živijo v težjih in zahtevnejših razmerah, kot pa pri tistih, katerih življenje poteka bolj mirno, skrito ipd.

1. Molitvena priprava na spoved. Takšna priprava vključuje najprej molitev za božjo pomoc in razsvetljenje Svetega Duha. Izraža zaupanje v božjo pomoc, ki je bolj pomembna kot zgolj cloveško razmišljanje.

2. Spraševanje vesti je potrebno opraviti v "v luci božjega usmiljenja" (SP, 6 b) in v "primerjanju svojega življenja s Kristusovim zgledom in njegovimi zapovedmi". Prenovljeni obred sprave predvideva, da je mogoče bodisi v pripravi na spoved bodisi pri sami spovedi brati odlomek iz Svetega pisma. Nekateri odlomki, ki jih obrednik posebej navaja, so bolj primerni za branje in spraševanje vesti, tako npr. blagri, drugi evangeljski odlomki in novozavezni spisi (prim. SP, 4447).

3. Obseg spraševanja vesti je lahko zelo razlicen. Med drugim obsega:

cas zadnje spovedi in premislek, kakšna je bila zadnja spoved;
kako smo opravili naloženo pokoro in se držali trdnega sklepa;
kakšno je bilo naše življenje na splošno, zlasti pa v casu po zadnji spovedi;
clovekov odnos do Boga, do drugih in do sebe pod vidikom raznih zapovedi (ljubezni, pravicnosti, zvestobe, poklicnih dolžnosti ipd.).

4. Spovednikova pomoc pri spraševanju vesti je dobrodošla, kdaj celo nujna, zlasti v primerih, ko je spokornik sam nesposoben to opraviti. Spovednik naj v tem primeru z diskretnimi in ustreznimi vprašanji pomaga spokorniku spoznati njegovo duhovno stanje. Podobno velja v primeru, ko pride k spovedi spokornik, ki mu je treba nuditi pomoc pri spraševanju vesti zaradi celovitosti (integritete) samega zakramenta.

5. V pomoc pri spraševanju vesti in vzgoji vesti so dobrodošla tako imenovana spokorna opravila. Takšna spraševanja vesti imajo tudi socialni pomen, saj kršcansko obcestvo opozarjajo na važnejša podrocja življenja, na katera je odslej skupnost bolj pozorna (prim. SP 3637).

Spraševanje vesti ima namen zagotoviti ne samo celovitost (integriteto) spovedi, marvec tudi spremljati clovekovo duhovno prizadevanje in rast. Tako se clovek lažje obvaruje vecjih napak, v vsakdanjih prizadevanjih pa prejema oporo za napredovanje.

14. Dolga spoved

O ponavljanju spovedi ali o dolgi govorimo tedaj, ko spokornik ponovno prizna vse ali le nekatere grehe (male ali smrtne) preteklega življenja, ki jih je že podvrgel sodbi Cerkve v zakramentalni spovedi. Takšna spoved za nekatere nujna, drugim je koristna, tretjim pa škodljiva.

1. Dolga spoved je nujna tedaj, ko so prejšnje spovedi (ali prejšnja spoved) zaradi katerega koli razloga neveljavne. Vzrok neveljavnosti je lahko na strani spovedanca ali na strani spovednika.

* Na strani spovedanca pa je vzrok neveljavnosti: pomanjkanje kesanja, trdnega sklepa, zamolcanje smrtnega greha, zavračanje obveznosti glede poravnanja krivic ali škodir ipd.

* Na strani spovednika je vzrok za neveljavnost v primeru, da ni imel jurisdikcije in ni bilo razloga, da bi jo Cerkev nadomestila (suplet Ecclesia), da ni rabil predpisanega (veljavnega) slovila, da je odvezo fingiral ali je pozabil dati odvezo.

Nujnost dolge spovedi more ugotoviti spokornik sam. Kolikor sam izrazi željo po takšni spovedi, bo spovednik s primernimi vprašanji to potrdil ali ovrgel. Možno je, da spokornik sedaj presoja pretekla dejanja kot hudo grešna, vendar tedaj ni imel tega spoznanja, zato meni, da so prejšnje spovedi neveljavne. V tem primeru gre za materialni, ne pa za formalni greh, za katerega ni odgovoren, zato se ga ni dolžan spovedati. Prav tako je možno, da kdo opravi neveljavno spoved, pozneje pa na to pozabi in naslednje spovedi dobro opravi. V tem primeru je dolžan vključiti v dolgo spoved le grehe, za katere ni prejel direktne odveze. Če pa spovednik glede na dovolj jasne razloge ugotovi neveljavnost prejšnjih spovedi, je dolžan na to spokornika opozoriti. V obeh primerih je potrebna primerna priprava.

V primeru, da je dolga spoved nujna, velja načelo, da je potrebno opraviti materialno ali vsaj formalno natančno spoved glede na (z)možnosti spokornika: pri materialno natančni spovedi gre za priznanje smrtnih grehov glede na vrsto, število in okoliščine, pri formalni spovedi pa glede na možnosti hic et nunc.

2. Dolga spoved je koristna vsem, ki hočejo zaceti resnejše duhovno življenje. Zlasti je takšna spoved priporočljiva tedaj, ko je človek zaradi zunanjih okoliščin bolj sprejemljiv za dobro (npr. ob duhovnih vajah, misijonu, ob večjih praznikih in obletnicah), pred važnimi življenjskimi odločitvami ali ob drugih pomembnih.

Kadar je dolga spoved koristna, ni pa nujno potrebna, spokornik sam doloca glede vsebine svoje obtožbe. Tako bo npr. obžaloval le tiste grehe, ki ga najbolj bremenijo (proti ljubezni do bližnjega, zakonski zvestobi, doloceni zapovedi). 3. Dolga spoved je škodljiva tistim, ki kljub ponavljanju spovedi ne najdejo pravega miru. Najpogosteje gre za skrupulozne ali kako drugače duševno motene osebe, ki potrebujejo poleg duhovne tudi strokovno psihološko obravnavo. Takšne osebe ponavljajo dolge spovedi pri raznih spovednikih, vendar niso nikoli prepričane v pravilnost svojih dejanj in odločitev. Spovednik spokorniku ne sme dovoliti ponavljanje spovedi. Skrupulanti navadno v eni stvari pretiravajo, medtem ko druge zanemarjajo. Tako vso pozornost obracajo na integriteto priznanja grehov, zanemarjajo pa kesanje kot najpomembnejše dejanje za odpuščanje in spreobrnjenje. V nekaterih primerih je potrebno takšno osebo napatiti k specialistu, psihologu ali psihoterapevtu.

15. ZADOŠČEVANJE

"Prava spreobrnitev se uresnicuje v zadoščevanju za grehe, v poboljšanju življenja ter v poravnavi storjene škode. Potrebno je torej, da je pokora res zdravilo proti grehu in da na neki način prenovi življenje. Zadoščevanje (satisfactio) ali zakramentalna pokora (poenitentia sacramentalis) spada k bistvu zakramenta. Skupaj s kesanjem in priznanjem grehov je snov (materia) zakramenta pokore (DS 1673). Vsa zadostilna dejanja imajo zakramentalno vrednost, če so izraz notranjega spreobrnjenja in iskrenega kesanja. Kesanje pa nujno vsebuje tudi pripravljenost za grehe zadoščevati. V prvih stoletjih krščanstva je Cerkev mocno poudarjala vrednost pokore. Javni grešniki so za grešna dejanja opravljali javno in dolgotrajno pokoro, pri tem pa jih je podpirala vsa Cerkev z molitvijo in drugimi dobrimi deli. Ponovno so

bili sprejeti v obcestvo Cerkve šele tedaj, ko so s pokoro, zlasti s postom in molitvijo dali znamenje resničnega spreobrnjenja. Zakramentalna pokora v ožjem pomenu besede so tista dejanja, ki jih spovednik naloži spokorniku v zakramentu pokore. Leta mora vsaj mora biti pripravljen pokoro sprejeti in tudi opraviti. Pripravljenost sprejeti pokoro (satisfactio in voto) je bistveni dela zakramenta, opraviti pokoro (satisfactio in re) pa je pars integralis, saj v nekaterih primerih ni več mogoče opraviti dolžne pokore (npr. umirajoci).

Clovek more ne glede na zakrament pokore opravljati pokoro za svoja grešna dejanja. Zakramentalna pokora je vključena v zakramentalno delovanje, "ex opere operato", medtem ko izvenzakramentalna deluje "ex opere operantis".

1. Nameni zadošcevanja

Vsako spokorno dejanje ima trojni namen: zadostilni, zdravilni in varovalni.

a) Zadostilni namen "Prava spreobrnitev se uresnicuje v zadošcevanju za grehe, v poboljšanju življenja ter v poravnavi storjene škode" (SP 6 c). Zadošcevanje je znamenje ponovno vzpostavljene ljubezni z Bogom.

b) Zdravilni namen imajo spokorna dejanja, ker so "zdravilo zoper bolezni, zaradi katere je (kdo) trpel" (SP 6 c). Zdravilni namen imajo predvsem tista dejanja, ki so v nasprotju s prejšnjimi grešnimi dejanji. Takšna dejanja unicejujejo v cloveku slaba nagnjenja in grešne navade.

c) Varovalni pomen zadošcevanja se kaže v tem, da v cloveku utrjuje voljo in pripravljenost za dobro, hkrati pa ga varuje pred ponovnimi padci v greh. Zadostilna dejanja so zdravilo proti kateremu koli grehu, ne samo proti doslej storjenemu.

2. Dolžnost zadošcevanja

Kdor te pripravljenosti ne bi imel, ne bi mogel zakramenta veljavno prejeti. Spokornik je dolžan pokoro sam opraviti. Oboje, pripravljenost in izpolnitev pokore je osebno dejanje spokornika. Nihče ga ne more v tem nadomestiti. Glede na trojni pomen pokore mora spokornik opraviti pokoro tako, kakor mu je bila naložena ali si jo je sam izbral. Tako ima npr. vsakodnevna molitev kot pokora drug pomen kot enkratna daljša molitev. Njen namen je v spokorniku prebuditi smisel za dnevno molitev. Dobrega dela v prid bližnjemu ni mogoče nadomestiti s katerim koli drugim dobrim delom. Kolikor pokora ni vezana na določen čas in nima nekega trajnejšega značaja, je potrebno pokoro opraviti čimprej. Spokornika veže dolžnost (obljuba) opraviti naloženo pokoro. Veljavnost zakramentalne odveze pa ni odvisna od tega, ali bo pozneje kdo opravil pokoro ali ne. Vsekakor pa je v trenutku spovedi moral imeti to pripravljenost

Dolžnost opraviti naloženo pokoro obvezuje pod grehom: za male grehe pod malim, za smrtne pod smrtnim grehom. Praviloma ne sme biti za male grehe naložena velika pokora, razen s privolitvijo samega spokornika ali po njegovi izbiri. Za smrtne grehe se nalaga težka pokora, njena izpolnitev pa veže pod smrtnim grehom. To velja tedaj: a) ko (smrtni) grehi niso še bili direktno podvrženi sodbi Cerkve, b) ce je naložena pokora velika, c) naložena mora biti pod smrtnim grehom. Ce kateri od omenjenih pogojev manjka, dolžnost ne veže pod smrtnim grehom.

16. Moralne in intelektualne kvalitete spovednika/svetovalca

Pri odkrivanju vloge in kvalitet spovednika je treba upoštevati vse osnovne dimenzije zakramenta pokore, ki jih lahko opredelimo kot:

USMILJENJE – spoved je dar neskončne Božje dobrote in usmiljenja, ki cloveku razodeva usmiljenega Oceta

POUCEVANJE – zakrament, ki cloveku posreduje veselo oznanilo Kristusove ljubezni in resnice, ki ga poucuje

OZDRAVLJENJE – sredstvo, ki cloveku vraca duhovno zdravje in ga utrjuje v dobrem

JURIDICNA DIMENZIJA – znamenje Božje pravčnosti in resnicoljubnosti

BOGOSLUŽJE – obcestveno (liturgicno) obhajanje Božjega usmiljenja in zahvaljevanja za božjo dobroto.

Duhovnik tako ne sme zanemariti nobenega od teh vidikov zakramenta. S tem bi prizadel naravo samega zakramenta ali pa prejemnika zakramenta. Vsekakor pa bo kdaj ta ali oni vidik bolj v ospredju glede na potrebe spokornika. Spovednik tako opravlja vlogo oceta, ucitelja, zdravnika, sodnika in liturga. Duhovnik naj bo torej predvsem znamenje in orodje usmiljene Božje ljubezni do grešnika.

Znati se mora vživeti v spokornika, upoštevati njegovo ozadje. Sam mora biti izkušen v duhovnosti. Pomembno je, da je tudi sam pogosto deležen Božjega odpuščanja v zakramentalni spovedi. Biti mora pozoren do dobrih kvalitet, ki jih odkrije v cloveku in na njih graditi spokornikovo nadaljnje prizadevanje. Pomembno je, da je sam preprost, da zna svetovati kot nekdo, ki tudi sam vedno znova občuti svojo ranljivost. S preprostostjo bo znal vlivati optimizem.

Podkovan mora biti v znanju z moralnega podrocja. Ni dovolj, da ve povedati kaj je prav in kaj je narobe, ampak naj zna odkrivati tudi, zakaj je tako in razširiti vprašanje nekega grešnega dejanja na celotno življenje. Duhovnik naj bi se spoznal tudi na najbolj osnovna nacela s podrocja psihologije.

Kot orodje in znamenje božjega usmiljenja duhovnik:

sprejema spokornike "z bratsko ljubeznijo" (SP 16), ki se kaže v vedni pripravljenosti za opravljanje spovedniške službe, v potrpežljivem poslušanju in pozornosti do cloveka; oznanja vso resnico o cloveški grešnosti in neskoncnem božjem usmiljenju ter spokornika spodbuja k zaupanju v Boga;

zaupa v cloveka, v njegovo iskrenost (prim. kan 980), da bi bil tudi sam deležen zaupanja s strani spokornikov; izrazi priznanje in pohvalo, zlasti pa spodbudo, pa tudi grajo in opozorilo, ko je treba spokornika posvariti pred nevarnostmi.

17. Spoved – srečanje z usmiljenim Očetom

Tukaj so pomembni trije vidiki: Oce, Kristus in Cerkev

V zvezi z usmiljenjem je gotovo najbolj zgovorna prilika o izgubljenem sinu. (O tem govori okrožnica O Božjem usmiljenju) Prilika nam pove, kakšna je prava podoba Oceta. Ko Sveto pismo odkriva Božje delovanje skozi zgodovino, ne postavlja v ospredje greh, ampak stoji na prvem mestu Božje usmiljenje. Vsa odrešenjska zgodovina je pricevanje Božje dobrote, zvestobe in usmiljenja z ene strani, z druge pa zgodovina clovekove nezvestobe, hudobije in grešnosti. Bog ne zavraca ponižnega in skesanega srca in odpušca vsakemu, ki se spokori in ga prosi odpuščanja (prim. Ps 50; Ps 32). V SZ imamo veliko primerov, ki govorijo o tem. Pravzaprav lahko recemo, da se od vseh drugih vidikov prav v usmiljenju na najbolj popoln nacin kaže Božja vsemogocnost, njegova neskoncna svoboda. Božje usmiljenje in dobrota se raztezata celo na vse ustvarjeno, kajti Bog "ljubi vse, kar je, in nicesar ne sovraži, kar je naredil.

To usmiljenje se je na poseben nacin razodelo v Kristusu. V njem je Oce svet spraval s seboj. Kristus poleg lastne daritve za nas na križu Božje usmiljenje izpricuje na mnogih mestih:

»nisem prišel klicat zdravih...«, Oce naš..., izgubljena ovca..., posebna skrb za grešnike... Njegova dobrotà do grešnikov je tako velika, da sproži pohujšanje pri farizejih. Duhovnik pri spovedi sprejema grešnika v imenu Cerkve. Cerkev pa je prejela nalogo, da je srednica Božjega usmiljenja. Ko torej "spovednik sprejema skesanega grešnika, opravlja očetovsko službo, razodeva ljudem srce nebeškega Očeta in je podoba Kristusa, dobrega pastirja" (SP 10 c). Zato se mora v njegovem odnosu do spokornika razodevati dobrotà in usmiljenje Boga, Očeta. Duhovnik je znamenje, v katerem mora spokornik prepoznati in doživeti božjo ljubezen. Pogosto spokornik globoko doživlja svojo cloveško bedo, ponižanje in nemoc zaradi storjenega greha, ki je prizadel njegovo cloveško dostojanstvo. V njem se porajajo ponižanje in žalost, zavest krivde in nezvestobe, strah in sram, zapiranje vase ter nezuapanje do drugih. Ta dejstva je potrebno upoštevati, da bi laže razumeli stvarnost, ki jo grešnik doživlja, in bi se negativno izkustvo moglo spremeniti v spoznanje božje dobrote in veselje nad božjim usmiljenjem. Veliki spovedniki (Janez Vianey, Don Bosco, Lepopold Mandij, Jože Demšar) so zgled takšne dobrote, ki se je napajala iz božje dobrote. Moramo se resno vprašati, kakšno podobo dajemo v današnji Cerkvi. Ali posredujemo ljudem pravo podobo o Bogu. *Glej še konec 16. vprašanja!*

18. Spoved – uciteljica resnice

Zakramenti = zakramenti vere = vero predpostavljajo + vero utrjujejo

Zato po 2. vatic. konc. v obhajanje vsakega zakramenta vključeno tudi oznanilo Božje besede – torej element poučevanja.

Prav v zakr. pokore se na poseben način oznanja resnica, ki je Bog sam. Ta resnica je tista, ki spokornika nagiba k spreobrnjenju. Za tistega, ki pristopa k zakramentu pokore v smrtnem grehu, je Kristus ucitelj novega zakona, zakona milosti. Mora se odlociti in stopiti na pot spreobrnjenja (metanoia, conversio) v duhu temeljne usmeritve življenja (optio fundamentalis). Kdor pristopa z zakramentu pokore obremenjen z malimi grehi, njega Kristus uci stalnega spreobrnjenja (conversio continua). Pri spovedi malih grehov ne gre za prehod iz smrti v življenje, kot je to pri smrtnem grehu, pač pa gre za nenehno rast v dobrem, za vedno bogatejše in popolnejše življenje v Kristusu.

Pomembno: Ne gre le za oznanjevanje naravnega zakona ampak za klic milosti. Milost je vedno osebni klic, ki klice konkretnega cloveka in v konkretnih razmerah. Takšno pojmovanje klica milosti omogoca, da se bodisi spokornik bodisi spovedni izogneta moralisticnemu pojmovanju zakramenta (kaj je greh, kaj ni greh; pricakovanje in dajanje navodil), minimalizmu (dovolj je, ce je zakrament podeljen veljavno) ter prihologiziranju (pricakovanju, da se razbremenimo teže greha, da dobimo detajlirana navodila).

Vprašanje razmerja med oznanjevanjem verskih resnic in moralnih resnic. Spreobrnjenje in vera sta dva vidika enega in istega clovekovega dejanja, življenjskega procesa. Spreobrnjenje ima izrazito verski, religiozni, in ne zgolj moralni značaj. Toda najprej je potrebno resnico spoznati, da bi lahko iz nje živeli.

A) Glavno vsebina oznanila vere je božja vsemogocnost, bližina, zvestoba, dobrotà in odpuščanje. V tej luci je potrebno razumevati tudi druge verske resnice, ki druga drugo razlagajo in dopolnjujejo. Te osnovne resnice so:

Nujno potrebne (necessitate medii) - bodisi za zvelicanje bodisi za veljaven prejem samega zakramenta (da je Bog Stvarnik, V Sveto Trojico, uclovecenje...). Ce je kdo nepoučen v teh resnicah, ni temelja za nadaljnjo nadgradnjo za zakramentalno življenje. Kdor torej ne bi imel vere v Boga in omenjene resnice, ne more veljavno prejeti zakramenta pokore. Njegova

naloga je, poučiti se v teh resnicah, naloga oznanjevalca (duhovnika, svetovalca) pa je, omogočiti mu takšno spoznanje. Kdor pa je nepoučen v drugih verskih resnicah, ki so le zapovedane (necessitate praecepti), more sicer veljavno prejeti zakrament pokore, ostane pa dolžnost (spokornika in spovednika), da svoje dosedanje spoznanje pogloblja.

Resnice, ki se ticejo bližnje stvarine (materia proxima) samega zakramenta. Gre za spokornikov delež, ki se izraža v kesanju, priznanju grehov ter zadošcevanju. Poudarek je na iskrenosti kesanja, dalje na materialni ali vsaj formalno natančni spovedi ter na pripravljenosti delati pokoro za storjene grehe (satisfactio in voto).

B) Moralne resnice izhajajo iz verskih. Iz oznanila o Božjem kraljestvu izhajajo npravne dolžnosti. Moralno prizadevanje v duhu evangelija ni najprej boj proti zlu temvec prizadevanje za dobro. To prizadevanje ovirajo nevednost (ignorantia), ki preprečuje njegovo spoznanje, strast (affectus) in strah (timor) pa ovirata njegovo svobodo. Nevednost (ignorantia) je lahko mala (levis), velika (crassa, supina) ali zaželenena (affectata), odvisna pa je od narave nevednosti, to je od manjše ali večje odgovornost osebe. Nevednost, katero doživljamo ali se z njo srečujemo, je bodisi premagljiva (ignorantia vincibilis) bodisi nepremagljiva (ingnorantia invincibilis).

a) Znamenja premagljive nevednosti so: ce gre za dvom ali negotovost glede zakona ali dejanja (dubium iuris, dubium facti); ko gre za vprašanje, ki ga kdo postavlja sebi ali drugemu glede resnice, ravnanja, kaj mu je storiti; ko gre za resnice naravnega npravnega zakona (npr. ne kradi!), ki je vpisan v clovekovo notranjost (prim. Rim 1, 1822); ko ima zaradi svojega mišljenja ali ravnanja nemirno vest ipd.

b) Znamenja nepremagljive nevednosti so: clovek je zelo slabo poučen v osnovnih verskih in npravnih resnicah; ne postavlja vprašanj ne sebi ne drugemu glede pravilnosti svojega ravnanja, vendar tega ne pocne namenoma, marvec zgolj iz nevednosti; ko gre za relativno težja vprašanja. Vest mu nicesar "ne ocita", zato živi v dobri veri (in bona fide), da prav ravna. Kljub vsemu ostaja dolžnost poucevanja in spoznavanja resnice. V posameznih primerih pa je treba molcati oziroma pustiti spokornika v dobri veri. Treba je presoditi, kaj bo sledilo, v katero smer bo poduk spokornika usmeril, ravnati se po nacelu manjšega zla. Upoštevati je treba tudi nacelo postopne rasti (lex gradualitatis) – koliko je kdo sposoben na neki stopnji sprejeti. Spovednik pa mora opozoriti na moralni nauk tudi tedaj, ce obstaja le upanje, da bo spokornik prej ali slej zacel o tem premišljevat in se ne bo zato skliceval, da ni vedel.

Pri vsem tem pa se mora spovednik zavedati, da je v službi Cerkve in mora zato oznanjati Kristusov nauk in nauk Cerkve in ne svojega osebnega mnenja.

19. Zdravilni znacaj zakramenta pokore

JX- prišel za grešnike, bolne. Zdravnika potrebujejo, ... JX je v svojem življ. ozdravljjal telesno bolne-> pokaže, da ima moc vracati ljudem duševno zdravje, ga krepiti,ohranjati. To je v odrešenju iz sužnosti greha. C. očetje JX imenujejo božjega zdravnika->duhovniško spovedno službo primerjajo službi zdravnika, ki se sklanja k grešniku in da mu v X imenu vrne zdravje duše. **Vzroki greha in bolezn duš-** Vsa cl. dejanja imajo korenine v cl. notranjosti. Posamezna dejanja lahko razumemo le v luci temeljne usmeritve iz katere cl. živi in dela. Važno zato je, da spoznamo sami sebe, druge in njihova dejanja. Poleg temeljne usmeritve moramo upoštevati še druge dejavnike: znacaj, vzgoja, dobre/slabe navade/nagnjenja, življ. izkušnje, vpliv okolja in javno mnenje. Negativni zunanji vplivi niso opravicilo za slaba dejanja, spoznanje teh vplivov more pomagati, da se jim clovek izogne in najde proti njim ucinkovito sredstvo. To velja tudi za svetovalca. Oba spovednik in spokornik morata iz tega narediti

diagnozo (ugotovitev stanja+vzroki) in določiti duhovno zdravljenje. Diagnoza pove, ali je nekaj storjeno iz: slabosti, nemarnosti, hudobije, kje so vzroki za pogostnost, katera sredstva in načine je potrebno izbrati, da bo spreobrnjenje pristno. Tu je potrebno upoštevati individualno stanje, potrebe in zmožnosti posameznika. **Sredstva proti grehu**- beseda zvelicavna pokora ima globok pomen->nakaže, da imajo dejanja, ki jih spokornik izbere/sprejme pri spovedi zakramentalni značaj; da so privzeta v proces spreobrnjenja in zadošcevanja, da iz zakr. dobivajo poseben pomen in vrednost. **Naravna sredstva proti grehu** (imajo naravno vrednost za človekovo življenje v skladu z njegovo naravo). Mens sana in corpore sano- kaže na pomembnost telesnega zdravja za duševno. Za telesno skrbimo z zdravim načinom življenja, prehrano, gibanje, razvedrilo, ... To utrjuje dobre navade, odgovornost, vztrajnost. Beg pred grehom (slabo družbo, grešno priložnostjo) je težak korak a nujno potreben za obvarovanje pred grehom, ponovnim padcem. Dobra družba, razumevanje v družini, s prijatelji, ... je opora ki jo čl. potrebuje in sam daje drugim. Pogum in zaupanje v lastne moči ter božjo pomoč je hkrati naravno in nadnaravno sredstvo, ki človeku daje novih moči. **Nadnaravna sredstva proti grehu**- človeka neposredno povezujejo z Bogom. 1.vztrajna in zaupna molitev, ki v čl. ustvarja trajno razpoloženje za Boga, pogloblja prijateljstvo s X, ohranja pripravljenost za dobro. 2.prejem zakramentov (posebej sprave in evh.) daje in pomnožuje milost, ki čl. varuje pred grehom. 3. vsakdanje izpraševanje vesti – čl. varuje pred površnostjo in ga opozori na napake in nevarnosti. Obuditev kesanja in trdnega sklepa obvaruje čl. pred nadaljnimi padci. druga dobra dela, premagovanja, spokorna dejanja, ki jih naredimo z namenom pridobiti odpuščanje in pomoč, so dejanja spokornosti in hkrati prošnja za božjo pomoč. Branje in premišljevanje Svetega pisma-odkriva čl. božji nacrt z njegovim življenjem in mu po prepricanju Cerkve suo modo odpušča grehe.

20. NALAGANJE POKORE

V preteklosti so bila merila in zunanje oblike pokore zelo različna. Sr.vek – spovedni priročniki, ki so predpisovali pokoro za posamezne grehe (tudi zaradi slabo izobraženih duhovnikov). Pastoralna praksa, ki izvira iz antropoloških spoznanj in moralno teol. refleksije postavlja subjektivni in objektivni kriterij nalaganja pokore. Pokora mora upoštevati osebne razmere in iskati duhovni blagor; ustrezati mora teži in naravi grehov. **Objektivni kriterij:** ozira se na velikost in št. grehov. Ne gre za matematični proporcij ampak za moralno sorazmerje, ki pojasnjuje, da posameznega (1x storjenega) dejanja ni mogoče enaciti z navado, da je prostovoljno opuščanje nekega dejaaanja npr. nedeljske maše, nekaj drugega kot greh iz slabosti, ceprav gre za veliko zadevo. Za smrtne grehe se navadno izbira velika pokora. Velika pokora so dejanja, ki npr. po cerkvenih določbah obvezujejo pod velikim grehom, npr. obisk nedeljske/praz. maše, spoved, post, ki od človeka zahteva večji in dolgotrajneši napor, npr. romanje, daljšo molitev. Za manjše grehe->manjša pokora ->molitev, dela usmiljenja, premagovanja, ... **Subjektivni kriterij:** upošteva spokornikove duhovne in druge sposobnosti: starost, spol, poklic, zdravstveno stanje, verska izobrazba, trenutne sposobnosti in okoliščine. Telesna nezmožnost prisotna pri starejših, bolnih, umirajocih; moralna pri versko slabo poučenih in velikih grešnikih, ki niso sposobni opraviti velikih pokor. Manjšo se naloži tudi da se je nekdo spokoril ob hudih živl. preizkušnjah, da je bil deležen odpustkov ali nadomestne pokore spovednika ali vernega občestva. Komur za večje grehe damo manjšo pokoro, ga na to opozorimo, da se bo tudi sam prizadeval za cimvecjo spokornost.

Vrste pokore: SP in izročilo prve C. priporocata predvsem: molitev, post in milošcino. Ta

dejanja ohranjajo spokorno vrednost. Novejši dokumenti navajajo še: odpoved samemu sebi, zlasti s službo bližnjemu in dela usmiljenja, darovanje, prostovoljna odpoved, žrtev predvsem v potrpežljivem sprejemanju križa, ki ga moramo nositi. **Molitvena p.:** najpogostejša. Cl. se tako odpira Bogu, se nanj obrača, išče in spoznava božjo voljo, se zaveda lastne nemoci in nujnosti božje pomoči. Danes clovek nima casa zase, druge in Boga ->molitev cas zbranosti in miru za pogovor z Bogom še kako na mestu. Spokornik lahko sam išče tiste oblike molitve, ki ga duhovno zadostijo. Spovednik mora biti iznajdljiv: sposobnejšim zahtevnejše oblike(meditacija, daljše molitve, branje SP; versko manj izobr. priporocati njim razumljive oblike molitve. **Dobra dela:** znamenje iskrenega kesanja in pripraavljenost za dobro. Lahko imajo osebni ali socialni zancaj. Prva: odpoved in premagovanje(hrana, pijaca, kajenje, prenašanje vsakodnevnih težav, razvedrilo, ..), druga pa so pomoc bližnjemu, duhovna in telesna dela usmiljenja, potrpljenje z drugimi, ... **Dejanja v nasprotju s storjenimi grehi:** eden uspešnejših nacinov. Izbiro teh zahteva že krepost pravivosti->mnogi grehi storijo krivico bližnjemu, zato se mora to poraviti (vrniti ukradeno, popraviti dobro ime, odškodnina za poškodbe). Cl. se pokori v tem, kar je grešil, tako neposredno zmanjšuje moc slabega dejanja->sebicnost premagujemo z nesebicnostjo, lenobo z delavnostjo, obrekljivost s prizanesljivostjo, ... **Apostolska pokora:** po znacaju usmerjena v osebno in obcestveno poglobljanje vere in odnosa do Boga. Npr. osebna zvestoba: molitvi, prejemanju zakramentov, verskega izobraž.; skrb za drugega (pogovor med zakoncema, starši-otroki, sodelovanje v apostolatu, povabilo k verskim vajam, delo v prid cerkv. skupnsti, delo za misijone, ...), pa tudi vdano prenašanje življ. težav, s katerim se pridružujemo X trpljenju, ...

21. GREŠNA PRILOŽNOST

Grešna priložnost (occasio peccati) je zunanja, objektivna okoliščina, ki cloveka zavaja v greh; occasionarius je clovek, ki v določenih okoliščinah stori grešno dejanje. Grešno priložnost ustvarjata dva momemta: zunanja okoliščina in notranja clovekova slabost. Ni nujno, da je zunanja okoliščina sama v sebi slaba (in se malum), npr. oseba, družba, okolje, dogajanje, toda zaradi clovekove osebne slabosti in podvrženosti grehu je neka zunanja stvarnost zanj priložnost za greh. Zaradi socasnosti objektivnega in subjektivnega negativnega dejavnika oseba pade v greh.

Ceprav izkustvo govori o tem, da je clovek zaradi izvirnega greha in osebnih dejanj podvržen grehu, so tudi zunanj dejavniki tisti, ki ga zavajajo v greh. Clovek se pogosto znajde v zacaranem krogu: osebna nagnjenost v zlo se na zunaj pokaže šele ob grešni priložnosti, grešna priložnost pa s svoje strani ustvarja in povecuje nagnjenost v zlo (sebicnost se pokaže, ko bi morali z drugim deliti dobrine; Clovekova lakomnost prihaja na dan v razmerju do zemeljskih dobrin). Tudi svet, v katerem živimo, je potreben odrešenja.

Grešna navada (habitus) je notranja clovekova (pre)dispozicija, zaradi katere grešnik iz navade (habitudinarius) ponavlja ista grešna dejanja in se jim tako rekoc ne more upreti.

Grešne strukture ali strukturalni greh (structurae peccati, peccatum structurale), so zunanji, negativni družbeni dejavniki, v katerih ljudje živijo, in predstavljajo zanje veliko nevarnost za greh. Možno jih je spremeniti le s skupnimi mocmi.

1. Vrste grešne priložnosti

Glede na nevarnost smrtnega greha je grešna priložnost bližnja (occasio proxima peccati)-tedaj, ko je resna nevarnost za greh; clovek v njej vedno ali skoraj vedno greši; dolžan

izogibati pod smrtnim grehom. In daljna (occasio remota peccati)- je nevarnost, da bi clovek v teh okoliščinah lahko grešil ali je kdaj dejansko tudi grešil, vendar se to zgodi le poredkoma; dolžan izogibati pod malim grehom.

a) Bližnja grešna priložnost je:

1. glede na vzrok (ratione causae): prostovoljna (occasio libera), ki jo clovek zavestno hoče, išče ali ne stori nicesar, da bi se ji izognil (zahajanje v slabo družbo, obisk gostilne), in nujna, neprostovoljna (occasio necessaria), ki je ni mogoče opustiti brez velike težave ali škode (sine grevi incomodo; delovno okolje, neprimerna služba)

2. glede na osebo (ratione personae): absolutna (absolute proxima), ki "per se" pomeni za vecino ljudi veliko nevarnost za greh, ceprav "per accidens" za posameznika ne predstavlja tako velike nevarnosti, in relativna (relative proxima), nevarnost le za posameznika glede na njegove predispozicije (navado, slabost, dosedanje ravnanje);

3. glede na trajanje (ratione durationis): na stalno (continua), v kateri clovek živi (delovno okolje, izvenzakonska skupnost), in obcasno (dissiuncta), v kateri se nahaja le od casa do casa (npr. priložnostno srečanje).

b) Daljna grešna priložnost

Za vecino ne predstavlja resne nevarnosti za velik ali mali greh. Vendar bi bilo lahkomišlno takšno priložnost iskati ali se v njej zadrževati brez razloga. Asceticno pravilo: clovek se mora varovati vsakega greha, tudi malega, ki v njem slabi ljubezen do Boga in pripravljenost za dobro. Prav tako se je dolžan varovati (prostovoljne) daljne priložnosti, ki bi v njem slabila cut za spoznanje dobrega in zlega. Zlu se je treba zoperstaviti že od zacetka, da ne bi v cloveku pognalo korenin.

2. Izhodišca za ravnanje

Ci se je dolžan varovati ne samo greha, marvec tudi priložnosti, ki ga v greh vodijo. Naloga ci je, da sam spozna, kaj mu je v korist in kaj v škodo tako na podrocju telesnega kot duševnega zdravja. Marsikdo sam ni sposoben presoditi, kaj je moralno dobro in kaj zlo. Razlog: osebna moralna neosveščenost, zlasti pa vedno bolj prevladujoce javno mnenje, ki postaja osnovno merilo življenja. V takšni situaciji je pomembna vloga svetovalca (duhovnika, spovednika

1. V primerih bližnje prostovoljne grešne priložnosti je potrebno upoštevati:

a) Tisti, ki se izpostavlja prostovoljni bližnji grešni priložnosti in se tega zaveda, s tem pokaže, da mu ni mar za nevarnost. To je znamenje, da v njem ni kesanja. Že s tem dejanjem greši, ceprav v določenem primeru ne bi grešil.

b) Kdor noče opustiti prostovoljne bližnje grešne priložnosti, s tem pokaže, da svojega grešnega dejanja ne obžaluje. Dokler se njegov odnos do stvari radikalno ne spremeni, je to znamenje, da nima kesanja, zato tudi ne more biti deležen veljavne zakramentalne odveze.

c) Kdor je doslej živel v prostovoljni bližnji grešni priložnosti in se svojega ravnanja iskreno kesa ter sklene priložnost opustiti, je s tem dal znamenje kesanja in spreobrnjenja. Naloga spovednika je, da presodi, ali je pred zakramentalno odvezo potrebno pokazati še druga, zunanja znamenja spreobrnjenja ali pa je dovolj izražena pripravljenost.

d) Kdor živi v dobri veri (in bona fide) v prostovoljni bližnji grešni priložnosti, in se ne zaveda posledic svojega ravnanja, je toliko bolj potreben spoznanja in opozorila, kako mora ravnati.

e) V dvomu, ali je grešna priložnost bližnja ali daljna, nujna ali prostovoljna, spokornik pa se svojih dejanj kesa, ali obstajajo tudi druge okoliščine, zaradi katerih je zakramentalna odveza

nujna, je mogoče dati odvezo; spokornika opozoriti na resnost njegovega stanja.

2. Primeri bližnje nujne grešne priložnosti so danes vedno bolj pogosti (npr. okolje, način življenja, javno mnenje, služba, oblike družbenega življenja ipd.). Je lahko *fizicna* (ko se človek nahaja v nekem prostoru ali okolju, ki ni odvisen od njegove volje in se mu ne more izogniti-zapor) ali *moralna* (če grešne priložnosti ni mogoče opustiti brez velikih subjektivnih ali objektivnih zunanjih ali notranjih težav, neprijetnosti ali škode (služba, zgledovanje pri ljudeh)).

a) Kdor se nahaja v nujni bližnji grešni priložnosti, ne more priložnosti takoj opustiti brez resnih težav ali nevšečnosti, zato jo mora spremeniti v daljno priložnost. To je mogoče storiti z zmanjševanjem moci same priložnosti, s povezovanjem z drugimi, ki mu lahko nudijo prijateljsko pomoč, zlasti pa z molitvijo in premagovanjem.

b) Kdor kljub prizadevanjem ne uspe doseči tega, da bi bližnjo grešno priložnost spremenil v daljnjo, je dolžan v duhu evangelija žrtvovati vse, da bi ohranil mir.

3. Daljne grešne priložnosti, priložnosti za mali greh, ne gre podcenjevati. Čeprav mali greh ne prekine povezave z Bogom, vendar odnos med Bogom in človekom rani in slabi, kar se kaže z zmanjšano ljubezni do Boga in pripravljenosti za dobro, s tem pa tudi v oviranju napredovanja v svetosti. To velja predvsem tedaj, če gre za prostovoljno zadrževanje v takšni priložnosti, ki je sama v sebi grešna. Če pa gre za nujno zadrževanje, tedaj človek ne greši.

22 GREŠNA NAVADA

Grešna navada (*habitus, consuetudo*) se ustvari tedaj, ko človek dalj časa ponavlja isto grešno dejanje. Ponavljanje tako ustvari predispozicijo za neko dejanje. V tem je grešna navada nekakšna paralela kreposti, vendar v negativnem smislu. Vzrok grešne navade je notranja človekova slabost (nagnjenje, vpliv ponavljajočega dejanja), ki ga vedno bolj zasušnjuje, zato se navadi vedno težje upira ali je sploh ne more več premagati, čeprav se tega zaveda. Ima dva konstitutivna elementa: prvi je ponavljanje istega grešnega dejanja, drugi pa, da se to dejanje ponavlja skozi daljši čas.

Grešna navada je po svoji naravi hujše zlo kot grešna priložnost, kajti navada je v človeku stalno prisotna; človeka spremlja, kamor koli gre, medtem ko je grešno priložnost mogoče odstraniti ali se ji izogniti.

Vzroki navade: dedna obremenjenost, človekov značaj, pomanjkljiva vzgoja, hoteno zanemarjanje moralne vzgoje, svobodomiselnih pogledov na življenje in ravnanje. Temu primerna je odgovornost osebe. Posledice: človek je v svojem delovanju, izbira in odločitvah vedno bolj odvisen od vzgibov navade. Tega se prej ali slej začne tudi sam zavedati, pot iz tega pa je zahtevna in dolgotrajna.

Glede na vzrok je grešna navada:

1. Prostovoljna grešna navada je takšna bodisi sama v sebi (*voluntarium in se*): gre za dejanje, ki ga človek kot takšnega hoče sedaj in v prihodnje, zaradi ponavljanja pa se je v njem že ustvarila navada (npr. kraja); bodisi v vzroku (*voluntarium in causa*): ne gre za izrecno hoteno dejanje, pač pa človek nicesar ne stori, da bi odpravil vzroke svoje navade

(nepremišljeno govorjenje, kletvina, opustitev slabe družbe). V obeh primerih je človek moralno odgovoren za vsa dejanja, ki jih stori zaradi grešne navade, ceprav pri posameznih dejanjih nima vedno jasnega spoznanja ali popolne svobode.

2. Neprostopvoljna grešna navada: človek se svojih dejanj kesa in si resno prizadeva, da bi slabo navado premagal, vendar je moc navade tolikšna, da mu to še ne uspeva. Moralna odgovornost je tedaj manjša, morda celo minimalna. Nikoli pa ni človek brez odgovornosti v tem smislu, da bi bil determiniran v svojem ravnanju. V takšnih primerih je človek še bolj potreben razumevanja in prijateljske pomoči, zlasti pomoči božje milosti, ki jo daje zakrament pokore.

B. RECIDIVITETA (POVRATNIŠTVO)

Gre za moralno podrocje povratništva. *Povratnik (recidivus)* je: a) spokornik, ki zaradi grešne navade ponavlja isto grešno dejanje, b) spokornik, ki sicer nima grešne navade, vendar ponavlja isto dejanje, ki se ga je že kesal oziroma spovedal, iz drugih razlogov (hote in nacrtno). Ceprav ni nujno, da je povratnik tudi grešnik iz navade, pa je v vecini primerov vsak povratnik tudi grešnik iz navade oziroma obratno..

1. Materialni povratnik (recidivus materialis): spokornik, ki se je pri spovedi greha iskreno kesal in si je tudi prizadeval za popljšanje. Zaradi osebne slabosti pa je ponovno padel v isti greh. Znamenja resnega prizadevanja so: redna molitev, prejem zakramentov, izogibanje grešne priložnosti, premagovanje in druga dobra dela, ki jih je opravljal. Ker sta bila greh in njegove posledice mocnejše od spokornikove oslabiljene volje, je grešno dejanje sicer na zunaj storjeno, vendar se takšno dejanje ni v tolikšni meri dotaknilo človekove notranje duhovne strukture in naravnosti, kot je primer v prostovoljnem grešnem dejanju.

2. Formalni povratnik (recidivus formnalis) je spokornik, ki se je svojega greha kesal in sklenil varovati se greha, pozneje pa si ni nič ali zelo malo prizadeval za popljšanje (dejansko je prvotno pripravljenost preklical). Takšno razpoloženje dokazuje, da proces spreobrnjenja ni bil pristen, zato mora spokornik sebi (v zakramentu pokore) pokazati nova (izredna) znamenja kesanja.

Psihološko je nemogoče, da bi se resnicno kesanje in ponovitev grešnega dejanja med seboj v kratkem casovnem obdobju izmenjavala. V takšnem primeru ali kesanje ni bilo resnicno, ali pa je moc grešne navade tako velika, da je pod vprašanjem človekova svoboda. Vsekakor se je lažje obvarovati recidivnosti zaradi grešne priložnosti (*recidivus occasionarius*), ki je nekaj zunanjega, kot pa zaradi notranje slabosti (*ex fragilitate interna*). Tudi moralna odgovornost v obeh primerih je različna: v prvem je navadno vecja, v drugem pa manjša.

23 GREŠNE NEVARNOSTI DANES

1. Nevarnost za vero Nekateri so nasprotniki vere, drugi so v odnosu do vere indiferentni, tretji se sicer imajo za verne, vendar so v brezbrizni do verskega življenja. Verski pluralizem. Proces sekularizacije človeka odtuja veri in Cerkvi, zagovarja pa človekovo absolutno avtonomijo in samozadostnost. Poznanstvo med vernimi in nenevernimi oziroma drugace mislecimi, ki pogosto vodi v skupno zakonsko življenje, je za vernika, ki je osebno manj trden

v veri, je za marsikoga velika nevarnost, da opusti versko prakso ali celo popolnoma odpade od vere.

Vprašanje vere tako postane osrednje vprašanje verskega, duhovnega in spovednega pogovora. Bolj kot poučevanje je potrebno razumevanje stanja, kakor ga navaja vprašujoci.

2. Ljubezen in pravicnost: v javnem in družbenem življenju so razne oblike egoizma, izkoriščanja, zaverovanosti vase in lastne interese. Tako clovek postaja nesposoben za skupno življenje, pogovor in delo (v družini, na delovnem mestu). Pogosto je sovraštvo in medsebojne razprtije (na podeželju), drugje pa nastajajo nove oblike rivalitete in odtujenosti drug drugemu. Nekateri živijo v gmotnem izobilju, v izobilju casa in drugih ugodnosti, drugi pa se ubadajo s pomanjkanjem osnovnih življenjskih sredstev, pogosto oropani cloveških pravic. Pravicnost zahteva, da clovek odgovorno sprejema in opravlja svoj poklic ter vestno spolnjuje vsakdanje družinske in družbene dolžnosti. Vestnost, delavnost in odgovornost so pogoj za zrelo cloveško in krščansko osebnost, hkrati so sredstvo posvečenja in duhovne rasti.

3. Vrednote so eno izmed osrednjih vprašanj sodobnega sveta. Zato so bolj kot verska v ospredju moralna vprašanja in razpotja današnjega cloveka. Politicne, ekonomske, kulturne in druge spremembe sveta vplivajo tudi na spremembe eticne zavesti, v kateri manj samostojne in zrele osebnosti izgubljajo še preostanek lastne osebnosti.

4. Grešne strukture. Srecujemo se z grehom, ki ga ne moremo pripisati tej ali oni osebi. Znacilnost takšnega greha je njegova anonimnost, bodisi v vzrokih bodisi v odgovornosti. Taki primeri družbenega (socialnega) greha so sad, nakopiceenje in koncentracija številnih osebnih grehov.

5. Odnos do spolnosti sodobni cas je ustvaril nove oblike odvisnosti in zgrešenega pojmovanja, kot so z erotiko prežeto javno mnenje, popredmetenje in komercializacija spolnosti, s tem pa tudi cloveka. Velik vpliv imajo, poleg svobodnjaške miselnosti in kulture, zlasti javno mnenje, družbena obcila (film, tisk, RTV, elektronski mediji), nove navade (moda, svobodne zveze), prosti cas (turizem) ipd.

Vzgoja za zrelost se zacne v otroški dobi in v družinskem okolju, nadaljuje pa se prek socializacijskih procesov v šoli, družbi in Cerkvi v casu mladosti, v zrelih letih vse do tretje življenjske dobe. Zakrament pokore, spovedni in duhovni pogovor so lahko pomemben dejavnik pri takšni vzgoji, kjer z ene strani mladostnik sam odpira mnoga vprašanja, na katera mora dobiti ustrezen odgovor, z druge strani pa zna vzgojitelj in svetovalec pravocasno in preventivno zaznati mladostnikove potrebe.

6. Zvestoba in vztrajnost današnji clovek ima do mnogih eticnih zapovedi pozitiven odnos in jih sprejema kot vrednoto, a nima dovolj moci in vztrajnosti, da bi se zanje odlocil in jih tudi dosegal. Ce clovek ni zvest svojim spoznanjem in odlocitvam, tedaj ni zvest samemu sebi. V tem primeru bo težko zvest drugemu, tudi Bogu. Zvestoba dani besedi, ki jo damo drugemu, je podoba naše zvestobe samemu sebi..

7. Porabniška miselnost. Kdor nima, želi imeti in svoje moci usmerja za doseganje blagostanja, v katerem vidi (od)rešitev zase in za družino ali druge. Kdor ima, se boji, da bi doseženo zgubil ali želi imeti vedno vec. Porabniška miselnost se uveljavlja v osebnem življenju, ko clovek postavlja gmotne (materialne) in minljive dobrine (status, uspeh) na prvo

mesto svojega prizadevanja. Na vseh področjih velja upoštevati lestvico vrednot, na kateri imajo prednost nadnaravne in večne vrednote pred naravnimi in casnimi, duhovne nad gmotnimi, družinske nad družbenimi ipd.

8. Prosti cas. Za mnoge izvor duhovnega nazadovanja. Cas kot eden izmed talentov je dan cloveku na voljo za osebno rast in dopolnjevanje. Ce clovek ne zna casa pravilno porabiti sebi in drugim v korist (za potreben odmor, duhovne dejavnosti, za versko in kulturno življenje, poglobitev družinskih in prijateljskih vezi, za dopolnjevanje v drugih dejavnostih...), tedaj gre za cas, v katerem smo "veliko dobrega opustili".

24. ODNOS KRISTJANA DO SVETA

1. Svetopisemsko razumevanje sveta se ni nikoli sprijaznilo z dualisticnim, manihejskim pogledom na svet. 2. vaticanski koncil: "Svet, ki ga ima cerkveni zbor pred ocmi, je torej svet ljudi, celotna cloveška družina z vesoljstvom stvarnosti, sredi katerih živi. Je prizorišče za zgodovino cloveškega rodu. O tem svetu verujejo kristjani, da ga je osnovala in ga ohranja v bivanju Stvarnikova ljubezen; zapadel je sicer sužnosti greha, a Kristus, križani in vstali, je zlomil oblast hudobnega duha in osvobodil svet, da bi bil po božjem sklepu preoblikovan in da bi prišel do dovršitve" (CS). Svet je ustvarjen od Boga, zaupan je cloveku in njegovemu gospostvu, zaradi cloveka je podvržen grehu, toda s clovekom bo deležen tudi odrešenja, pri katerem ima clovek svoj delež s pravilnim vrednotenjem in gospostvom nad svetom. Zato *osnovni odnos* do sveta ne more biti "Beg od (iz) sveta" (fuga mundi), marvec delo v svetu in za svet, za njegovo preoblikovanje in dovršitev, vsekakor ne samo ali prvenstveno zunanje, marvec duhovno in transcendentalno. Clovek to dosega s tem, da "prepaja svet s krščanskim duhom" in se v vsakdanjem življenju "da voditi duhu evangelija.

2. Predanost Kristusu, predanost svetu Potrditev ontološke dobroti sveta je na poseben nacin potrdil Kristus s svojim prihodom na svet, z uclovecenjem. Sprejel je svet kot prostor in cas svojega življenja, delovanja in odrešilnega poslanstva. Odslej ima kristjan v Kristusu vzor za pravilen odnos do sveta, za razumevanje lastnega poslanstva v svetu. Takšen odnos je odnos ljubezni, kajti Bog je namrec svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina... Predanost Kristusu se na poseben nacin izraža v molitvenem in duhovnem življenju. Cim bolj so razmere težavne in zahtevne, tem bolj je potrebno, da so delujoci subjekti zakoreninjeni v tisti resnicnosti, iz katere izhaja resnica in moc v Kristusu (svetniki!)

3. Vzgoja za življenje v svetu temelji na pozitivnem vrednotenju sveta. Zrel in samostojen kristjan bo v vsakršnih razmerah ohranil samostojnost v presojanju in delovanju ter trdnost in zvestobo v moralnih nacelih. Gre za vzgojo za vrednote, za osebno prizadevanje in teženje k dobremu, celo k vedno popolnejšemu.

4. Povezanost z drugimi Posameznik, zlasti ce je manj samostojen, ne more dalj casa kljubovati vplivom okolja. To je mogoce doseci samo v povezanosti z drugimi, enako mislecimi, v katerih delujoci subjekt najde potrditev in pomoc za skupno delovanje. Okolje je mogoce spremeniti samo z enotnim nactom in združenimi prizadevanji. Pomembno je delati z drugimi in za druge.

5. Vzgoja za apostolat, h kateremu je poklican vsak kristjan, je v prizadevanju za rast in

utrditev Božjega kraljestva v svetu in v posameznikih. V delovanju doživlja potrditev svojega poslanstva in lastno dopolnitev, hkrati pa z besedo, zgledom (delovanjem) in svojimi darovi prispeva svoj delež k rasti Kristusovega kraljestva v svetu.

6. Rešitev je v begu – Covek mora biti pripravljen tudi na radikalno odločitev na beg iz (od) sveta, kakor jo zahteva evangelij. Ne more računati na Božjo pomoč tisti, ki ne jemlje resno Kristusovega narocila, da se mora odpovedati vsemu, kar bi ga moglo za vedno oddaljiti od Božje ljubezni.

25. SPOVEDNA SODNOST (JURISDIKCIJA)

1. Definicija in vrste spovedne jurisdikcije

1. Definicija *Spovedna sodnost (jurisdikcija) je oblast vernikom odpuščati in zadrževati grehe v zakramentu pokore.* Spovedna sodnost spada k tako imenovani jurisdikciji za notranje zakramentalno območje (pro foro interno sacramentali), ki je različna od jurisdikcije za notranje izvenzakramentalno območje (pro foro interno extrasacramentali) oziroma jurisdikcije za zunanje območje (pro foro externo). Grehe je mogoče odpuščati samo v zakramentu pokore (in foro interno sacramentali), medtem ko je cerkvene kazni (cenzure) močno odpuščati tudi v notranjem izvenzakramentalnem območju (in foro interno extrasacramentali). Obe obliki jurisdikcije se nanašata na vprašanje clovekove vesti.

2. Razdelitev Spovedna oblast je lahko dana po samem pravu (ipso iure) in je združena s službo, ki je komu zaupana, ali pa je dana kot pravica s posebnim dekretom (concessio, facultas).

a) Po samem pravu (ipso iure) imajo spovedno sodnost:

papež in kardinali za vse katoliške vernike in po vsem svetu;

škofje podobno kot papež in kardinali "povsod spovedujejo tudi dopustno, razen ce bi v posameznem primeru krajevni škof temu ugovarjal";

vsi, "ki imajo pravico za redno spovedovanje zaradi službe, ali zato, ker jim jo je poveril ordinarij kraja, kjer so inkardinirani, ali kraja, kjer imajo domovališce"; to pravico "uporabljajo povsod, razen ce bi v posameznem primeru krajevni ordinarij temu ugovarjal";

predstojniki redovne ustanove ali družbe imajo pravico povsod spovedovati clane družbe ali druge, ki stalno bivajo v redovni hiši

b) Zaradi službe (vi officii) ima na svojem območju pravico spovedovati:

krajevni ordinarij, kanonik penitenciarij, enako župnik in drugi, ki so namesto župnika;

predstojnik kleriške redovne ustanove ali družbe apostolskega življenja, ce sta papeškopravni, svoje podrejene in druge, ki stalno bivajo v hiši

3. Podelitev in trajanje spovedne sodnosti Spovedna sodnost se redno podeljuje *pisno*. V nujnih primerih se zadeva lahko uredi po telefonu ali po elektronski pošti, vendar mora biti odstranjena nevarnost prevare.

Spovedna sodnost se daje za določen ali nedoločen cas ali do preklica (usque ad revocationem;). *Slovenski ordinariji* podeljujejo spovedno sodnost pisno in sicer: novomašnikom od dneva posvečenja, navadno 29. junija, do konca naslednjega leta, ko morajo leti vložiti prošnjo za podaljšanje; podaljšanje navadno velja za dobo treh let ali vec, v

tem casu pa kaplani opravljajo študijski seminar za kaplane; ob imenovanju za župnika je spovedna sodnost dana že samem pravu.

4. Prenehanje spovedne sodnosti Spovedna sodnost preneha s preklicem, ekskardiacijo, izgubo službe ali izgubo domovališča. Škof sme duhovniku odvzeti (preklicati) spovedno sodnost samo iz tehtnih razlogov (zaradi bolezni, napak ali nesposobnosti).

2. Izvor spovedne jurisdikcije

Po nauku tridentinskega koncila je delavec zakramenta pokore samo duhovnik, ki je prejel mašniško posvečenje in mu je Cerkev zaupala oblast odpuščati grehe

Oblast odpuščati grehe ima dvojni izvor:

a) Duhovniško posvečenje (potestas ordinis) je primarni vir oblasti. Kdor nima duhovniškega posvečenja, ne more veljavno odpuščati grehov. Razodevanje vesti (manifestatio conscientiae), ki je bila v navadi v nekaterih redovih, in priznanje grehov laiku pred bitko ali drugo življenjsko nevarnostjo, ni mogoče razumeti kot spovedno dejanje; manjka mu namreč eno izmed bistvenih sestavin, zakramentalna odveza.

b) Spovedna sodnost (potestas iurisdictionis seu iudicialis) je dovoljenje (facultas), ki jo Cerkev (škof) daje duhovniku s posebnim pravnim dejanjem odločbo ali dekretom. Pogoji je, da je vsestransko, moralno in intelektualno usposobljen za izvrševanje tega poslanstva. Škof daje spovedno sodnost samo duhovnikom, pri katerih je z izpitom ugotovljeno, da so sposobni, ali je to znano na drug način.

Spovedno sodnost daje samo *krajevni ordinarij*, duhovnikoredovniki pa naj te pravice ne uporabljajo vsaj brez domnevnega dovoljenja svojega predstojnika

3. Spovedna jurisdikcija v različnih pastoralnih ramerah

1. Spovedna sodnost v drugi škofiji Na temelju spovedne sodnosti, ki jo ima duhovnik v domaći škofiji, sme škof druge škofije dati dovoljenje za spovedovanje v lastni škofiji. Veljavno spovedno sodnost duhovnik izkaže s pisnim dokumentom (iurisdictionis). Če duhovnik izgubi sodnost v domaći škofiji, jo izgubi tudi v drugi škofiji. Če pa jo izgubi v tuji škofiji, je ne izgubi v domaći škofiji. Primerno je, da v tem primeru ordinarij kraja obvesti duhovnikovega ordinarija o zadevi. Podobno velja tudi za sodnost, ki jo da višji redovni predstojnik oziroma drugi pristojen predstojnik.

2. V smrtni nevarnosti sme vsak duhovnik, tudi tisti, ki je duhovništvo zapustil ali je bil postavljen v laiški stan, podeliti odvezo vsakemu spokorniku, od vseh grehov ali cenzur. To velja tudi v primeru, ko je navzoc duhovnik, ki ima pravico spovedovati, enako velja tudi za odvezo soudeležniku pri grehu zoper šesto zapoved. Razlog: *zvelicanje duš* (salus animarum).

Duhovniki, ki so zapustili duhovniško službo in so svoj status pred Cerkvijo uredili, enako tudi v primeru, da njihov status s Cerkvijo še ni urejen, smejo in so naprošeni, naj ne odrečejo zakramentalne odveze spokorniku, ki je v smrtni nevarnosti in bi se hotel pri njih spovedati.

Dovoljenje velja za odvezo vseh grehov in cenzur bodisi a iure (latae sententiae vnaprej izrečena) bodisi ab homine (ferrendae sententiae zagrožene, naložene). Če gre za kazen a iure, se je v primeru ozdravitve spokornik dolžan obrniti na Sveti sedež za primerno pokoro, ko gre za dejanja proti**. Če pa gre za odvezo od naloženih kazni, odveza velja le za notranje območje (pro foro interno), za zunanje območje (pro foro externo) pa se mora spokornik

obrniti na predstojnika, ki je kazen naložil.

3. Splošna zmota (error communis) Splošna zmota je v tem, da *verniki menijo, da ima duhovnik spovedno sodnost, ceprav je v resnici nima*, ker mu je npr. potekla in ni pravocasnno prosil za podaljšanje. Zmota je splošna, ko je več ljudi ali so vsi prepričani glede nekega dejstva. Ko torej verniki upravičeno prosijo za spoved, sme duhovnik, ceprav mu je sodnost prenehala, spovedovati. Duhovnik tedaj spoveduje veljavno in tudi dopustno. Dolžan pa je čimprej spovedno sodnost podaljšati. Pozitivni in utemeljeni dvom se lahko nanaša na pravo ali na dejstvo. Pozitivni dvom je tedaj, ko obstajajo resni razlogi, ki govorijo subjektu v prid. Dvom se nanaša bodisi na obstoj zakona, ki obvezuje (dubium iuris), bodisi na dejstvo, ali je dejanje izvršeno (dubium facti). V prvem in drugem primeru duhovnik spoveduje veljavno in dopustno.

4. Posebni primeri Duhovnik sme spovedati kogar koli, ki ga kjer koli prosi za zakrament. Nikoli pa ne sme opravljati liturgicnih opravil v cerkvi brez dovoljenja krajevnega župnika. Spovedovanje redovnikov in redovnic je urejeno glede na pravila redovniškega prava in konstitucij posameznih redovnih skupnosti. Redovnikom mora biti zagotovljena možnost prejema zakramenta pokore bodisi v redovni hiši bodisi zunaj, glede na njihove potrebe. vsak redovnik, redovnica pa sme prejeti zakrament kjer koli in pri katerem koli spovedniku, ki si ga sam izbere.

26. DISPOZICIJA IN ZAKRAMENTALNA ODVEZA

Zakramentalno odvezo je veljavna samo v primeru, ko spokornik spolnjuje določene pogoje. Ti so: osebno priznanje grehov (vsaj formalno natančna spoved), iskrenost kesanja, ki vključuje tudi trdni sklep, poravnavo storjenih krivic in beg pred grešno priložnostjo ter pripravljenost opraviti pokoro. Sodbo o zadostni dispoziciji (pripravljenosti) je mogoče ustvariti iz celotnega spokornikovega zadržanja, tako:

motiva, zaradi katerega želi prejeti zakrament,
nacina priznanja grehov, s katerim izraža iskrenost,
znamenj resničnega kesanja in trdnega sklepa,
pripravljenosti sprejeti in opraviti naloženo pokoro,
pripravljenosti na popravilo krivic, beg pred grehom, ter
pripravljenosti za osebno spreobrnjenje.

Spokornik mora najprej sam presoditi, ali je pripravljen za prejem zakramenta pokore. Prav tako je tudi spovednik dolžan presoditi spokornikovo pripravljenost. Spokornika je dolžan opozoriti na manjkajoče pogoje in ga pripraviti na vreden prejem zakramenta. Če tega ni bilo mogoče doseči, spokornik ne more prejeti veljavne odveze. Sodbo glede pripravljenosti si mora ustvariti tudi spovednik, ki je prejel oblast odvezovati in zavezovati. Zato mora duhovnik v moci prejetega poslanstva presoditi resničnost spokornikovega namena in dispozicije. Zakramentalna odveza je sodni rek (actus iudicialis). Gre za sodbo (iudicium credibilitatis tantum), ki jo je mogoče ustvariti na temelju rednih in izrednih znamenj.

a) Redna znamenja (signa ordinaria) so: spokornik se je primerno pripravil na spoved, pravi namen, s katerim je pristopil k spovedi, ponižno in iskreno priznanje grehov, iskrenost kesanja in trdnega sklepa, sprejem obveznosti (poprava krivic, izogibanje grešne priložnosti),

pripravljenost sprejeti in opraviti zakramentalno pokoro, ki jo je spovednik naložil ali predlagal.

b) Izredna znamenja (signa extraordinaria) spovedniku še v večji meri dajejo moralno gotovost glede potrebne dispozicije za prejem zakramenta. Ta znamenja so, poleg zgoraj naštetih: poseben motiv, zaradi katerega kro želi prejeti zakrament (pred pomembno življenjsko odločitvijo /birmo, poroko, prejemom svetih redov ali zaobljub/, ob misijonu, na duhovnih vajah, ob globokem spoznanju božje volje in lastne duhovne poti, ob preizkušnji ali nesreči ipd.), globoko doživeto kesanje, pokora, ki jo je spokornik že opravila ali jo je pripravljen opraviti, huda težava, ki jo je sprejel, da je pristopil k spovedi, že opravljena poravnava strojenih krivic ipd.

Glede na pripravljenost (dispozicijo) je mogoče spokornike razvrstiti v naslednje skupine: 1. na spokornike z zadostno dispozicijo, 2. na spokornike z dvomno dispozicijo, in 3. na spokornike z nezadostno dispozicijo.

1. Zadostna dispozicija

Spokorniki z zadostno ali gotovo dispozicijo (poenitentes certe dispositi) so tisti, ki imajo redna ali izredna znamenja pripravljenosti za prejem zakramenta. "Ce spovednik ne dvomi o spovedancevi pripravljenosti in ta za odvezo prosi, naj mu odveze ne odrece in ne odloži" (kan. 980). Takšni razlogi so: ce spokornik sam meni, da bo odložitev odveze imela pozitivne posledice, ce želi pred odvezo opraviti dolocena spokorna in dobra dejanja, npr. se spraviti s svojim bližnjim, popraviti gmotno ali duhovno škodo ipd.

2. Nezadostna dispozicija

Spokorniki z nezadostno dispozicijo (poenitentes certe indispositi) nimajo ne rednih ne izrednih znamenj pripravljenosti za prejem zakramenta. Tedaj je potrebno v pogovoru doseči preciščevanje in večjo jasnost glede potrebnih nagibov in njihove poglobitve.

Znamenja nezadostne dispozicije se nanašajo:

na nagib ali motiv, zaradi katerega je kdo prišel k spovedi (navada, prisila, socialna kontrola, zaradi pogovora ali drugega namena);

na integriteto spovedi (spokornik nekaj izrecno prikriva ali olepšuje);

na iskrenost kesanja in trdnega sklepa (dvom se nanaša bodisi na sedanjo bodisi pretekle spovedi, ker se spokornik ni v nicemer spremenil);

na pripravljenost sprejeti obveznosti (poleg zakramentalne pokore tudi obveznosti glede odpuščanja, restitucije);

na sprejem nujnih sredstev za pomoc pri spreobrnjenju, kot so molitev, premagovanje ipd.

Danes so zlasti pogosti primeri ljudi, ki niso cerkveno poroceni, ki živijo v poskusnem zakonu ali živijo skupaj. Spokornika, ki nima zadostne dispozicije, ne sme spovednik nikoli takoj odsloviti. Prizadevati si mora, da bi v spokorniku prebudil potrebno dispozicijo ali pa ob pogovoru odkril, da dispozicijo ima, vendar ni bila prepoznavna od vsega zacetka. Ce v pogovoru spovednik pride do jasnosti, da ima spokornik zadostno dispozicijo, podeli zakramentalno odvezo.

3. Dvomna dispozicija

Spokorniki z dvomno dispozicijo (poenitentes dubie dispositi) so v marsicem podobni

spokornikom brez zadostne dispozicije. Tudi v teh primerih mora spovednik najprej poskušati dvom razjasniti v pogovoru s spokornikom. Če prideta do spoznanja, da dispozicija obstaja, ni razlogov za odložitev odveze.

V primerih, ko dvoma ni mogoče razjasniti, je ravnati takole:

a) Če je primer nujen, se daje odveza pod pogojem (sub conditione "Si es capax"). Nujni primeri so: smrtna nevarnost, huda bolezen, zarocenci pred poroko, pred prejemom kakega drugega zakramenta (birme, obhajila), nevarnost sumnicenja ali osramocenja za spokornika, ce ga veže dolžnost letne spovedi ali velikonocnega obhajila, ce bi sicer ostal dalj casa brez zakramentalne milosti, ce se je bati, da bi zaradi tega opustil spoved, ce ni upanja, da bo pri naslednji spovedi prišlo do vecje gotovosti glede dispozicije (zaradi nevednosti, nepoučenosti, duševni ali drugih pomanjkljivosti ipd. Spovednik mora spokornika opozoriti, da mu bo zaradi okolišcin, v katerih se nahaja (nujen primer), podelil pogojno odvezo in kaj ta odveza pomeni: odvisna je od njegove dispozicije (iskrenosti, kesanja, pripravljenosti).

Pogojna odveza v tem primeru pomeni, da je od spokornika, ne od spovednika, odvisna veljavnost zakramentalne odveze. Prav tako je s tem zavarovan zakrament, ki je zaradi izraženega pogoja veljaven, ce so izpolnjeni pogoji, oziroma sploh ni podeljen, ce pogoji niso izpolnjeni. Podobno Cerkev ravna tudi v primeru dvoma pri podeljevanju drugih zakramentov (npr. krsta, evharistije).

b) Če primer ni nujen, spovednik zakramentalno odvezo odloži in na to spokornika opozori. Razloži naj mu, zakaj bi bila zakramentalna odveza neveljavna. V primeru, da ga spovednik napoti k drugemu duhovniku, naj ga opozori, da mora ob tej priložnosti povedati, zakaj mu je bila odveza odklonjena. V primeru, da duhovnik ni podelil zakramentalne odveze, naj spokorniku podeli le blagoslov in ga opozori na razliko med odvezo in blagoslovom.

NB. Pogojno odvezo spovednik daje z navadnim slovilom odveze, pogoj pa izrazi le v mislih (mentaliter). Nedovoljeno pa bi bilo fingirati zakramentalno odvezo.

27. SPOVEDNA MOLCECNOST

1. Kaj je spovedna molcecnost?

"Spovedna molcecnost je nedotakljiva; zato je prepovedano, da bi spovednik z besedo ali na kakršenkoli nacin in iz kateregakoli razloga kakorkoli izdal spovedanca" (kan. 983, & 1). Tudi novejše izjave cerkvenega uciteljstva opozarjajo, da je "vsebina spovedi absolutno nepriobcljiva kateremu koli drugemu cloveku, kateri koli drugi zemeljski oblasti, v kateri koli situaciji" (prim. Zakrament pokore, 4346). Vir (titulus) spovedne molcecnosti je vsaka zakramentalna spoved, pri kateri se spokornik spove svojih grehov z namenom, da bi prejel zakramentalno odvezo.

a) Zakramentalna obtožba se mora na neki nacin že zaceti, ceprav v določenih okolišcinah morda ni bila dokoncana (zaradi smrti, nezavesti, spokornik je odstopil od svojega namena ipd.). Spovedna mocecnost obvezuje tudi v primeru, da je bila spoved neveljavna (sakrilegicna), da je spovednik odvezo odrekel ali odložil.

b) K spovedni molcecnosti spada tudi vse, kar je spovednik zvedel neposredno pred spovedjo ali po njej in je v neposredni zvezi s priznanjem grehov, npr. pogovor pred spovedjo, v

katerem je spokornik razodeval svoje življenje in je pozneje vsebino vključil v zakramentalno obtožbo; pogovor po zakramentalni odvezi, v katerem je dopolnil svojo obtožbo.

c) Spovedna molcecnost ne veže tedaj, ce je izvestno, da spokornik ni prišel k spovedi s pravim namenom (npr. ce je spoved fingiral ali je želel spovednika kakor koli skušati, ce je prišel prosit miloščino ali iz kakega drugega namena).

d) Ce se kdo spove (zaupa) laiku v prepričanju, da se spoveduje duhovniku, je treba dolžnost molcecnosti razlagati v duhu obveznosti, ki jih nalaga naravni moralni zakon, da namrec o zaupani zadevi molcimo.

e) Ce duhovnik ne ve, ali mu je zadeva znana iz zakramentalne obtožbe ali iz vsakdanjega življenja, je dolžan o tem molcati. Pri podeljevanju zakramentov se je treba ravnati po nacelu vecje gotovosti (tutorizma).

2. Izvor spovedne molcecnosti

Spovedna molcecnost ima trojni izvor: v naravnem, božjem in cerkvenem pravu.

a) Naravni zakon (ius naturale) veleva, da zaupano skrivnost ohranimo zase ter tako varujemo integriteto in dober glas drugega. Mnogi ne bi pristopili k spovedi, ce ne bi imeli takšnega zagotovila.

b) Božji zakon (ius divinum) ukazuje, da mora clovek priznati svoje grehe pred Cerkvijo oziroma njenim predstavnikom.

c) Cerkveni zakon izrecno nalaga dolžnost spovedne molcecnosti (prim. kan. 983) in doloca stroge kazni za kršitelje (prim. kan. 1388).

Spovedna molcecnost izhaja iz kreposti bogovdanosti, ker to zahteva spoštljiv odnos do zakramenta, prav tako izhaja iz kreposti pravichnosti, ker ima spokornik pravico do tajnosti in dobrega glasu.

Spovedna molcecnost se dotika cloveške osebe in njene integritete (celovitosti).

3. Subjekti spovedne molcecnosti

Subjekt spovedne molcecnosti so vsi, ki jim je na kakršen koli nacin kaj znano iz zakramentalne obtožbe druge osebe.

Spovednik je prvi, ki so mu "zaupane zadeve vesti svojega brata" (SO 10 d). Nihce nima pravice spraševati o osebah in zadevah, ki jih je zvedel pri spovedi.

b) Predstojnik, h kateremu se je spokornik sam ali preko spovednika obrnil zaradi odveze izobčenja ali drugih cerkvenih kazni, je dolžan cuvati spovedno molcecnost.

c) Prevajalec (tolmac) in drugi, ki so "kakorkoli zvedeli za grehe iz spovedi", morajo spoštovati spovedno molcecnost (kan. 983, & 2). To velja tudi za tiste, ki bi slucajno zvedeli za vsebino spokornikove obtožbe, npr. zaradi njegovega ali spovednikovega preglasnega govorjenja.

d) Spokornika sicer ne veže spovedna molcecnost glede tega, cesar se je obtožil. Brez dvoma sme govoriti o lastnih grehah in napakah. Spovedanec mora tudi

paziti, da ne bi z neprimernim govorjenjem škodoval bodisi samemu zakramentu bodisi spovedniku. K temu ga obvezuje naravni moralni zakon.

4. Predmet spovedne molcecnosti

Predmet ali objekt spovedne molcecnosti so ne samo grehi, ampak tudi vsa druga pozitivna ali negativna dejstva, ki so spovedniku znana samo iz zakramentalne obtožbe spokornika.

a) Vsi grehi, mali in veliki, storjeni ali nacrtovani, odpuščeni ali še ne odpuščeni, so predmet molcecnosti. To velja tudi za grehe, ki so sicer javnosti znani, spokornik pa jih je pri spovedi priznal. Spovednik ne sme o njih govoriti kot o dejanjih, ki jih je zvedel pri spovedi.

Okoliščine greha, ki drugim niso znane in ki spreminjajo težo ali vrsto greha in jih je spokornik povedal v zvezi s svojimi grehi. Če so okoliščine javno znane, sme o njih kot takih tudi govoriti, npr. kakšen poklic kdo opravlja, da je kdo samo civilno porocen ipd.

c) Druge okoliščine, ki jih spokornik hote ali nehote razodene v zvezi s priznanjem grehov, npr. greh sokrivca ali udeleženca pri grehu, privatno obljuba čistosti ipd.

d) Telesne in duševne pomanjkljivosti, ki drugim niso znane, npr. skrupuloznost, skrivna bolezen ali hiba (aids, neplodnost, nevednost ipd.).

e) Preložena ali odložena zakramentalna odveza, ker bi bilo s tem direktno označeno, da kdo ni bil pripravljen na vreden prejem zakramenta. Če je spovednik odvezo podelil, to sicer ni predmet molcecnosti, vendar je bolje, da o tem ne govori, da ne bi padel sum, da v drugih primerih odveza ni bila podeljena. Če spokornik prosi za spovedni listek (pred poroko, za veliko noc), ga mora spovednik dati, tudi v primeru, da je odvezo odložil oziroma odrekel. Na listku je napisano naslednje ali podobno besedilo s peccatom župnije in datumom: Confessionem perfecit Spoved je opravil(a).

f) Tudi naložena pokora, ki bi kakor koli odkrila, da se je spokornik spovedal velikih grehov oziroma, katerega greha se je spovedal, so predmet molcecnosti. Spovednik naj nikoli ne omenja tega, kakšno pokoro je naložil kateremu koli spokorniku, tudi v primeru malih grehov.

g) Kreposti in milosti, ki jih spokornik razodene v zvezi z zakramentalno obtožbo, so prav tako predmet molcecnosti.

NB. Potrebno je vedeti, kaj ni predmet spovedne molcecnosti. Tako dejstvo, da je kdo porocen ali neporocen, kakšen poklic opravlja, pomanjkljivosti, ki so javno znane (bolezen, način govora, družinske razmere ipd.).

5. Obveznost spovedne molcecnosti

a) Spovedna molcecnost nikoli ne preneha ne v času spokornikovega življenja ne po smrti. To velja tudi v primerih, ko bi spovedniku ali drugemu, ki so mu zadeve znane iz zakramentalne obtožbe, pretela smrt ali velika fizicna ali moralna nevarnost (škoda, zapor, nesreca ipd.).

b) Spovedna molcecnost lahko preneha samo tedaj, če spokornik sam to dovoli in sicer v obliki in obsegu, kakor to sam določi ali izbere. Dovoljenje mora biti:

izrecno (permissio expressa); ne velja torej domnevno dovoljenje (licentia praesumpta); povsem svobodno (permissio perfectae libera), ne pa iz strahu, prisile, danih ugodnosti ipd.; nepreklicno s strani spokornika (permissio non revocata).

Spovednik ne sme nikoli brez resnega razloga prositi za rabo vednosti, dobljene pri spovedi. Takšno ravnanje bi lahko ljudi odvracalo od prejemanja zakramenta oziroma zaupnega pogovora.

V primerih, ko gre za važno zadevo, kot je npr. nevarnost nesreče, odvrnitev moralne škode ali pohujšanja, pa spokornik sam tega ne more preprediti, sme prositi spovednika, naj to opravi v njegovem imenu. Najbolj primerno je, da spokornik zadevo zaupa spovedniku izven spovedi, ta pa se sme sklicevati le na vednost, ki jo je dobil v pogovoru, ne pa pri spovedi. V posebnih okoliščinah bi smel spovednik odvezo odreci, če spokornik ne bi sam ali po drugem odvrnil hude in pretece nesreče.

6. Prelomitev spovedne molcečnosti

Kršitev spovedne molcečnosti je lahko neposredna, direktna (laesio directa) in posredna, indirektna (laesio indirecta).

Neposredna kršitev spovedne molcečnosti je v tem, da kdo drugim izda dejanje (greh) in tistega (grešnika), ki je to dejanje storil.

"Spovednika, ki neposredno prekrši spovedno molcečnost, zadene vnaprej izreceno apostolskemu sedežu pridržano izobčenje" (kan. 1388, & 1), drugi, kot so prevajalec, tolmac ali tisti, ki so zvedeli za grehe iz zakramentalne spovedi, pa "naj se kaznujejo s pravico kaznijo, ne izvzemši izobčenje" (kan. 1388, & 2). V smrtni nevarnosti in v nujnem primeru more dobiti odvezo od greha in izobčenja, vendar se mora, če ostane pri življenju oziroma ko mu dana priložnost, obrniti na predstojnika za primerno pokoro (prim. kan**).

2. Posredna kršitev spovedne molcečnosti je v tem, da obstaja resna nevarnost glede povezave (identifikacije) med dejanjem in storilcem, grehom in grešnikom. Posredna kršitev je lahko večja ali manjša, kakor je tudi gotovost lahko večja ali manjša. Kdor le posredno krši spovedno molcečnost, "naj se kaznuje po teži kaznivega dejanja" (kan. 1388, & 2). Nevarnost posredne kršitve obstaja v naslednjih primerih:

ce kdo govori o predmetu zakramentalne obtožbe (grehah, okoliščinah), pri čemur bi se dalo sklepati, kdo je to dejanje storil;

ce kdo kaj stori ali opusti, iz česar morejo drugi sklepati, da se je oseba spovedala velikega greha, npr. ce duhovnik ne bi obhajal spovedanca, ki je prej pri njem opravil spoved;

ce se sodbe tako posplošujejo, da pade sum na vso skupnost ali posameznike znotraj skupnosti, npr. župnije, vasi, obcestva, samostana ipd.

ce govori o določeni osebi in je nevarnost, da bi izdal tudi predmet njene zakramentalne obtožbe.

Posredna kršitev je sicer v svoji vrsti velik greh (ex genere suo), dupušča pa malo materijo glede na večjo ali manjšo nevarnost kršitve.

7. Pastoralna navodila

Duhovniku je dana posebna zakramentalna milost za opravljanje sredništva med Bogom in človekom v zakramentu pokore. Duhovniku (spovedniku) so na voljo stare in nove oblike

nenehnega izobraževanja (pastoralne konference, teološki in pastoralni tecaji, reševanje primerovkazuov), cerkveni dokumenti in druga strokovna literatura.

Pri oznanjevanju (v katehezi, pridigi, pogovoru) je potrebno predvsem razlagati pozitivni verski in moralni nauk. Resnica ima sama v sebi moc, cloveka pritegniti, poucevat in preprihati. Najbolj primerna oblika za obravnavanje teh vprašanj so skupine mladine, odraslih, zakoncev, raznih poklicev, sodelavcev.

Ker so ljudje na tem podroccju občutljivi in skozi lastna ocala vidijo ali razumejo besede drugega, je potrebna toliko vecja diskretnost tudi v vsakdanjih pogovorih z njimi.

3. Ceprav morajo imeti duhovnik in druge osebe, ki se posvecajo svetovalnemu delu, primarno strokovno usposobljenost, morajo svojo usposobljenost dopolnjevati glede na nove razmere in potrebe ljudi. Prva oblika dopolnjevanja je osebno izobraževanje (branje moralnoteološke literature) in razmišljanje, zlasti ob primerih, s katerimi se srečujejo pri vsakdanjem delu. Molitev k Svetemu Duhu za razsvetljenje in modrost vliva svetovalcu ponižnost in hkrati gotovost, da bo v odlocitvah iskal Boga in dobro duš.

28. RABA VEDNOSTI, DOBLJENE PRI SPOVEDI

Raba vednosti, dobljene pri zakramentalni pokore, je v tem, da spovednik pred spokornikom nekaj stori ali opusti, kar je v zvezi z njegovo zakramentalno obtožbo. Pri tem ne gre za razodevanje pred tretjo osebo, marvec le za odnos med dvema osebama, spokornikom in spovednikom. V tem se raba vednosti razlikuje od kršitve spovedne molcecnosti, pri kateri stopa vmes tretja oseba.

"Spovedniku je povsem prepovedano uporabljati vednost, dobljeno pri spovedi, kadar bi bilo to:

1. Raba vednosti, ki bi spokorniku povzročala težave, ni nikoli dovoljena. Zato spovednik ne sme izven zakramenta govoriti s spovedancem o zadevah, ki mu jih je ta zaupal pri spovedi, razen ce je dobil za to izrecno dovoljenje. Ce spovedanec sam začne pogovor o zadevi, je s tem nakazal svojo voljo. Pogovor pa sme obravnavati zadeve v mejah, kakor jih spokornik nakaže.

Raba vednosti povzroca spokorniku težave tedaj, ko bi bil zaradi tega oškodovan duhovnih dobrin, tako medsebojnega zaupanja, prijateljstva in komuniciranja, ali drugih dobrin, npr. službe in naloge, ki mu je zaradi tega spovednik ne bi zaupal.

Pri sami spovedi, zlasti združeni z duhovnim vodstvom, je dovoljeno govoriti o predmetu preteklih spovedi. Podobno velja za cas neposredno pred spovedjo ali po njej.

2. Vedno je dovoljena raba vednosti, ki spovedancu ne povzroca težave. Spovednik more torej za spovedanca moliti, ker ve, da je potreben molitve; sme biti z njim bolj prijazen in dobrohoten, ker pozna njegove življenjske razmere; more se o zadevi posvetovati z drugimi, da bi mu lažje svetoval, izkljucena pa mora biti nevarnost kakršnekoli kršitve spovedne molcecnosti ali raba vednosti, ki bi bila za spokornika neprijetna.

29. POPRAVLJANJE NAPAK, STORJENIH PRI SPOVEDI

Pri spovedovanju lahko pride do vecjih ali manjših napak, ki predstavljajo za spokornika ali spovednika vecjo ali manjšo osebno zadolženost. Takšnim napakam se je mogoce izogniti predvsem s predhodnim študijem in poznanjem problematike, z modrim ravnanjem pri sami

spoved.

Napake se lahko nanašajo: 1. na veljavnost zakramentalne odveze (, 2. na celovitost zakramentalne obtožbe, in 3. na spokornikove obveznosti oziroma dolžnosti.

1. Napake glede veljavnosti zakramentalne odveze Napaka je kdaj storjena s strani duhovnika, drugic s strani duhovnika in spokornika. V obeh primerih je duhovnik kot služabnik zakramenta dolžan po svojih močeh napako odstraniti.

a) S strani duhovnika je napaka storjena tedaj, ko bi odvezo podelil neveljavno ali je sploh ni podelil. Odveza bi bila neveljavna v primeru, da je greh izvzet ali pridržan (cenzura ferrendae sententiae, absolutio complicis)); odveze ni, ce je zaradi pozabljivosti ali nepozornosti ni podelil.

Duhovnik je dolžan napako popraviti:

ko spovedanec ponovno pride (k njemu) k spovedi;

v smrtni nevarnosti je spovednik iz pravčnosti dolžan iti k spokorniku, ga opozoriti na neveljavnost spovedi, ga pripraviti na kesanje in mu podeliti zakramentalno odvezo; ce je spokornik neznan in se ne bo vrnil, stvari ni mogoče popraviti;

Ce gre za krivdo s strani spovednika, sme ta brez izrecnega dovoljenja govoriti s spokornikom o zadevi tudi izven spovedi; ce gre za krivdo s strani spokornika, mora dobiti za to njegovo dovoljenje;

Ce spokornik ni v hujši nevarnosti in je pozneje prejel drug zakrament, ki odpušča grehe (obhajilo, maziljenje), spovednika ne veže tako stroga dolžnost glede poprave napak.

b) Ce je napaka storjena s strani spokornika, ki se tega bolj ali manj zaveda ali se tega sploh ne zaveda, je v primeru vecjega ali manjšega spoznanja najprej njegova dolžnost popraviti napako. V vsakem primeru pa je tudi spovednikova naloga, da zagotovi veljavno in učinkovito prejetje zakramentov, zato mora spokornika opozoriti na napake, ki zadevajo veljavnost zakramenta.

2. Napake glede celovitost spovedi Celovitost zakramenta pokore vključuje materialno ali vsaj formalno natančnost priznanja grehov. S strani spokornika je spoved pogosto nepopolna, ceprav se tega ne zaveda; živi namrec v dobri veri (in bona fide). Tedaj je njegova spoved formalno natančna. Ce pa je napako zagrešil spovednik, ker spokorniku ni omogočil celovitosti obtožbe ali ga ni povprašal glede vrste, števila in okoliščin, ga je na neki način zavedel v zmoto glede celovitosti obtožbe. Zadevo bo popravil, ko (ce) bo spokornik ponovno prišel k spovedi, v nasprotnem primeru napake ni mogoče popraviti.

3. Napake glede spokornikovih obveznosti Spovednik je lahko zagrešil napako s tem, da je naložil obveznosti, katerih ne bi smel naložiti ali oprostil obveznosti, ki bi jih moral naložiti. Te obveznosti obsegajo popravo škode in ogibanje grešne priložnosti.

Ce je spovednik zagrešil napako brez vecje osebne krivde, npr. zaradi nepazljivosti, perpleksnosti ali utrujenosti, je dolžan napako popraviti pri prihodnji spovedi, izven spovedi pa le v primeru, ce je dobil za to izrecno privoljenje spokornika. Ce je to storil po svoji krivdi in je spokorniku napacno svetoval ali ga oprostil obveznosti in je zato spokornik ali drugi prizadeti trpel veliko duhovno ali gmotno škodo, je dolžan ex iustitia zadevo poravnati. Ce pa je spovednik molcal, ni pa z besedo kakor koli spokornika oprostil restitucije ali drugih obveznosti, je le ex caritate dolžan napako popraviti.

30. UVAJANJE OTROK V SPOKORNOST

Pozitivna vzgoja in izkustvo v otroštvu in mladosti dajeta dobro podlago za nadaljnjo versko nadgradnjo. Negativna izkustva se lahko kot travma vlečejo skozi življenje. Opustitev zakramentalnega življenja v mladosti ali v zrelih letih ima pogosto vzrok v pomanjkljivi in napacni pripravi na zakramente.

1. Vzgoja k spokornosti

Dobra priprava na prvi prejem zakramenta pokore in nadaljnje prejetje zakramenta je del celostne vzgoje, ki ima v ospredju krščansko življenje in ne zgolj zakramentalizem. Otrok mora biti deležen vzgoje k spokornosti (spreobrnjenju, poboljšanju), šele tedaj bo sposoben razumeti vrednost samega zakramenta. Gre za vzgojo za krepost pokore, ki se pricne davno pred pripravo oziroma prejemom samega zakramenta, to je nekako v 3. 4. leto starosti. Primarno mesto takšne vzgoje pa je družina, sekundarno druge ustanove Cerkev, okolje in družba.

1. Vloga družine pri vzgoji k spokornosti je primarna in nenadomestljiva. Dogaja se na različnih stopnjah in vzgojnih modelih.

a) Preko izkustva cloveške ljubezni otrok prihaja do izkustva božje ljubezni. Ko otrok doživlja ljubezen in naklonjenost, se hkrati tudi sam uci drugim dajati.

b) Izkustvo odpuščanja, ki ga je otrok deležen v družini, je zanj znamenje božjega odpuščanja in usmiljenja. Odpuščanje dobi tudi religiozni značaj, ko otrok doživlja, da odrasli pred Bogom in bližnjim prosijo za odpuščanje zaradi greha in krivic, hkrati pa izkuša veselje ob naklonjenem odpuščanju.

c) Cas otroštva je ugoden cas za oblikovanje otrokove vesti. Vsakdanja jutranja, zlasti pa vecerna molitev sta priložnost za takšno vzgojo. Spoznanju napak naj vedno sledi priznanje in obžalovanje (kesanje) pred Bogom in drugimi.

d) Otrok naj doživlja, kako si tudi odrasli starši, domaci, vzgojitelji prizadevajo za dobroto, pravico, poštenost, iskrenost.

e) Otrokovemu prizadevanju za dobro je potrebno dati religiozni pomen in ne zgolj moralni značaj. Gre za spreobrnjenje k Bogu, ki cloveka ljubi, mu odpušca, ga osrečuje in ga klice k sebi.

2. Vloga obcestva Poleg družine so še druge ustanove, ki v predšolski dobi oblikujejo otroka, njegov značaj, pogled na svet in dogajanje, otrokovo versko življenje, kot so verouk za predšolske, verske prireditve, vrtec ipd.

a) Življenje v skupnosti v družini, pri verouku, v vrtcu ali drugod otroka pripravlja na poznejše vkljucevanje v različne družbene skupnosti. Božjo ljubezen doživlja kot vse ljudi obsegajoco ljubezen, ki jo tudi sam prejema in daje drugim.

b) V skupnosti s sebi enakimi otrok globlje doumeva in doživlja cloveške in verske resnice.

c) Skupnost pomaga otroku pri uvajanju v spokornost predvsem tedaj, ko sama priznava greh in krivdo ter doživlja spravo in odpuščanje. Ce je bil otrok v družini in drugih ustanovah deležen ustrezne vzgoje k spreobrnjenju, so postavljeni temelji za nadaljnjo vzgojo v casu poznega otroštva in mladosti. Ce takšne vzgoje ni bilo, mora vzgojni proces skušati manjkajoce nadomestiti. Zato je potrebno tem otrokom posvecati posebno pozornost, ki pa ne sme imeti takšnih zunanjih poudarkov, ki bi otroka pred drugimi ali njim samim diskreditirali, ampak se mora izražati predvsem v osebnem pogovoru in stiku kateheta (vzgojitelja) z otrokom.

2. Priprava otrok na prejem zakramenta pokore

Pripravo na prejem zakramenta pokore je potrebno uglasiti glede na otrokovo dosedanje vzgojo k spokornosti oziroma nadomestiti manjkajočo vzgojo z vključitvijo otroka v veroučno skupnost. G. Frumento, ta vzgoja mora biti:

celovita: biblična, liturgična, eklezijska, življenjska in cloveška;

pozitivna, zato mora biti poudarek na vzgoji in prizadevanju za dobro.

nadnaravna, ki otroku usmerja, da se z veseljem odziva na božjo milost in stopa po poti spreobrnjenja, na katero ga Bog klice;

postopna,

pastoralna, ki upošteva tako prizadevanje otroka kot tudi sodelovanje staršev in župnijskega občestva.

V tem smislu navajamo tudi *nekaj praktičnih navodil*:

a) Zakramentu pokore je potrebno dati (vrniti) samostojnost. V sedanji praksi je spoved v senci evharistije. Vsak zakrament izraža poseben vidik Kristusove milosti, ki ga ne moremo brez škode zanemariti. Primerno je:

da je prvi prejem zakramenta pokore vsaj mesec ali več mesecev pred prvim obhajilom

dan, ko bodo otroci prvic pristopili k zakramentu pokore naj bo praznik za otroka in družino;

zato naj po možnosti tudi starši in domaci opravijo spoved;

otrok naj dobi primeren spomin na prvo spoved (križ, sliko);

celotno krščansko občestvo (župnija) naj z molitvijo in drugace pri tem sodeluje (priprava praznika).

b) V pripravi na prejem zakramenta pokore je potrebno pritegniti starše in družino. Sodelovanje se kaže najprej v enotni vzgoji, pri kateri naj verouk podpira družinsko vzgojo, ce pa slednje ni bilo ali je bila pomanjkljiva, jo mora verouk, kolikor je mogoče, nadomestiti.

c) Vzgojitelji (starši, katehet) morajo otroku posvetiti dolžno pozornost. Z njim se morajo pogovarjati o njegovem vsakdanjem ravnanju, o dobrih lastnostih ali morebitnih pomanjkljivostih. Pomagajo naj mu v pripravi na spoved.

d) Priprava na zakrament pokore je vsebinsko povezana s prvim zakramentom, svetim krstom, po katerem je otrok deležen božjega otroštva in je vključen v Cerkev kot občestvo verujocih. Zakrament pokore je obnovitev krstnih obljub in poživitev milosti, ki jo je clovek zaradi vecje ali manjše nezvestobe izgubil ali okrnil.

e) Vzorci spraševanja vesti morajo biti prilagojeni otroku. Pri spraševanju vesti naj starši in kateheti oblikujejo vprašanja glede na otrokovo spoznanje, družinske in vsakdanje razmere, otrokove dejavnosti, versko življenje in medsebojne odnose. Zato jih navajamo, naj se spovedo svojih grehov s svojimi besedami, nacin pa z odraščanjem dopolnjujejo.

f) Najbolj pogosti nevarnosti, ki pretijo otrokom v pripravi na prejem zakramenta pokore (in evharistije), sta formalizem in zakramentalizem. Prvi pretirano poudarja obliko spovedovanja (molitvene vzorce, nacin spovedovanja), drugi pa delovanje brez resnega osebnega sodelovanja ("ex opere operato"). Pri vzgoji naj bo predvsem poudarek na iskrenosti kesanja in pripravljenosti na spreobrnjenje, ki se izraža v konkretnih dejanjih.

g) Kdaj naj otroci pristopijo k zakramentu pokore? Gre za starost in za vprašanje, ali spoved prejeti pred prvim obhajilom ali po njem? Glede starosti veljajo navodila Cerkev, ki pravi, naj otroci pristopijo k spovedi, ko "pridejo k pameti". To je le en kriterij. Potrebno je upoštevati tudi druga merila, predvsem versko življenje v družini in ustrezno pripravo na zakrament. Glede na slovenske razmere, kjer je zlasti v mestih družinska vzgoja zelo pomanjkljiva, kjer mnogi otroci po prvem obhajilu opustijo verouk in versko prakso, se je uveljavilo pravilo, naj gre otrok k spovedi in k obhajilu po dveh letih (obveznega) verouka, to je okrog 8. leta starosti.

Otroci morajo pred prvim obhajilom opraviti tudi spoved. Razlogi so:

za oba zakramenta se zahtevajo isti pogoji: leta spoznanja in razločevanja, zato je neumestno med njima delati razliko;

vsak clovek, tudi otrok, mora samega sebe presoditi (prim. 1 Kor 11, 28), ali je pripravljen na prejem zakramenta

vzgoja za evharisticno življenje se dopolnjuje z vzgojo za spreobrnjenje;

zakrament pokore je odlicno sredstvo vzgoje vesti

primerno je, da zakramenta, kljub njuni tesni povezavi, casovno locimo, da je tako priprava osredotocena zdaj na enega zdaj na drugega.

NENEHNA VZGOJA OTROK K SPREOBRNJENJU

S prvim prejemom zakramenta pokore (in obhajila) je otrok stopil na pot zakramentalnega življenja. To pot je potrebno nadaljevati in dopolnjevati. Mnogi pa, žal, spoved povsem opustijo.

1. Naloge staršev in vzgojiteljev

Starši in katehet (duhovnik) morajo resno obravnavati spoved otrok. Vzgoja otroka je vzgoja odraslega cloveka in kristjana. Otroku je potrebno posvetiti cas, biti na voljo za osebni pogovor pri spovedi ali izven nje; tudi pogovor o skupnih vprašanjih, ki otroke zanimajo, naj upošteva njihove misli in doživetja.

Med prvimi nalogami kateheta je določiti določen ritem in dati možnost za spoved. Glede na ritem katehetskega (in šolskega) leta je to zacetek novega veroucnega leta (september), adventna priprava na božic, postna priprava na veliko noc, sklep veroucnega leta.

2. Vzgojni poudarki

Vzgoja otrok za spreobrnjenje v družini in pri verouku mora biti tako urejena, da bo verouk dopolnjeval prizadevanja družine, družina pa prizadevanja katehetov.

a) Tako v družini kot pri verouku ali v drugih ustanovah naj bo vzgoja pozitivno naravnana. Otrok naj se vpraša, kaj je dobrega storil in dobrega opustil, kaj to pomeni za njegovo življenje in osebno srco. Tako otroku pomagamo pri oblikovanju vesti.

b) Potrebno je posvecati glavno skrb kesanju in trdnemu sklepu. Otrok naj obudi kesanje že v pripravi na spoved, ob izpraševanju vesti. Skupne priprave na spoved (spokorna opravila) so nepogrešljiva za takšno vzgojo. Trdni sklep mora biti konkreten, da se bo otrok naucil spremljati svoje duhovno življenje.

c) Za vzgojo in oblikovanje vesti so zelo primerna spokorna opravila ali skupne priprave otrok na spoved. Najbolj primerna je priprava v manjših skupinah (do 20 otrok), pri kateri lahko katehet (laik) vodi pripravo ali je z otroki v casu cakanja na spoved, medtem ko duhovnik spoveduje.

d) Pri nekaterih psihicnih in socialnih deviacijah, ki se lahko manifestirajo že pri otroku (kraja, vplivi okolja, slaba družba, mašcevanje, nasilje, spolnost, živicne bolezni, skrupuloznost ipd.) je potrebna modrost, taktnost in strokovni pristop. Lažje oblike je mogoce sanirati ali vsaj omiliti v spovednem ali prijateljskem pogovoru. Spovednik (katehet) se bo diskretno pogovoril tudi z drugimi strokovnimi službami glede reševanja posameh primerov.

31. SPOVED V ŽIVLJENJU ODRAŠCAJOCIH

Mladi zaznavajo in doživljajo dobro in zlo; sprašujejo se po moralnem zakonu. Iščejo prijatelja, vzornika in vodnika, ki jih bo opozoril na življenjske vrednote in jim pokazal pot v

življenje. V njih se prebujata zavest lastnega jaza, zato pričakujejo, da bodo drugi spoštovali njihovo osebnost, mnenje in odločitve. Kljub željam so sami v sebi negotovi in nestanovitni. Potrebujejo oporo drugih, staršev in vzgojiteljev; pripravljeni so jo tudi sprejeti.

Zakrament pokore ni nekaj tujega za odraščajočega. Prav nasprotno. Odraščajoci predstavljajo tisto kategorijo, ki zakrament pokore potrebuje kot oporo za osebno življenjsko usmeritev in oblikovanje značaja. Hkrati so kategorija, ki ravno v tem času spoved iz različnih razlogov opušča: zaradi krize vere, zaradi zavračanja navad, ponavljanja istih napak in neucinkovitosti dosedanjega prejetja zakramenta. Zato se nekateri povsem odtujijo zakramentalnemu življenju.

1. Možnosti in ovire

Mladi na splošno zavračajo zakrament spovedi predvsem iz negativnega osebnega izkustva, ter zaradi nezadostne poučenosti.

a) Študije potrjujejo, da mladostnika nagibajo k zakramentu pokore predvsem psihološki motivi. V njem je z ene strani želja, biti dober, z druge strani pa izkušnja lastne nepopolnosti in slabosti. Lestvica vrednot je, proti pričakovanju, pozitivno usmerjena. Vest ga opozarja na slaba dejanja in opustitve. Kljub osebnim pomanjkljivostim in vplivom okolja odraščajoci v večini primerov ni otopel za razločevanje med dobrim in zlim. V zakramentu pokore more zato imeti ne samo potrditev svojih pričakovanj in prizadevanj za moralno življenje, ampak tudi priložnost za utrditev v spoznanju moralnih nacer, po katerih naj živi.

b) Religiozni motivi so sicer manj poudarjeni kot psihološki, kar ne pomeni, da so drugotnega pomena. Odraščajoci preciščuje osebne in religiozne motive glede prejema zakramenta pokore, pri čemer so mu vzgojitelji v pomoč. Če tega ne stori, bo zakrament po vsej verjetnosti kmalu opustil. Nemogoče je, da bi dalj časa pristopal k zakramentu samo zaradi navade, ali socialne kontrole. Če mu je pomen zakramenta pokore predstavljen v obliki, v kateri prepozna tako sebe kot Boga, če v njem prepozna moralni zakon kot vodilo življenja, je odkril tudi pot k osebnemu dopolnjevanju.

c) Mladostnik išče predvsem človeka, prijatelja in svetovalca, ki ga bo sprejel takšnega, kakršen je, vendar tudi človeka, ki mu bo pomagal z razumevanjem, gotovostjo in strogostjo presegati doseženo. Na splošno je odraščajoci odprt in iskren, neposreden in zaupljiv, če sodi, da je drugi vreden njegovega zaupanja. V zakramentu pokore ne daje poudarka naštevanju grehov in slabosti ali poslušanju moralnih nauk, marveč pričakuje, da mu bo svetovalček pomagal razumeti samega sebe.

d) Mladostnik išče motivacijo in odgovor na moralna vprašanja. Legalisticne zahteve moralnosti so mu tuje in nesprejemljive. Vprašuje se, zakaj je nekaj dobro ali slabo, zakaj naj ravna tako ali drugače. Dokler ni spoznal notranje razvidnosti moralnega zakona, ne razume, v čem je storjen prestop ali greh. Ni dovolj poudarjati le zakon (zapoved), pač pa je potrebno utemeljiti njegov pomen in gotovost ter absolutno obveznost za vsakega človeka. To je še posebej potrebno zaradi tega, ker se v vsakdanjem življenju srečuje s tolikimi in tako različnimi pogledi. Zato je toliko bolj pomembno postaviti zakon milosti (lex gratiae, kairos) v ospredje mladostnikovega iskanja. Ne glede na to, kaj drugi mislijo in delajo, mora sam odkriti v klicu, ki ga je Bog namenil prav njemu, odgovor na svojo poklicanost in poslanstvo.

e) Mladostnik doživlja tudi negativna spoznanja glede dosedanjega prejemanja zakramenta

pokore, ki ga odvracajo od zakramenta. To so: formalizem, ki posveca premalo pozornosti osebnemu prepricanju in prizadevanju; magizem, ki meni, da je dovolj zakrament prejemati in se bodo stvari same spremenile (napake, strasti); negativno izkustvo, kljub prejetemu zakramentu ni bistvenega duhovnega razvoja; neustrezna odzivanja s strani spovednika, ki se ni dovolj potrudil, da bi razumel mladostnika.

f) Našteti in drugi razlogi potrjujejo dejstvo, da si mladostnik želi pogovora, najprej v družini, nato v družbi sebi enakih, prav tako v razmerju do socloveka, v katerem išče prijatelja in svetovalca; potrebuje avtoriteto, ki se ne sklicuje le na lastno spoznanje, marvec na avtoriteto Boga, kateremu je sam zvest. Zato so vprašanja moralnega življenja, ki v zakramentu pokore dobijo posebno mesto in dimenzijo, stalnica med vprašanji, ki jih mladostnik postavlja staršem in vzgojiteljem. Odraščajočega zanima, kako naj se pripravi na spoved, kako naj jo opravi, kako se pogovoriti o osebnih življenjskih vprašanjih. Želi vedeti, ali so bile njegove spovedi dobre, in kaj storiti, ce je glede tega v njem nemir in negotovost. Pricakuje, da bo duhovnik resno jemal njegove probleme, da mu bo pomagal pri iskanju prave poti, da ga ne bo obsojal zaradi napak, drugacnih gledisc, predvsem pa, da ne bo zlorabil njegovega zaupanja.

2. Osrednja religiozna in moralna vprašanja mladostnika

V naštevanju in analizi navedenih vprašanj se bomo posebej dotaknili nekaterih vprašanj, ki so pri mladostniku v ospredju.

a) Vprašanje vere Mladostniku ne zadošca dosedanji nacin verovanja in verske prakse; je iskalec, opazovalec in kritik sebe in drugih. To je lahko pot k bolj osebni in zrelejši veri, lahko pa vodi v indiferentizem ali celo zavraccanje dosedanjega prepricanja. Odraščajoci si želi pogovora o veri v družini, pri katehezi, v družbi verujocih, v osebnem, tudi spovednem in skupnem pogovoru. V svojih vprašanjih je provokativen. Vzgojitelj naj celo išče možnosti, da bo mladostnik lahko s svojimi vprašanji prišel na dan. Poleg osebnega pogovora je zelo priporocljiva ustrezna literatura (knjiga, revija, prirocnik), povabilo k veroucni srecanjam, na duhovne vaje, delovne dneve, kjer bo v družbi enakih iskal svojo pot.

b) Verska praksa Celotno versko prakso (molitev, zakramenti, maša, verouk, sodelovanje...) je potrebno vedno znova ovrednotiti. Dejstvo je, da mnogi v tej dobi opustijo versko prakso. Beseda "moraš" za mladostnika ni sprejemljiva, ce ni prepricljivih razlogov, zakaj nekaj delati. Molitev je osrednje dejanje vere in verskega prepricanja. Z mladostnikom se je potrebno pogovarjati, zakaj in kako moli, katere težave srečuje pri molitvi. Ovrednotiti je treba vse oblike molitve: osebo, skupno, ustno, miselno, prosto, po obrazcih ter mu pomagati, da bo našel sebi primeren nacin pogovora z Bogom.

Maša in prejem zakramentov (spovedi, obhajila) se pri otroku pogosto sprevrže v navado, ki jo odraščajoci kmalu opusti, ce pa v njej vztraja, nima odmevnosti v njegovem življenju.

c) Apostolat ima posebno mesto v življenju mladega kristjana. Pomaga mu, da se od svojih problemov obrne k socloveku ter v odnosu in odgovornosti do drugih najde sebe in svoje mesto v družbi. Takšno dejavnost narekuje tudi pravi verski in socialni cut (razmerje do sovrstnikov, v dolžnosti do družine, pomoc starejšim in bolnim, sodelovanje pri bogoslužju in drugih župnijskih dejavnostih).

d) Odnos do moralnega zakona. Odraščajoci išče v moralnem zakonu več kot zgolj spoznanje in izpolnjevanje nekega abstraktnega zakona; išče samega sebe. Kakor je vera clovekov osebni odnos do Kristusa, tako je tudi nrvnost odsev tega odnosa. Krščanska morala je hoja za Kristusom. Odraščajočemu je potrebno prikazati naravne in nadnaravne (religiozne) motive za nrvno življenje. Zapoved ali prepoved sta crka, ki mladostniku ne dajeta zadostne motivacije za nrvno življenje. Prepricljivi motivi so zanj: osebno dozorevanje in sreca, odgovornost pred lastno vestjo in družbo, odgovor božjemu klicu (kairos milosti), osmislitev lastnega poklica in dela, veselje ob izpolnjevanju življenjskih nalog, osrečevanje drugih ipd.

e) Odnos do staršev in starejših. Napetost med generacijami, med starši in otroki, je pogost pojav. Kaže se v nezaupanju in nerazumevanju drugega, v medsebojnih nasprotovanjih, v zanikanju avtoritete ipd. Mladostnik se tako znajde v svetu, ki mu ni veliko do tega, da bi cloveka resnicno spoštoval ter mu pomagal dozorevati v zrelo osebnost. Poudarjanje pokorščine ne obrodi sadov; rešitev je v medsebojnem pogovoru, tudi v pogovor med mladimi, ki si zaupajo svoje poglede in izkustva; odgovor je treba iskati v premisleku, kako bi (bodo) sami ravnali kot starši. Pogovor z Bogom v molitvi bo v mladostniku prebujal zaupanje, da je z vztrajnostjo mogoce rešiti napetosti.

f) Poklic in delo. Pripravi na poklic in sprejem poklicnih dolžnosti je potrebno posvecati več pozornosti. Mladostnik se v tem casu priprava na življenjske naloge. V delu je mogoce odkriti eno izmed dimenzij lastne identitete, ki ga bo osrečevala in mu prinašala zadoščenje. Delo in poklic imata religiozni pomen; gre za (po)klic (vocatio), ki ga Bog daje cloveku, da bi v njem samega sebe dopolnjeval. Vsak poklic je milost, ker v njem clovek dopolnjuje zaupane talente, hkrati pa je poklic oblika služenja drugemu.

g) Odnos do spolnosti. Prebujajoca se spolnost ustvarja v mladostniku različne psihološke in fiziološke spremembe. Spolnost je nagon in vrednota, ki jo mora clovek integrirati v svojo osebnost. Vzgoja in samovzgoja na tem podroccju mora imeti nekatere značilnosti. Lete so: vzgoja za ljubezen, ki ni le vzgoje za zakon, še manj samo spolna vzgoja, marvec priprava mladostnika na samodarovanje; preseganje autoerotizma, ki je v ospredju pri mladostniku. Spolnost je mogoce pravilno razumeti samo v odnosu do socloveka, do življenjskih nalog, nikoli izolirano od njih; skrb za temeljno življenjsko usmeritev, ki mladostniku pomaga razumeti samega sebe in presojeti svoja dejanja v luci te usmeritve; iskanje ustrezne motivacije, mladostniku pomaga odkrivati ideal clovečnosti in premagovati lastne pomanjkljivosti; Kristus v nicemer ne omejuje cloveške svobode, marvec jo s svojim odrešenjem cloveku zagotavlja; v tej luci je zakrament pokore mladostniku opora in zdravilo, da lahko premaga pomanjkljivosti in utruje gospostvo nad samim seboj.

Duhovnik (vzgojitelj) mora biti na tem podroccju mladostniku ne samo svetovalec in prijatelj, posrednik med Bogom in clovekom, marvec tudi referencni subjekt, vzornik za vztrajno prizadevanje in model cloveške zrelosti.

h) Vrednote: Raziskave kažejo, da imajo mladostniki dokaj izdelano lestvico vrednot, da so

vrednote spoštovanja, ljubezni in prijateljstva na prvem mestu, da so duhovne vrednote pred gmotnimi, da visoko cenijo družino in zakon, vendar pa si zanj premalo prizadevajo. Zato je toliko bolj potrebno, da vzgoja posreduje vzorke za delovanje, da občestva postanejo prostor skupnega prizadevanja za doseganje vrednot. V tem je pomembnost verskih občestev (župnijskih, prijateljskih, gibanj), ki poleg družine pomagajo mladostniku premostiti ta prepad.

32. SPOVED V ŽIVLJENJU ZAROCENCEV

Cas, v katerem se fant in dekle pripravljata na skupno življenje v zakonu in družini, predstavlja poseben milostni cas. Tako ga morata sama sprejemati, drugi pa ju morajo z naklonjenostjo spremljati. Mnoge ugotovitve, ki smo jih nakazali v prejšnjem poglavju glede mladostnikov, veljajo tudi za to življenjsko obdobje. Nekatere izmed teh značilnosti se umirjajo ali so že bolj ali manj uspešno rešene (izbira poklica, odlocitev za vero), druge se stopnjujejo ali pa odpirajo specifična vprašanja, npr. priprava na zakon in družino.

1. Zakonitosti diferencialne psihologije

Bolj kot v otroški in mladeniški dobi so v pozni mladosti in zreli dobi izražene značilnosti, ki so vpisane v moško in žensko psiho, v način dojemanja in odzivanja. Poznanje in upoštevanje teh značilnosti omogoča duhovniku in vzgojitelju, da se lažje približa človeku tudi glede na spol, značaj in druge okoliščine življenja. To velja tako za območje svetovanja kot za območje zakramenta pokore.

Osnovne značilnosti moškega in ženske so navedene v psiholoških knjigah in razpravah (prim. A. Trstenjak, Oris sodobne psihologije I, Ljubljana 1969). Razumarstvu, objektivnosti, dejavnosti, aktivizmu, samostojnosti, neosebne ravnanju moškega stoji nasproti intuitivnost, odvisnost, osebna in vrednostna usmerjenost ter sprejemljivost ženske. V omenjenih značilnostih je potrebno videti predvsem dopolnjevanje med spoloma. To naj bi izražala tudi slovenska beseda "spol" (A. Trstenjak).

Zakramentalno življenje, prikazano predvsem kot sprejemanje, je **moškemu** značaju manj razumljivo. Pomembno je, da je hkrati poudarjen tudi vidik človekovega sodelovanja (ex opere operantis), ki ga vsak zakrament vključuje. Na splošno moški poredkoma pristopajo k spovedi. Za ta korak se težje odločijo, tudi zaradi prepričanja, da osebna vprašanja lahko sami rešijo. V svoji izpovedi so kratki, neposredni; to pričakujejo tudi od duhovnika in svetovalca. Zakramentalna pokora in druge naloge, sprejete pri spovedi, naj upoštevajo njegovo pripravljenost, da bo sam nekaj storil; potrebno je izbrati področje, kjer se bo uveljavila njegova dejavnost in samostojnost. Osebnostni in vrednostni usmeritvi **ženske** je zakrament pokore blizu. Kristusa in tudi človeške vzore sprejema neposredno in življenjsko. Glede na to, da je ženska dovzetna za sprejemanje, je potrebno večjo skrb posvetiti vzgoji za samostojnost in dejavnost, za katero ima veliko pripravljenosti.

2. Priprava na zakon kot cas milosti

Vzgoja za ljubezen, ki je bila model in cilj vzgojnega procesa v casu otroštva in zgodnje mladosti, je v casu bližnje in neposredne priprave na zakon specifična naloga mladih ljudi. Tisti, ki so bili doslej deležni takšne (samo)vzgoje, so gotovo odkrili vrednote, ki jih spodbujajo, da to delo nadaljujejo. Kdor tega ni bil deležen, zanj bo ta pot sicer zahtevnejša, vendar ne nedosegljiva.

a) Cas poznanstva med fantom in dekletom je cas milosti. Milost je vedno klic; človeku

odkriva doslej neznano, postavlja pred njega visoke cilje, daje moc, da te cilje lahko doseže. Milost je konkretna: je clovek, preko katerega drugi spoznava njega in sebe, vrednote, ki jih drugi živi. Milost je ljubezen, ki je vzklila med dvema, ki se doslej nista poznala ali nista cutila, da lahko pripadata drug drugemu. Merilo njune ljubezni postane spoznanje, da je med njima navzoc Bog, ki je ljubezen obudil, jo hrani, oblikuje in ocišcuje cloveške sebicnosti. Zapiranje v dvoje je, znamenje eksistencialnega in psihološkega odmiranja. Obstaja individualna sebicnost, pa tudi sebicnost v dvoje.

b) Komunikacija med fantom in dekletom se dogaja na razlicnih ravneh: besedni (pogovor), v kateri se ucita izražati svoje misli o sebi, stvareh, dogodkih; znamenjski (simbolni), ki vključuje številne neverbalne oblike; custveni, ki je mocno zaznamovana glede na spol, znacaj, starost, vzgojo in druge danosti; izkustveni, ki je odvisna od dosedanjih življenjskih spoznanj, vključenih v zgodovino osebe; verski, ki je glede na svojo naravo lahko najmocnejša, leta namrec vključuje odnos do Boga, ki se cloveka dotika v njegovi notranjosti ("intimior intimo meo"). Pogovor med zarocencema ima namen doseci vecje medsebojno poznanje, globlje razumevanje sebe in drugega, sprejemanje drugega in njegovih vrednot. Pogovor, ki vključuje predvsem spoštovanje drugega, je osnova za rast ljubezni, ki je izhodišce in cilj skupnega življenja.

c) V komunikaciji med zarocencema ima posebno mesto religozno prepričanje. Njun odnos je nekaj religioznega (religio, religare pomeni povezovati, združevati). Ce pravilno razumeta ljubezen, ki se je rodila med njima, spoznavata v ozadju vsega delovanje Boga, Ljubezni, ki ju klice na pot uclovecevanja te stvarnosti in pricevanja zanjo. Molatev drug za drugega, skupna molatev ob srečanjih, iskanje božjega nacra ob branju Božje besede, znamenja pripadnosti drugemu, so zagotovilo, da bo njuno prizadevanje obrodilo sadove. Tudi v primeru razlicnega verskega prepričanja, je enkratna možnost za nevernega ali drugace mislecega, da preko vernega partnerja in njegovih vrednot, tudi sam spozna vrednoto vere. V tem primeru je veren partner še na poseben nacin "milost" za drugega. Ce pa sam sodi, da nima dovolj duhovne moci in zaupanja v moc milosti, da bo lahko vztrajal v teh prizadevanjih, mora sprejeti drugacno odlocitev.

3. Celosten pogled na spolnost

Spolnost kot božji dar in deleženje pri Božjem stvariteljskem delu "doloca vse vidike cloveške osebe v enoti njenega telesa in njene duše" (KKC 2332). Takšno razumevanje spolnosti omogoca njeno integracijo v lastno osebnost, to je pravilno sprejemanje sebe in drugega.

a) Clovek je enota duha in telesa. Gre za oživljajocega duha, po katerem se bitje imenuje clovek, ki sebe in drugega doživlja kot duhovno in telesno bitje. Takšnega se mora tudi sprejemati, da bo v njem vladala harmonija, ne pa zmota in parcialnost. "Stvar vsakega moškega in ženske je, da spozna in sprejme svojo spolno identiteto. Fizična, moralna in duhovna razlicnost in komplementarnost (dopolnilnost) sta naravnana k dobrinam zakona in k razcvetu družinskega življenja.

b) Tri ravni ljubezni seksualna, eroticna in caritas so med seboj v harmoniji, ce slednja usmerja prvi dve. Zgolj seksualna ljubezen vodi v premoc cutnega nad duhovnim, eroticna egoisticnega nad altruisticnem, caritas kot darovanjska ljubezen pa je sposobna obema priznavati njuno mesto ter jima dati duhovne prvine in ju usmerjati v transcendentalno

dimenzijo.

c) "Cistost pomeni uspelo integracijo (vključitev) spolnosti v osebo in s tem notranjo enoto cloveka v njegovem telesnem in duhovnem bitju. Spolnost... postane osebna in resnicno cloveška, kadar je zajeta v odnosu osebe do osebe v medsebojni celotni in casovno neomejeni podaritvi moža in žene" (KKC 2337).

Za pravilno razumevanje spolnosti pred zakonom in pozneje v zakonu navajamo nekaj izhodišč:

pozitivna vzgoja za vrednotenje osebe (sebe, drugega) odkriva v spolnosti dar in nalogo, naj gradita (dopolnjujeta) lastno osebnost in zakonsko skupnost;

celotna spolnost ima, tako kot zakonsko dejanje, združevalni (unitivni) in roditveni (prokreativni) značaj

popolna medsebojna podaritev (zakonsko dejanje) ima svoje avtenticno mesto v zakonu, pa tudi vsa tista dejanja, ki so neposredno povezana s takšno podaritvijo;

merilo, ki ga morata upoštevati zarocenca, je tudi njuno osebno doživljanje, spoštovanje in obzirnost do drugega, ki narekuje stalno pozornost do bližnjega;

kakor je v razumevanju spolnosti možna sebicnost enega, tako je možna tudi sebicnost v dvoje, zato je potreba nenehna cujecnost in precišcevanje odnosov

d) Glede predzakonskih spolnih odnosov je Cerkev že pred casom izdala izjavo Persona humana (1975) ter dokument Cloveška spolnost resnica in pomen (1995). Katekizem se posebej obraca na zarocenca, ko pravi: "Zarocenca sta poklicana, da živita cistost v vzdržnosti... vajo v zvestobi ... Izraze nežnosti, ki so značilni za zakonsko ljubezen, bosta prihranila za cas zakona..." (KKC 2350). V casu spolne revolucije, je spolnost postala porabno blago, predmet in cas, ki ga je potrebno izrabiti. Mnogi, ki zapadejo v to obliko odvisnosti, pozneje težko pridejo do ravnotežja in harmonije v odnosu do spolnosti. Zato je (samo)vzgoja pomemben dejavnik moralne vzgoje.

e) Pedagogi in moralisti navajajo razne argumente v prid vzdržnosti pred zakonom. Navajamo najbolj pomembne:

svetopisemska besedila, ki govorijo na splošno o cistosti oziroma necistosti je krščanska tradicija razumela tudi kot merila za cistost na splošno, pred zakonom in v zakonu;

antropološki razlogi govorijo o tem, da spolno dejanje izraža popolno, svobodno in nepreklicno osebno podaritev drugemu.

prostor takega dejanja je samo zakon, se pravi tista oblika skupnega življenja, ki sta jo dva sprejela drug pred drugim in pred obcestvom; to jima omogoca, da sta deležna tudi varstva in pomoci obcestva, katerega temelj sta zakon in družina;

nekateri moralisti omenjajo celoto meril (razlogov) glede predzakonske cistosti. Tako I. Fucek našteva poleg teološkega tudi pravni, psihološki in biološki dokaz, M. Vidal daje poudarek odgovornosti pred drugim, drugimi in za druge, Th. Bovet pa osebni psihološki zrelosti in odgovornosti.

potrebno je upoštevati zakon rasti ali postopnosti (lex gradualitatis), ki se zaveda, da je lahko vsaka cloveška dejavnost podvržena sebicnosti, zato potrebuje ozdravitve in odrešenja.

sodobna pedagoška znanost je ovrednotila pomen skupne hoje in prizadevanj obcestev krščanske mladine, ki se pripravlja za zakon. V takšnih obcestvih imata zarocenca referenco, kaj drugi mislijo, iščejo in za kaj si prizadevajo drugi.

f) Duhovnik (vzgojitelj) je dolžan mladim posredovati vsebino in vrednost objektivnega moralnega zakona. Osebno mnenje ne more ustvariti (novega) moralnega zakona, ki ni odvisen od clovekove volje, marvec ga clovek odkriva v svoji vesti in mu mora biti pokoren. V casu in razmerah, ki mocno nasprotujejo moralnemu zakonu na podrocju predzakonske morale (petting, promiskuiteta, zgodnji spolni odnosi, skupno bivanje, poskusni zakon ipd.), je potrebno poglobiti vlogo spolnosti v clovekovem življenju. To je mogoce doseci z argumentacijo in dialogom, s spodbujanjem k razmišljanju in (samo)kriticnosti. Podobno velja za podrocje medcloveških odnosov. Prvi pogoj za takšno držo je odprtost za resnico o cloveku (tudi o njegovi spolnosti). Izraža se v molitvi, v iskanju božjega nacrtu, v uboštvu duha, ki je v sprejemljivosti resnice. Temu nasprotujeta samovolja in zaverovanost vase. Drugi pogoj je odgovornost zase, za partnerja in bodočo družino, ki mora biti zgrajena na trdnih temeljih. Odgovornost se izraža na osebnem, družbenem in delovnem podrocju. Sodobna psihologija mocno poudarja pomembnost svobodne odlocitve za zakon kot pogoja za zrel in uspešen zakon. Zgodnji spolni odnosi vnašajo bodisi psihološko bodisi drugo prisilo. Ti odnosi imajo kljub temu nek zavezujoč značaj, ki ga dvojica ni razumela. Tudi poroka zaradi nosečnosti zmanjšuje svobodno odlocitev, zato v takšnih primerih v nekaterih deželah, npr. v Kanadi, ne dovoljujejo cerkvene poroke. Dejstvo je, da mnogo porok, ki so bile sklenjene v takšnih razmerah, nima stalnosti.

g) Zakramentalno življenje ima posebno vlogo v prizadevanju zarocencev, da bi cas zaroke preživela kot cas posebne milosti in bogastva. Iz tega bosta namrec tudi z zakonu crpala moc in izkustvo. Morebitne napake še ne pomenijo, da sta boj zgubila. Merilo, ki jima bo v pomoc pri presojanju njunega osebnega in skupnega ravnanja, je temeljna usmeritev (optio fundamentalis), ki razodeva, kaj postavljata na prvo mesto v njunem verskem in vsakdanjem življenju. Povezanost z domaco družino, verskimi obcestvi in župnijo, delavnost v poklicnem in družbenem življenju lahko veliko prispeva, da se ne ukvarjata zgolj s svojimi vprašanji, marvec da v odprtosti za druge išceta in najdeta podobo svojega bodočega zakona in družine. Našteta merila so v pomoc tudi duhovniku in svetovalcu, da laže zarocenca usmerja na njuni poti v zakon.

Zarocenca sta prva dolžna skrbeti za rast njune ljubezni. Vzgojitelji (starši, duhovniki) so jima pri tem svetovalci, pa tudi pricevalci s svojimi pozitivnimi ali negativnimi izkušnjami.

33. SPOVED V ŽIVLJENJU ZAKONCEV IN ODRASLIH

1. Sredi življenja

Bežen pogled na versko prakso (molitev, obisk maše, prejem zakramentov, druge verske dejavnosti) pokaže, da je srednja generacija, komor prištevamo porocene in neporocene, odtujena verskemu življenju. To velja tudi za prejem zakramenta pokore. Prav ti ljudje so sredi življenja.

Zakon in družina sta prvo podrocje, kjer želi clovek uresniti sebe in svoje življenjske cilje v najbolj osebni komunikaciji z drugimi, s sozakoncem in otroki. Od cloveka to zahteva vsakdanje napore in prizadevanja, na katere ni vedno dovolj pripravljen in zanje usposobljen.

Družba, poklic in delo so podrocja, ki poleg družine zahtevajo največ osebnih naporov. Tudi na tem podrocju želi clovek najti in utrditi svoj položaj (kariera, uspešnost pri delu, napredovanje, gmotni položaj). Pogosto celo zakon in družino podreja družbenemu in poklicnemu statusu, ki mu v primeru zakonskih in družinskih neuspehov ali težav postaja pribežališce.

Na obeh področjih clovek lahko doživlja svojo velicino in hkrati omejenost in nepopolnost. Zato mnogi iščejo rešitev v družbi in delu, športu in potovanjih, v raznih dejavnostih, ki so znamenje navelicanosti in so beg iz življenja. Zlasti v srednjih letih življenja se clovek sprašuje, kaj je dosegel in česa ni dosegel.

Sprašuje se, kako naprej: lahko dozoreva ob spoznanjih, izkustvih, odnosih, ali pa se prepusti toku življenja, kar pomeni resignacijo nad življenjem. Versko življenje (molitev, maša, zakramenti) je pogosto odrinjeno na rob življenja, zlasti ce clovek ne uspe obeh področij vključiti v religiozno prepričanje oziroma z religioznim prepričanjem osmisлити vsakdanje življenje.

Kaj more v nuditi cloveku v tej življenjski situaciji? Zakrament pokore je v tem casu na videz potisnjen ob stran, druge skrbi (osebne, družinske, poklicne) pa so stopile v ospredje. Mnogi so opustili versko in zakramentalno prakso iz raznih razlogov: ker so zakrament prejeli iz navade ali zaradi socialne kontrole, ker niso doživeli v zakramentu nikakršne pomoci za poboljšanje, ker okolje in javno mnenje zavračata obstoj greha in odgovornosti ipd. Toda zakrament pokore ga najprej spodbuja, da more vsak dan zaceti znova in si prizadevati za vrednote, kot so vzgoja lastnega znacaja, zvestoba, delavnost, poštenost, vztrajnost in podobno. Zakrament pokore je tako znamenje vere v Boga, njegovo dobroto in previdnost, ki ga ohranja pri življenju.

Clovek doživlja v sebi razpetost med dobrim in zlim (prim. Rim 7, 1525). Prizadeva si, da bi iz sebe in svojega življenja nekaj naredil. V zakramentu pokore prihaja do veljave hrepenenje in prizadevanje za dobro, je potrditev tiste naravnosti, ki mora biti stalnica clovekevega življenja, in jo evangeliji imenuje spreobrnjenje (metanoia). V tem smislu zakrament pokore ni pasivno sprejemanje, marvec je klic milosti, ki cloveka prenavlja ob njegovem sodelovanju ter nenehnem prizadevanju, je znamenje, da se clovek ni sprijaznil s svojimi napakami in slabostmi.

2. Torišca verskega in moralne življenja v družini

Življenje v družini oblikujejo odnosi med zakoncema, med starši in otroki, odnos do verskih in moralnih vrednot, odnos družine do družbe in družbenih nalog.

1. V zakonu, ki je "obcestvo oseb communio personarum" (Pismo družinam, 7), postaneta mož in žena eno telo in en duh. Takšna edinost duha in telesa je uresnicljiva s trajnim prizadevanjem, ko zakonca skušata drug drugega bolje spoznati, razumeti in sprejemati. Moralna, verska in druga življenjska vprašanja, ki se rodijo med zakoncema oziroma v družini, niso nikoli samo vprašanja enega, marvec obeh zakoncev. Takšno mesto jima morata dati zakonca sama, prav tako tudi spovednik in svetovalec. **Zakonec ne more pristopati k zakramentu pokore, kakor da ni porocen.** Gre za duhovno rast ob drugem in z drugim, za medsebojno odgovornost, ki je vir duhovne rasti.

2. Versko življenje ima posebno mesto v zakonu in družini. Molitev, osebna in družinska, maša in prejem zakramentov, sodelovanje v župnijskem obcestvu povezuje zakonca in družinske clane. Ce zakonca in družina nimajo tega izkustva, je potrebno uvajati versko prakso z majhnimi koraki, npr. s skupno molitvijo ob nedeljah in praznikih, z udeležbo pri praznicni in nedeljski maši, z zakramentalnim življenjem ob pomembnih osebnih, družinskih in obcestvenih praznikih, z ovrednotenjem ljudskih pobožnosti in zakramentalov (blagoslov družine, velikonocnih jedi ipd.). V primeru opuščanje verske prakse, takim ljudem tega ni

primerno predstaviti kot nekaj grešnega, ampak kot vrednoto, ki je zakoncema in njuni družini priložnost in pomoč, da preko nje odkrivajo vrednost skupnega življenja in Božje navzočnosti.

3. Splošna in verska vzgoja otrok je primarna dolžnost staršev. Dejstvo je, da mnogi starši zanemarjajo to dolžnost, ker tudi sami niso bili deležni ustrezne vzgoje. Ni dovolj starše le opozarjati na njihove dolžnosti, ne da bi jim hkrati posredovali tudi načinov, vzorcev in pripomočkov za njihovo osebno vzgojo, da bodo tako postali uspešni vzgojitelji otrok. Pogovor, zaupanje, ljubezen in sprejemanje so tiste stvarnosti, preko katerih otrok spoznava, da ga starši in vzgojitelji spoštujejo in sprejemajo. Verski prazniki in dogajanja (liturgično leto, priprava na zakramentalno življenje, osebni in družinski prazniki, verouk) so priložnost, ko naj starši več pozornosti posvetijo sebi in družini. Tako osebno izkustvo prenašajo tudi na otroke, s tem pa prenašajo nanje tudi moralne vrednote.

Posebno pozornost morajo starši posvečati odraščajočim otrokom, mladostnikom, katerim morajo posredovati ustrezno spolno vzgojo, jim svetovati glede izbire poklica, jih vzgajati k delavnosti in odgovornosti ter jim biti resnični prijatelji in svetovalci na razpotjih življenja.

4. Delo in poklic sta pomembni področji, kjer odrasli, poroceni in neporoceni, preživijo velik del svojega življenja, razvijajo svoje talente, dajejo svoje moci na razpolago za javni blagor in blagor družine, s tem pa solidarno podpirajo tudi tiste, ki zaradi določenih okoliščin nimajo dela ali tega niso zmožni.

Priprava na poklic, zahteva najprej strokovno usposobljenost, da bo delo opravljeno v skladu z zakonitostmi tistega področja. Pravicnost, ki izhaja iz dogovora med delavcem in delodajalcem, med naročnikom in izvajalcem, zahteva poštenost in zvestobo dani besedi. Glede na to, da se na mnogih ravneh družbenega, ekonomskega, političnega in javnega življenja uveljavljajo tako imenovane grešne strukture, je moralna vzgoja in delovanje posameznika in skupin toliko bolj zahtevna. Potrebna je skupna moralna refleksija predvsem za področja osebnega in skupnega prizadevanja, za ustvarjanje zdravega okolja, ki bo človeku v oporo.

5. Zakonsko življenje je za zakonsko dvojico vir medsebojnega dopolnjevanja, edinosti in duhovne rasti, ki ju povezuje tudi z Bogom ali pa je vir trpljenja zanju in za družino. Odnose med zakoncema ustvarjajo drobne vsakdanje stvari: pozornost, medsebojna pomoč, razumevanje in odpuščanje, zlasti pa pogovor in zaupanje. Nobena izmed teh stvari ne sme biti izsiljena.

Zakonska ljubezen je v popolni medsebojni podaritvi. Leta združuje različne ravni ljubezni duhovno, duševno in telesno. Uresnicuje se v odgovornem starševstvu, v odprtosti za življenje in moralno dopustnemu urejanju spocetij, ki upošteva naravni cikel rodosti. Naloga Cerkve je, da razlaga celostno resnico o človeku, tudi kar zadeva zakonsko življenje. Ta dolžnost obsega:

oznanilo o dostojanstvu zakona, ki je vključen v božji nacrt s človekom, in je podoba Kristusove ljubezni do Cerkve;

oznanilo o namenu zakonske zveze, ki je "obcestvu oseb *communio personarum*"; o njenem dvojnem namenu unitivnem in prokreativnem, ki se uresnicujeta v medsebojni podaritvi in odgovornem starševstvu;

oznanilo svetosti, ki jo zakonci uresnicujejo v zakonskem in družinskem življenju

- pomoč zakoncem, da bodo po zakramentalni milosti evharistije, ki je hrana na poti življenja, in svete pokore, ki je zakrament ozdravljenja, živeli v skladu z moralnim zakonom ter v

omenjenih zakramentih našli pomoč in spravo tedaj, ko se niso uspeli ravnati v skladu z moralnimi zahtevami zakona;

pouk zarocencev in zakoncev glede moralno neoporecnega urejanja spocetij z naravnimi metodami ter opozorilo na moralno nedovoljene metode urejanja spocetij, v katerih se izraža protispocetna miselnost ali imajo celo abortivne posledice;

v primeru moralno spornega urejanja spocetij, je dolžnost duhovnika opozoriti na moralni nered, ki ga takšno ravnanje predstavlja; zaradi določenih razlogov ta nered ni vedno subjektivno hudo grešen, ce si sicer zakonca prizadevata za kršcansko življenje na drugih podrocjih.

Ko Cerkev opozarja dolžnost vzgoje in samovzgoje zakoncev na tem podrocju, hkrati opozarja na "modro previdnost", na "obzirnost in spoštljivost", s katero je potrebno ta vprašanja obravnavati bodisi v spovednici bodisi izven spovednice. Celotno problematiko zakonskega življenja morata tako spovedanec kot spovednik (svetovalec) presojeti pred Bogom in v luci božjega zakona.

"Ponovitev greha glede preprecevanja spocetij ni sama v sebi razlog za odklonitev odveze; lete pa ni mogoce dati, ce ni zadostnega kesanja in sklepa, da se greh ne bo ponovil"; vendar pa ni mogoce zahtevati "brezpogojnega zagotovila", marvec "pripravljenost da se bo varoval novih grehov" Ce kdo ravna v subjektivno nepremegljivi nevednosti, se mu dejanje ne prišteva, vendar "ne neha biti zlo in nered.., ker vnaša v zakonsko življenje slabo navado"; vedno pa je treba paziti, da ne bi iz materialnega grešnika naredili formalnega.

V zvezi s sodelovanjem pri grehu sozakonca (cooperatio in malo) Cerkev uci, da je takšno sodelovanje dovoljeno, ko so "skupno izpolnjeni naslednji pogoji:

1. da dejanje sodelujocega ni že samo v sebi nedovoljeno;
2. da obstajajo sorazmerno važni razlogi za sodelovanje pri grehu sozakonca;
3. da (nedolžni sozakonec) skuša pomagati sozakoncu s potrpljenjem, z molitvijo, ljubeznijo in s pogovorom, da bi opustil svoje ravnanje, kar ni nujno ravno v tistem trenutku in ob vsaki priložnosti"

Vsak spovedanec bo razumel, da je njegov primer lahko takšen, da zahteva obisk pri duhovniku, ki je posebej za to usposobljen. Pomoč pri reševanju vprašanj zakonske morale lahko nudijo tudi (katoliške) zakonske posvetovalnice, v katerih strokovnjaki za posamezna podrocja zakona in družine posameznike, pare in skupine poučujejo o naravi in pomenu kršcanskega zakona, o božjem nacrtu z zakonom in družino in jim svetujejo glede moralno dopustnih metodah urejanja spocetij.

3. Posebni primeri

Ceprav razni primeri, ki so za zakonca in njuno družino huda preizkušnja, niso posebnost našega casa, je njihovo število tako naraslo, da v mnogih deželah in okolji predstavlja hudo breme za prizadete ter za družbene in verske ustanove (državo, Cerkev). Cerkev je to vprašanje posebej obravnavala v Apostolski spodbudi o družini, v kateri obravnava zakon za poskušnjo, svobodne zveze, zgolj civilno porocene, locene in razvezane, vendar ne ponovno porocene, razvezane, ki so se ponovno porocili; poleg teh tudi mešane zakone in ljudi brez družine (OD 1981, 7785). Škofovske konference nekaterih dežel so se v svojih dokumentih obširneje zadržale ob teh primerih in jih skušale rešiti glede na domače razmere (prim. CEI, Direktorij družinske pastore, Ljubljana 1997, 189234). Cerkev se zaveda, da mora biti blizu

ljudem, ki živijo v neurejenih ali težavnih razmerah, prav tako pa mora Cerkev v zvestobi Kristusu, ki je "pot, resnica in življenje" (Jn 14, 6), oznanjati vso resnico o cloveku in njegovem moralnem ravnanju na vseh podrocjih življenja.

* Civilno poroceni katolicani navadno navajajo razlicne razloge za to, da svojega zakona niso uredili pred Cerkvijo ali so sklenitev zakona odložili. Dokler svojega statusa ne uredijo pred Cerkvijo, ne morejo biti deležni zakramentalne odveze in svetega obhajila. Ce zakonske zveze ni možno urediti, naj sodelujejo v tistih oblikah verskega in cerkvenega življenja, kjer se lahko udelejujejo (molitev, udeležba pri maši, sodelovanje pri karitas in v apostolatu, v krščanskih obcestvih). Krščansko obcestvo jim mora kot takšne sprejemati in jim biti v oporo.

* Loceni "Med kršcenimi katolicani trdnega in izvršenega zakona ne more razvezati nobena cloveška oblast in noben razlog; razveže ga le smrt" (KKC 2382). Loceni, ki kljub prizadevanju niso mogli rešiti svojega zakona, in je skupno življenju zanju in za otroke postalo nemogoce, ter so svoj položaj uredili pred Cerkvijo (ZCP 11511155; KKC 2383), niso pa sklenili novega zakona, smejo pristopati k zakramentu pokore in k obhajilu. Prizadevati si morajo za medsebojno odpušcanje in tudi za obnovitev prejšnje zakonske zveze, kolikor je to mogoce.

* Razvezani, a ne ponovno poroceni, so razvezo dosegli le pred civilno oblastjo. Nedolžni zakonec, ki si je prizadeval, da bi ohranil zakon, more biti deležen zakramentalnega življenja. Zakonec, ki tega ni storil in je moralno odgovoren za razvezo, se mora "iskreno pokesati in stvarno popraviti zlo, ki ga je prizadejal" (Direktorij družinske pastorale, 212).

* Razvezani in ponovno poroceni so za pastoralo težko vprašanje. Kristusova beseda je nedvoumna: "Kar je torej Bog združil, tega naj clovek ne loci" (Mt 19, 6). Take ljudi naj cerkveno obcestvo spremlja s svojo molitvijo in skrbjo ter jim skuša pomagati. Ne morejo pa biti deležni zakramentalnega življenja in nekaterih služb, npr. botrstva pri krstu ali birmi. Z udeležbo pri maši, spokornih opravilih in drugih dejavnostih in apostolatu Cerkve, z branjem in premišljevanjem Božje besede, bodo ohranili svojo povezanost z Bogom in verskim obcestvom. Možnost ponovnega prejema zakramenta pokore in evharistije je dana šele tedaj, ce obnovita (eden ali drugi, oba) poprejšnji zakon, ce zakonsko zvezo prekineta, ce živita zdržno življenje (Direktorij družinske pastorale, 220).

* Svobodne zveze so znamenje, da nekateri iz razlicnih osebnih in družbenih razlogov zavrcajo ureditev zakonske skupnosti pred družbo in Cerkvijo. Potrebno je poznati razloge, da bi mogli te ljudi razumeti in jim pomagati pri odkrivanju vrednot krščanskega zakona. "Dokler dva neporocena, ki živita skupaj, vztrajata v tem življenjskem stanju, ne moreta prejemati zakramentov" (Direktorij družinske pastorale, 230).

34. SPOVED V ŽIVLJENJU STAREJŠIH OSEB

1. Znacilnosti tretjega življenjskega obdobja

Zakrament pokore ima iz vec razlogov v življenju starejšega cloveka, to je po 65. letu starosti, posebno mesto. Starejši clovek je v družinskem življenju doživel poroko in odhajanje otrok, ki so si ustvarili lastno družino. V vecini primerov je zaključil delovno dobo in stopil v pokoj. Njegov življenjski krog postaja vse ožji. Nekateri sorodniki, prijatelji, sošolci in znanci so že

zapustili ta svet. To je zanj opozorilo, da tudi sam naredi obracun o svojem življenju. Starost je nekak povzetek vsega življenja.

Tretje življenjsko obdobje ima v vecini primerov znacilnosti odmiranja življenju na biološkem, duhovnem in družbenem področju. Tretje življenjsko obdobje ima znacaj odhajanja z odra življenja. Pri nekaterih se to pricne z upokojitvijo, na katero niso bili duševno pripravljene, preostalemu življenju pa ne znajo dati smisla. Če se temu pridruži pomanjkanje pozornosti s strani otrok in najbližjih, se starejši clovek cuti odvec. Prehojeno življenjsko pot gleda v drugacni luci kot nekdej.

2. Mesto zakramenta pokore v tretjem obdobju življenja

Trditev, da je tretje življenjsko obdobje naklonjeno zakramentalnemu življenju, ni iz trte izvita. Kdor je bil v mladosti deležen verske in zakramentalne vzgoje, zanj ni težko ohraniti ali obnoviti zakramentalne prakse, tudi ce jo je v srednji letih zaradi osebnih ali družbenih razlogov opustil.

Za oba, spovedanca in spovednika, je pomembno, da znata odkriti cloveški in religiozni pomen starosti. Prvi se rad vraca v preteklost: premišluje in presoja svoje življenje, pogosto z drugacnimi ocmi kot nekdej. Sedanja spoznanja so bolj zrela, so sad dozorevanja. Bog sam klice cloveka, naj v premišljevanju naredi obracun o preteklosti. Spovednik bo s pozornim poslušanjem, ovrednotenjem dobrega in dobrohotnim razumevanjem cloveških slabosti oznanjal veselo oznanilo, da božja milost, dobrotu in usmiljenje presegajo clovekovo grešnost, nezvestobo in sodbo srca. Zakrament pokore je edinstvena priložnost, da spokornik v novi luci presoja svoje življenje in vztraja na poti nenehnega spreobrnjenja k Bogu. Pot dozorevanja se uresnicuje tako s premišljevanjem kot s pogovorom, za katerega si mora duhovnik vzeti cas. Starejši naj v pogovoru zaupa to, kar ga bremeni in skrbi; le tako bo doživel mir vesti. Podcenjevanje ali nezaupanje do njegove izpovedi, vprašanj, ki jih je zaupal, ne bo prineslo pomiritve. Če starejši clovek drugace presoja svoja dejanja kot nekoc in šele sedaj spoznava njihovo grešnost, je potrebno moralno odgovornost in zadolženost presojati glede na preteklo, ne pa na sedanje spoznanje. Morebitne napake, ki se ponavljajo vse življenje (kletvina, jeza, nepotrpežljivost, grešne navade) ali so se pojavile kot znacilnost starostne dobe (skopost, sebicnost, nezaupanje), je potrebno sprejeti kot življenjski križ, pod katerim sicer clovek pada, vendar se s Kristusovo milostjo prizadeva, da bi bile cim manj prostovoljne.

Tudi druge cloveške pomanjkljivosti je potrebno sprejemati kot del(ež) življenja in starosti. Cas starosti je na poseben nacin tudi cas milosti. To predvsem velja za sprejemanje starostnih nevšecnosti in bolezni ter za molitveni in vzgojni apostolat. Molitev za druge, za lastno družino, otroke in vnuke, prijatelje, znance in njemu neznane osebe, more še kako osmisлити njegovo življenje. Takšna pokora ni nekaj težkega, marvec izraba možnosti in priprava na dokončno srečanje z Bogom, usmiljenim Očetom.

35. SPOVED V ŽIVLJENJU BOLNIKOV IN UMIRAJOCIH

1. Clovek in bolezen

Clovek kot enota duha in telesa doživlja bolezen tako telesno (somatsko) kot tudi duševno (psihicno). Bolezen povzroca, da se clovek zapre vase in pestuje svoje skrbi; postane občutljiv, neodporen za življenjske težave in preiskušnje, doživlja osamljenost in zapuščenost. Bolezen je povezana s trpljenjem, letemu pa se cloveška narava upira. Razumljivo je, da mnogi v bolezni ne morejo odkriti smisla, da se celo oddaljijo od vere in Boga; na preizkušnji je zaupanje v božjo previdnost in dobrotu. Iskanje odgovora, zakaj in cemu trpljenje, ne

prinaša dokoncnega odgovora. Kristus je trpljenje sprejel, ne pa razlagal. Podobno velja tudi za duhovnika in svetovalca, ki si ne sme utvarjati, da je mogoče drugemu razložiti skrivnost trpljenja.

2. Bolnik in zakrament pokore

Katekizem katoliške Cerkve prišteva zakrament pokore med zakramente ozdravljenja. Gre za duhovno ozdravljenje, ki ga zakrament pokore prinaša od greha ranjeni duši, ceprav je to v korist tudi telesnemu zdravju. Spoved je v življenju bolnika možnost, da z drugacnimi ocmi presoja svoje življenje in dejanja, da precišcuje svoj odnos do drugih, do življenjskih vrednot, da zasluti pomen dokoncnega srečanja z Bogom. Glede na telesno in duševno stanje je bolnik tedaj bolj sprejemljiv za prejem zakramenta pokore. Takšno razpoloženje za sprejem zakramenta mora izvirati iz spoznanja božje ljubezni in zvestobe, ki tudi preko bolezn cloveka opozarja na odgovorno življenje, ne pa iz strahu in negotovosti, ki ju poraja bolezen. Na to mora biti pozoren tudi duhovnik, ki bo bolniku predstavil predvsem religiozne motive za prejem zakramenta, ne pa izhod za vsak slucaj.

Ce clovek ni sposoben opraviti tistih dejavnosti, ki spadajo k bistvu njegovega osebnega deleža to je priznanje grehov, ceprav le na splošno ali z znamenji, kesanja in pripravljenosti na pokoro, ce se morda niti ne zaveda, kaj se z njim dogaja, ne more biti deležen zakramentalne odveze (nezavest, pomanjkanje prisebnosti). Duhovnik pa lahko podeli odvezo pod pogojem (absolutio sub conditione), ce je tedaj, ko je bil bolnik še priseben, izrazil željo ali je pokazal druga znamenja, da bi prejel zakrament pokore. Zaradi fizicne ali psihicne prizadetosti pogosto ni možna materialno natančna spoved. Tedaj je potrebno opraviti vsaj formalno natančno spoved glede na dane možnosti. Na to možnost je dolžan spovednik tudi izrecno opozoriti bolnika zaradi pomiritve. Najbolj pomembno je bolnika opozoriti na iskreno kesanje (po obrazcu ali s prostimi besedami, ki jih duhovnik ali kdo drug izgovarja, bolnik pa ponavlja ali se njihovi vsebini pridruži le v svojih mislih. Tudi izbrana zakramentalna pokora lahko variira od primera do primera, npr. le kratka molitev, vdano sprejemanje trpljenja, poljub križa ipd. Zaradi diskretnosti in varovanja spovedne molcečnosti naj bolnik po spovedi sam prosi ali odkloni prejem svetega obhajila (na domu, v bolnišnici) in sicer pred drugimi.

3. Umirajoci

Umirajoci se navadno zavedajo svojega odhoda, ceprav o tem ne govorijo. Smemo upati, da se Bog tedaj na poseben način dotakne vsakega. Kolikor je mogoče, naj ima tudi umirajoci možnost, da v zakramentu pokore prizna svoje grehe in slabosti. Tako bo deležen izkustva, da ga Bog in clovek ne obsojata, marvec sprejemata z razumevanjem in ljubeznijo. Ce umirajoci ni zmožen z besedami izraziti priznanja grehov in kesanja, naj to stori z znamenji.

Umirajoci pogosto lahko opravijo le formalno natančno spoved. Vendar je potrebno dati možnost, da se spovedo, kolikor je v njihovi moci, da se razbremenijo teže preteklosti ali zaskrbljenosti zaradi odhoda s sveta. V vsakem primeru jih je potrebno opozoriti, naj v kesanje vključijo grehe, ki se jih spominjajo ali so jih pozabili. Ce umirajoci ne more vec nicesar reci, daje pa znamenja kesanja ali jih je dajal v casu zavesti, duhovnik podeli pogojno odvezo.

36. SPOVED DRUGOVERCEV

Ceprav je prejemanje zakramentov med pripadniki raznih krščanskih vzhodnih Cerkva, ki niso v polnem občestvu s katoliško Cerkvijo (pravoslavni) skromno, je potrebno poznati nacela in

možnosti, ki so glede tega dane verujocim. Na splošno je mogoce ugotoviti, da so te možnosti prej skromno kot pa dovolj izrabljene. Gre za prejem treh zakramentov: pokore, evharistije in bolniškega maziljenja, ki jih smejo v določenih okoliščinah prejeti katolicani v vzhodnih Cerkvah, ki niso v polnem občestvu s katoliško Cerkvijo in verniki teh Cerkva v katoliški Cerkvi. Velja torej nacelo reciprocitete.

1. Razlogi in upravicenost Po krstu, ki "vzpostavlja vez edinosti", so kristjani vcepljeni v Kristusa in vključeni v občestvo Cerkve. (Toda to občestvo med Cerkvami ni vedno in v vsakem primeru popolno.)

Razlogi so: 1. smrtna nevarnost; 2. ce gre, po sodbi krajevnega škofa, za hudo in nujno potrebo (npr. vernik bi ostal dalj casa brez zakramentov); 3. po medsebojnem dogovoru prizadetih Cerkva.

2. Pogoji za prejemanje zakramenta pokore

Pogoji, da smejo pripadniki ene ali druge Cerkve v tem smislu prejeti zakrament pokore, so:

1. da ta oseba ne more prejeti zakramenta v svoji Cerkvi; 2. da sama prosi za zakrament pokore; 3. da glede zakramenta izpoveduje vero, ki je v soglasju s katoliškim verovanjem; 4. da je na prejem zakrament pravilno pripravljena.

5. odstranjena mora biti nevarnost pohujšanja z ene ali druge strani, zato se morajo bodisi tisti, ki bodo zakrament prejeli, bodisi tisti, ki zakrament podeljujejo, varovati pohujšanja ali z gledovanja pri drugih vernikih.

37. SPOVED SK(R)UPULANTOV

Skrupuloznost je posebno duševno stanje, v katerem je clovek pretirano zaskrbljen glede svojih dejanj. Skrupuloznosti ne smemo enaciti s tenkocutnostjo, ki je znamenje moralnega prizadevanja, da bi pravilno ravnali. Skrupulant vidi greh, kjer ga ni, vsak prestopek razume kot velik greh, ne more priti do jasnosti glede svojih dejanj; tudi sodbi drugih ne zaupa, ceprav jih sprašuje glede sodbe.

1. Simptomi skrupuloznosti variirajo od primera do primera in se manifestirajo na razlicnih podrocjih: delovnem, higienskem, varnostnem, zlasti pa na moralnem. Izraža se kot fobija, kot neutemeljen in pretiran strah pred necem. Skrupulant ne najde miru vesti glede svojih dejanj, kolikor so ta dejanja predmet spovedne obtožbe: negotov je glede tega, ali je prav in dovolj natancno priznal svoja dejanja, ali je imel oziroma ni imel pravega kesanje ipd.

2. Vzroki skrupuloznosti so notranji in zunanji. Notranji ali osebni vzroki izhajajo iz znacaja, moralne drže, intelektualnega ozadja. Tudi vplivi hudobnega duha niso izključeni. Zunanji vzroki izhajajo iz vplivov okolja, družinske ali druge vzgoje. Ce skrupuloznost pravocasno ne zdravimo, lahko dobi težje bolesterne znacilnosti.

3. Znamenja skrupuloznosti se v zakramentu pokore kažejo:-v nacinu, kako se kdo skrupulant spoveduje svojih grehov: boji se, da je smrtno grešil, da pretekle spovedi niso bile veljavno opravljene, ceprav ni objektivnih razlogov za takšno sodbo; tudi male grehe ima za velike; v nezaupanju, ki ga ima vase, v nasvet spovednika/ svetovalca in zlasti do Boga; boji se lastnih odlocitev, drugih pa noce poslušati; zato bega od spovednika do spovednika; v trmi, s katero zagovarja svoja stališca, negotovosti in dvome; -v nepokorščini nasvetom in navodilom drugega; v zunanjih znamenjih: mimiki obraza in drugih kretnjah, s katerimi se bojuje proti slabim mislim.

4. Duhovnikovo ravnanje. Kolikor je mogoce, naj v pogovoru s spovedancem najprej ugotovi, kje so vzroki takšnega stanja. Po potrebi naj se, upoštevajoc diskretnost in dolžnost spovedne molcecnosti, obrne na terapevta ali spovedanca pošlje k njemu. Primer je potrebno

obravnavati zelo individualno.

Nekaj navodil za (splošno) obravnavanje primerov skrupuloznosti v pri zakramentu spovedi ali v duhovnem pogovoru: spodbujati zaupanje v Boga; zahtevati pokorščino: najprej v opustitvi ponavljanja vedno istih stvari (grehov, dvomov), ki ne pripomorejo k rešitvi primera; v izpolnjevanju tega, kar je duhovnik spoznal kot ozdravljajoče sredstvo, skrupulant pa je obljubil, da bo to spolnjeval; zahtevati, da skrupulant upošteva mnenje in odločitve prejšnjega duhovnika; dovoliti spoved grehov ali ponavljanje spovedi samo tedaj, ko duhovnik z gotovostjo spozna, da je to potrebno in nujno; dovoliti zgolj formalno natančno spoved, tudi za ceno tega, da se skrupulant ne bi nikoli spovedal sicer nujne tvarine spovedi; prizadevati si, da bo kesanje čim popolnejše in iskrenejše ter izraz zaupanje v božje usmiljenje, ki iznicuje cloveške grehe in napake. Duhovnik mora paziti, da bo skrupulanta vzgajal k zrelosti in samostojnosti; da bo kljub odlocnim in jasnim navodilom upošteval in spodbujal spovedancevo svobodo in odgovornost, na katero se bo tudi skliceval, nikoli pa ga glede tega ne bo opravečeval.

38. OBHAJANJE ZAKRAMENTA POKORE – PRAKTICNA NAVODILA

Obhajanje zakramenta pokore je liturgicno dejanje, zato je cerkev kraj, ki temu dejanju in dogajanju najbolj ustreza. Glede obhajanja zakramentov na splošno velja nauk 2. vaticanskega koncila, ki pravi, da "bogosluzna opravila niso zasebna opravila, marvec sveti obredi Cerkve. Ceprav bogosluznega znacaja zakramenta pokore tudi v preteklosti ni nihce zanikal, je bil ta vidik nekako v ozadju. Dovolj bodi opozoriti na nekatera dejstva: v obhajanju je imel zakrament skromen in neizrazit bogosluzni poudarek (obhajanje, besedila, liturgicna obleka spovednika), potisnjen je bil v privatno, individualisticno obmocje (pogovor med spovedancem in spovednikom), verniki so ga prejemale med evharisticno daritvijo. Konstitucija o svetem bogosluzju poudarja: "Kadar obredi po svoji naravi zahtevajo obcestveno obhajanje, ki se ga verniki udeležijo in pri njem dejavno sodelujejo..., ima tako obhajanje, kolikor je mogoce, prednost pred posamicnim in zasebnim obhajanjem". Zadnje besede upoštevajo znacaj zakramentalnega dejanja, v katerem se clovek nahaja pred svojim Bogom iz oci v oci, zavedajoc se Božje svetosti in lastne cloveške grešnosti. Kakor je bilo grešno dejanje notranja odlocitev cloveka za zlo, tako je sedaj zakrament pokore osebna odlocitev za spreobrnjenje. Ceprav so bile marsikje v navadi tako imenovane "velike spovedi" (Prekmurje), zlasti pred vecjimi cerkvenimi prazniki, ki so na zunaj izražale nek obcestveni znacaj, takšno obhajanje zakramenta v vernikih ni preraslo psihološkega in subjektivisticnega pojmovanja zakramenta.

Prenovljeni obred zakramenta pokore daje odslej vecji poudarek bogosluznemu, liturgicnemu vidiku. Dosedanjemu obredu osebne spovedi z individualno odvezo sta pridruženi še dve obcestveni obliki obhajanja pokore: obred sprave vec spokornikov z osebno spovedjo in individualno odvezo ter obred sprave vec spokornikov s splošno spovedjo in skupno zakramentalno odvezo. Posebno mesto imajo tudi spokorna opravila, ki so "shodi božjega ljudstva". Prenovljeni obredi prinašajo mnoge bogosluzne prvine, znacilne za zakramentalna dejanja: sodelovanje vseh navzocih, skupna in posamicna molitev, branje božje besede, petje, zahvala...

1. Vloga Cerkve

Zakrament pokore je zakrament sprave z Bogom in Cerkvijo. V zavesti ljudi je prisoten zgolj ali predvsem prvi vidik tega zakramenta, to je sprava z Bogom, medtem ko je drugi vidik manj zaznaven. Dogmaticna konstitucija o Cerkvi v razmišljanju o izvrševanju splošnega

duhovništva v zakramentih pravi, da "tisti, ki pristopajo k zakramentu pokore, prejemajo od božjega usmiljenja odpuščanje Bogu prizadejane žalitve in se hkrati spravijo s Cerkvijo, ki so jo z grehom ranili in katera se z ljubeznijo, zgledom in molitvami trudi za njihovo spreobrnjenje". Novi obrednik govori, da smo "po nedoumljivi in dobrotljivi skrivnosti božje zamisli ljudje z nadnaravno vezjo med seboj povezani tako, da greh enega škoduje tudi drugim, kakor tudi svetost enega drugim prinaša blagoslov, zato tudi pokora vedno prinaša obenem spravo z brati, katerim greh vselej prizadene škodo". Cerkev je "orodje spokornikove spreobrnitve in odveze", je srednik med Bogom in clovekom. Clovek, ki je z grehom zapustil Boga in se oddaljil od obcestva Cerkve, se ne more spreobrniti k Bogu in Cerkvi z lastno mocjo. Greh je to možnost v njem iznicil. Clovek namrec "odkriva, kako je sam nesposoben, da bi se iz svojih sil uspešno boril zoper napade zla; Clovek potrebuje nekoga, ki ga bo (od)rešil, ga dvignil, opravicil. Ta naloga je zaupana Cerkvi, ki je srednica med Bogom in clovekom. "Celotna Cerkev kot duhovniško ljudstvo se na razlicne nacine uveljavlja pri izvrševanju tistega dela sprave, ki ji ga je zaupal Gospod. Ne le da z oznanjevanjem božje besede klice k pokori, ampak za grešnike tudi prosi in spokorniku z materinsko prizadevnostjo in skrbjo pomaga, da bi grehe spoznal in priznal ter dosegel usmiljenje od Boga, ki edini more odpuščati grehe". Celotna Cerkev izvršuje sredniško vlogo sprave zaradi splošnega duhovništva, katerega so deležni vsi kristjani. V Cerkvi in po Cerkvi, ki je "nekak zakrament in znamenje za notranjo zvezo z Bogom in za edinost cloveškega rodu", je mogoce zadobiti milost sprave z Bogom in brati. Cerkev je tako kraj, prostor ali središče, kjer se uresnicuje sprava z Bogom in brati. S svojimi dejanji, tako s priznanjem grehov, kesanjem, pokoro, dobrimi deli, begom pred grešno priložnostjo in poravnanjem storjene krivice, spokornik izraža svoje spreobrnjenje, obcestveni znacaj spreobrnjenja ter spravo z Bogom in brati. Cerkev pomaga spokorniku, ga podpira v njegovem prizadevanju na poti spreobrnjenja in koncno postane orodje in prostor sprave na vseh ravneh: v odnosu do sebe, bližnjega, Boga in stvarstva.

2. Vloga duhovnika

Cerkveno izrocilo govori, da je Cerkev službo sprave izvrševala po svojih predstavnikih, škofih in duhovnikih. Ti "z oznanjevanjem božje besede vernike klicejo k spreobrnitvi ter jim v Kristusovem imenu in v moci Svetega Duha izpicujejo in podeljujejo odpuščanje grehov".

Naloga duhovnika, služabnika zakramenta je: z oznanjevanjem božje besede klicati k spreobrnitvi; v Kristusovem imenu in v moci Svetega Duha izpicati in podeliti odpuščanje grehov; Spovednik je tako služabnik besede in zakramenta, zato klice k spreobrnitvi in naklanja milost sprave z zakramentalno odvezo. Spovednik tako deluje v Kristusovem imenu, zato je dejanje sprave, izvršeno v zakramentu pokore, delo Kristusa samega.

3. Vloga spokornika

Njegov delež je nezamenljiv v tem smislu, da ga nihce ne more pri tem nadomestiti. S svojimi dejanji pripravljenostjo za sprejem zakramenta, priznanjem grehov in prošnjo za odpuščanje, kesanjem, pokoro in zahvalo "opravi svoj delež v zakramentu samem". Vključen je v obhajanje zakramenta, v samo liturgicno dogajanje, ki v največji meri, celo v večji kot drugi zakramenti, zahteva njegovo sodelovanje. Spokornikova dejavna vloga se nadaljuje v vsakdanjem življenju, ki mora biti odslej prežeto s spokornim duhom, s oznanjevanjem božje besede in usmiljenja, s stalnim prenavljanjem in prizadevanjem za dobro. Spreobrnjenje, ki se je razodelo v samem zakramentu, postane trajna znacilnost njegovega življenja. Ne samo to, tudi vsa Cerkev je deležna spokornikovega delovanja. Kakor je bil spokornik deležen in je še vedno deležen pomoci Cerkve, tako ji sedaj vraca s svojim življenjem, z molitvijo in zgledom. Odslej tudi sam druge spodbuja k spreobrnjenju in jih podpira na tej poti.

40. NOVI OBREDNIK - PRENOVLJENI ZAKRAMENTALNI OBREDI

Prenovitev obredov zakramenta pokore podpira vsebinsko prenavo samega zakramenta. Obredi imajo značaj znamenja: kar z besedo in znamenji nakazujejo, to tudi izražajo. Novi obrednik je vsekakor na tej ravni obogatitev in sicer z več vidikov.

Najprej z vidika novih obredov. Prinaša tri oblike sprave:

1. obred sprave posameznih spokornikov,
2. obred sprave več spokornikov z osebno spovedjo in odvezo
3. obred sprave več spokornikov s skupno zakramentalno odvezo

Dalje z vsebinsko obogatitvijo: branjem božje besede, teološko obogateno zakramentalno odvezo, z uvajanjem drugih izbirnih besedil za sprejem spokornika(ov), za nagovor, kesanje, zahvalo in odslovitev. Tudi vzorci izpraševanja vesti imajo nove poudarke teološke, moralne, eklezialne in socialne poudarke. Uvajanje raznih znamenj pa želi podpreti prejšnje novosti: tako polaganje rok pri individualni spovedi in odvezi ter druga znamenja pri skupni zakramentalni odvezi, s katerimi udeleženci pokažejo, da so pripravljene na prejem zakramenta (npr. poklek, priklon glave, korak naprej ipd.). Novi obrednik ima na voljo več svetopisemskih in drugih vzorcev kesanja. Branje Svetega pisma v samem obhajanju zakramenta pokore je novost. Novi obrednik pravi, da so "spokorna opravila shodi božjega ljudstva, na katerih poslušajo božjo besedo, ki kliče k spreobrnitvi in k prenavi življenja ter oznanja naše odrešenje izpod oblasti greha po Kristusovi smrti in vstajenju". Verniki so zbrani v Gospodovem imenu; Spokorna opravila, ki jih prinaša novi obrednik, so vzorec, po katerem naj škofijske liturgicne komisije ali ustanove priredijo spokorna opravila, ustrezna krajevnim občestvom in njihovim potrebam. Novi obrednik prepušča škofovskim konferencam, naj določijo, "kateri prostori so primerni za obhajanje zakramenta pokore". Novi obrednik govori, da smo "po nedoumljivi in dobrotljivi skrivnosti božje zamisli ljudje z nadnaravno vezjo med seboj povezani tako, da greh enega škoduje tudi drugim, kakor tudi svetost enega drugim prinaša blagoslov, zato tudi pokora vedno prinaša obenem spravo z brati, katerim greh vselej prizadene škodo".

41. OBRED SPRAVE POSAMEZNIH SPOKORNIKOV

Je "edini normalni in redni način zakramentalnega opravila". Daje možnost za bolj osebne vidike. Ti vidiki so: pogovor spovedanca s spovednikom, prilagoditev osebnim potrebam spovedanca, da bo lažje presodil svojo duhovno pot in poklicanost, napredoval v dobrem in se izogibal slabemu ter se osebno zavzel za duhovno rast.

Obred sprave, ki je sedaj v veljavi vsebuje nekatere novosti glede na prejšnjega, ki so ne le obredna, ampak tudi vsebinska, teološka in liturgicna obogatitev. Branje in premišljevanje božje besede jasno označuje, da je ta beseda posebej namenjena temu trenutku. Polaganje rok ima simbolice pomen, ki ga ne gre zlahka opustiti. Skupna zahvala izraža novost in je svetopisemsko utemeljena.

1. Priprava spokornika in duhovnika

Priprava spokornika in spovednika je vključena v samo obhajanje zakramenta pokore. Duhovnik in spokornik nas se na zakramentalno pokore pripravita predvsem z molitvijo. Duhovnik naj moli k Svetemu Duhu, da bo od njega prejel razsvetljenje in ljubezen. V nekem smislu lahko govorimo o spokornikovi in duhovnikovi daljnji pripravi.

- a) Spokornikova daljnja priprava

V pripravi na prejem zakramenta pokore ima posebno mesto molitev. Poleg molitve mora spokornik opraviti tudi izpraševanje vesti. Takšno izpraševanje vesti presega zgolj psihološko razglabljanje in iskanje napak ali opravicil za lastna dejanja. Spokornik mora lastno življenje primerjati predvsem s Kristusovimi besedami in z njegovim zgledom.

b) Duhovnikova daljna priprava

Duhovnikova priprava obsega, poleg molitve in osebnega prizadevanja za svetost, tudi teološki študij, ki mu omogoča, da si "pod vodstvom cerkvenega uciteljstva pridobi za to potrebno znanje in modrost". To si bo pridobil z molitvijo, z razločevanjem duhov. Neposredna priprava je v molitvi v cast Svetemu Duhu tik pred sprejemom spokornika za modrost, moc in razsvetljenje, da bo mogel spokorniku razodevati Ocetovo ljubezen in biti vredna podoba Kristusa, dobrega Pastirja.

2. Sprejem spokornika

Sprejem spokornika mora izražati tisti sprejem, ki odseva Boga, pravicnega in usmiljenega Oceta; je podoba ljubezni, s katero je Kristus sprejemal grešnike. Duhovnik naj sprejme spokornika z bratsko ljubeznijo (cum fraterna caritate) in, ce je primerno, naj ga prijazno pozdravi". Temeljni odnos med duhovnikom in spovedancem je odnos prijateljstva. Bratski sprejem in pozdrav ustvarja med njima naravne in nadnaravne vezi, odprtost in zaupanje. Tako cloveška komunikacija postaja predpogoj in podoba komunikacije med Bogom in clovekom.

Znamenje križa, ki ga duhovnik in spokornik naredita na zacetku obreda je znamenje bogoslužnega dejanja, ki ga bosta obhajala; hkrati je tudi znamenje Kristusovega križa, od katerega prihaja odpušcanje grehov in odrešenje.

Poziv k zaupanju v Boga more duhovnik izraziti na razne nacine. Duhovnik jih lahko prilagodi glede na razpoloženje in potrebe spokornika glede na starost, versko življenje in druge duhovne zmožnosti.

Primerno je, da se spokornik na zacetku na kratko predstavi, kar duhovniku olajša opravljanje njegove službe. Predstavitev obsega okolišcine, v katerih živi, težave vsakdanjega življenja, kdaj je opravil zadnjo spoved, kako se je držal sklepov, kaj ga najbolj ovira na poti k Bogu in podobno.

3. Branje božje besede

Branje božje besede v zakramentalnem obredu pokore je novost, ki sicer ni strogo ukazana, je pa zaželena in tudi potrebna. Namesto branja lahko duhovnik po spominu navede svetopisemske besede, ki bodo spovedancu v pomoc pri obhajanju zakramenta. Božja beseda namrec:

razsvetljuje cloveka, da more spoznati svoje grehe;
cloveka klice k spreobrnjenju in zaupanju v božje usmiljenje;
grešnika opravicuje in odrešuje.

4. Priznanje grehov in sprejem pokore

Priznanje grehov, ki ga spokornik opravi pred duhovnikom, se lahko pricne z besedami splošne spovedi. Temeljno razpoloženje, ki ga mora imeti spovedanec, je v tem, da priznanje grehov izhaja iz resnicnega spoznanja samega sebe pred Bogom ter kesanja nad storjenimi grehi.

Gre za samoobtožbo, ki presega zgolj antropološki vidik tega dejanja. V samoobtožbi je izražena vera v Boga in njegovo svetost ter lastno grešnost. V njej se spokornik distancira od svojih slabih dejanj in je odslej pripravljen živeti drugace. Duhovnikova naloga je, kolikor je to potrebno, spokorniku pomagati, da bo njegova spoved natančna glede na celovitost (integriteto) samoobtožbe, to je glede nujne tvarine (materiae necessariae). Opozoriti ga mora

na dolžnosti krščanskega življenja, med drugim tudi na nujnost poprave gmotne ali duhovne škode, ki jo je spokornik storil. Tako se bo spokornik laže odvrnil od greha ter se resnično spreobrnil k Bogu in novemu življenju. Nasveti, ki jih duhovnik posreduje spokorniku, naj torej upoštevajo njegovo stanje in duhovne potrebe.

Nalaganje zakramentalne pokore mora najprej upoštevati primernost in proporcionalnost pokore (subjektivni in objektivni kriterij) Pokora naj ima zadoščevalni, zdravilni in varovalni značaj. Pokora naj bo, kolikor je to mogoče, primerna težini in naravi storjenih grehov.

Namen pokore je trojni: zadoščenje (expiatio peccatorum), zdravilo (medicina) in pomoč (auxilium) proti grehu in cloveški slabosti. Primerno je, da spovedanec in spovednik skupaj izbereta ustrezno pokoro. Med spokornimi dejanji so najpomembnejša molitev, odpoved samemu sebi ali premagovanje, služba bližnjemu in dela usmiljenja.

5. Obuditev kesanja in zakramentalna odveza

Obuditev kesanja je vključena v sam obred sprave. Kesanje je najbolj pomembno spokornikovo dejanje; brez kesanja ni odpuščanja. Na voljo so različni vzorci kesanja. Spokornike pa je potrebno spodbujati, naj kesanje izrazijo tudi s svojimi besedami.

Zakramentalna odveza vsebuje besedilo odveze ter polaganja rok na spokornika kot zunanje znamenje. Novo besedilo zakramentalne odveze ima bogato teološko vsebino, ki pove, da spokornikova sprava izhaja iz Očetovega usmiljenja; kaže na povezanost, ki je med grešnikovo spravo in Kristusovo velikonočno skrivnostjo; poudarja vlogo svetega Duha pri odpuščanju grehov; končno opozarja na cerkvenostni vidik zakramenta pokore.

Besedilo zakramentalne odveze se glasi: "Bog, Oče usmiljenja, ki je s smrtjo in vstajenjem svojega Sina svet spravil s seboj in poslal Svetega Duha v odpuščanje grehov, naj ti po službi Cerkve podeli oproščenje in mir. In jaz te odvežem tvojih grehov v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha." Spokornik odgovori "Amen".

"Deus, Pater misericordiarum, qui per mortem et resurrectionem Filii sui mundum sibi reconciliavit et Spiritum Sanctum effudit in remissionem peccatorum, per ministerium Ecclesiae indulgentiam tibi tribuat et pacem. Et ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen."

Polaganje rok ali desnice na spokornikovo glavo je znamenje, s katerim Cerkev klice in prosi za milost Svetega Duha. To znamenje pride do veljave zlasti pri osebni spovedi v posebnih. Če polaganje rok ni mogoče, spovednik, podobno kot doslej, simbolično dvigne roko in pri besedah "Jaz te odvežem tvojih grehov ..." naredi znamenje križa, spokornik pa se pokriža.

6. Zahvala in odslovitev spokornika

Zahvala za milost odpuščanja je nov element v prenovljenem obredu, ki ga dosedanja obred v takšni obliki ni poznal.

Odslovitev spokornika ima poleg vljudnostnega značaja, tako kot zacetni pozdrav, namen ustvariti cloveški stik med spokornikom in spovednikom. Oboje je znamenje prijateljskega odnosa med Bogom in clovekom. Odslovitev je tako zacetek novega življenja.

42. OBRED SPRAVE VEC SPOKORNIKOV Z INDIVIDUALNO ODVEZO

Obcestveno obhajanje zakramenta pokore s posamično spovedjo in individualno odvezo zavzema tako po obsegu kot po poudarkih osrednje mesto v prenovljenih obredih. S skupnim obhajanjem Cerkev želi opozoriti na "pozabljene resnice" glede zakramenta, predvsem na družbeno odgovornost ter eklezialno razsežnost greha in sprave.

1. Teološke utemeljitve

Dva vidika.

1. Zgodovinskoodrešenijski vidik predstavlja značaj in pomen sprave v njeni odrešenijski razsežnosti. Bog, ki je zvest in usmiljen, klice cloveka k spreobrnjenju. Vse Kristusovo življenje in delovanje ima pecat neskončne božje ljubezni, ki se razodeva cloveku. Kristusovo odrešilno delo se nadaljuje po Cerkvi in v Cerkvi. To delo Cerkev uresnicuje po oznanjevanju sprave in zakramentalnih znamenjih. Vloga božje besede je, da klice cloveka k spreobrnjenju ter posnemanju Kristusa.

Sprava, ki jo Bog daje cloveku, je delo Svete Trojice: Oceta, ki je svetu skazal svojo ljubezen in usmiljenje ter poslal svojega Sina, da bi svet odrešil; Kristusa, ki je cloveštvu oznanil nauk sprave in s svojo daritvijo na križu spravo tudi uresnicil; Svetega Duha, ki ga je Bog poslal in razlil v odpušcanje grehov.

2. Cerkvenostni (eklezijski) ali obcestveni vidik govori o tem, da imata tako greh kot pokora obcestveni značaj. Posinodalna apostolska spodbuda o spravi in pokori, ko navaja tri razsežnosti bodisi greha bodisi pokore:

a) vsako dejanje, tudi najbolj skrito, pomnožuje v svetu bodisi zlo bodisi dobro;

b) nekatera dejanja imajo še poseben značaj obcestvenosti, ker se odražajo v clovekovem odnosu do drugega;

c) verujoci so med seboj povezani z nadnaravnimi vezmi, ki jih ustvarja Kristus, zato je vsak greh tudi greh proti Kristusovemu skrivnostnemu telesu, Cerkvi.

Spokornik priznava svojo krivdo ne le pred seboj in Bogom, marvec tudi pred obcestvom. Sprava s Cerkvijo in z brati tako postane znamenje sprave z Bogom. Prav tako se resnicna sprava z Bogom v njegovi notranjosti, katere zacetek je kesanje, nujno kaže tudi v odnosu do drugih.

2. Pastoralne utemeljitve

Šele novi obrednik Sveta pokora (1973) je zgodovinska in pastoralna prelomnica v razvoju samega zakramenta s tem, da je obcestvenemu vidiku dal pomembno mesto.

1. Prvi pastoralni razlog za obcestveno obhajanje zakramenta pokore je primernost, ki izhaja iz dejstva, da je zbranih vec spokornikov. Kadar torej obredi po svoji naravi zahtevajo obcestveno obhajanje, ki se ga verniki udeležijo in pri njem dejavno sodelujejo, ima tako bogoslužje, kolikor je mogoče, prednost pred posamicnim in zasebnim obhajanjem. Obcestveno obhajanje zakramenta pokore jasneje razodeva cerkvenostni značaj pokore.

2. Obcestveno obhajanje pokore daje spokorniku kar največ možnosti in svobode, da se z obhajanjem neposredno pripravi na prejem zakramenta ali pa obhajanje izrabi kot vzgojno sredstvo k spreobrnjenju in bo zakrament prejel ob drugi priložnosti. V obeh primerih je obcestveno obhajanje pokore vključeno v proces spreobrnjenja.

3. V obcestvenem obhajanju so prisotne antropološke prvine, ki opozarjajo na cloveško "solidarnost" v dobrem in slabem. Kakor se je med ljudmi uveljavila "solidarnost" v slabem, tako naj se še bolj uveljavlja solidarnost tudi v skupnem prizadevanju za dobro. Skupno spoznanje lastne odgovornosti za grešno stanje, sklep in nacrt glede skupnega prizadevanja za dobro je članom neke skupnosti v pomoč.

3. Priprava in zacetni obred

V pripravo obcestvenega obhajanja pokore je poleg duhovnika vključeno tudi kršcansko. Obrednik daje veliko možnosti glede izbire svetopisemskih in drugih besedil.

Zacetni obred obsega primerno, duhovnikov pozdrav, uvod v bogoslužno opravilo, povabilo k molitvi, tihoto ter zacetno predstojniško molitev. Namen zacetnega obreda je priklicati navzocim v spomin pomen liturgicnega zbora, da so zbrani v Kristusovem imenu.

4. Opravilo božje besede

V božji besedi je navzoc Kristus in sicer tako, da on sam govori, kadar se v Cerkvi bere Sveto

pismo.

Pomen božje besede v zakramentu pokore je v tem, da mora zakrament imeti svoj zacetek v poslušanju božje besede, kajti Bog po svoji besedi klice k pokori.

Izbor svetopisemskih besedil daje voditelju in zbranemu občestvu možnost, da izberejo besedila, ki so primerna liturgicnemu času, namenu. Tako izbor beril kot nagovor (homilija) naj izražata naslednje resnice:

da božji glas klice cloveka k spreobrnjenju;

da je skrivnost sprave sad Kristusove smrti in vstajenja ter dar Svetega Duha;

da božja sodba o tem, kaj je dobro ali hudo v clovekovem življenju, razsvetljuje in pretresa clovekovo vest.

Homilija, ki sledi branju Svetega pisma, je sestavni del opravila. Njena naloga je, da pomaga cloveku spoznati skrivnost greha (mysterium iniquitatis) ter skrivnost sprave v istih razsežnostih. Prav tako je namen homilije podpreti proces spreobrnjenja. Homilija mora poudariti:

"neskoncno božje usmiljenje;

nujnost notranjega;

obcestveni znacaj milosti in greha;

da clovekovo zadošcevanje prejema svojo vrednost iz Kristusovega zadošcevanja.

Tihota po homiliji ima namen, da se spokornik pred lastno vestjo, zaveda svojega stanja in ko je v spraševanju vesti preiskal globine svoje notranjosti, obudi kesanje nad svojimi grehi.

Pri spraševanju vesti more duhovnik navzocim pomagati s primernimi vprašanji. Ustrezno pripravljeno spraševanje vesti in obuditev kesanja pa lahko nadomesti homilijo.

5. Osebna spoved in zakramentalna odveza

Obred sprave vec spokornikov z osebno spovedjo ter individualno odvezo združuje osebnotni (individualni) in obcestveni (komunitarni) vidik. Nihce ne more nadomestiti deleža, ki ga ima posameznik kot prejemnik zakramenta pokore. Spokornik mora osebno priznati svoje grehe in jih obžalovati, duhovnik pa vsakemu spokorniku posebej podeli zakramentalno odvezo.

Na povabilo duhovnika ali diakona (voditelja bogoslužja) vsi pokleknejo ali se priklonijo ter opravijo tako imenovano splošno spoved (Spovem se, Vsemogocnemu Bogu...).

Prošnje za vse potrebe izražajo poleg priznanja grehov in skesanosti srca tudi prošnjo za odpušcanje in pomoc ter zaupanje v božje usmiljenje.

Skupna molitev Ocenaša, leta ki je sestavni del obreda, najbolje povzema in izraža celotno dogajanje v zbranem občestvu in v posamezniku.

Spokorniki tedaj opravijo individualno spoved po obredu sprave za posamezne spokornike.

1. naj k zakramentu pokore pristopijo samo tisti, ki to želijo;

2. naj vsak svobodno izbere duhovnika, pri katerem bo opravil spoved.

Pri obcestvenem obhajanju pokore mora biti na voljo ustrezno število spovednikov (npr. eden na 1520 spokornikov), ki morajo biti navzoci od zacetka obreda. Spovedniki so na voljo za spoved na primernih mestih ("in locis aptis"), sprejmejo osebno spokornikovo izpoved grehov in, kolikor je potrebno ("pro oportunitate"), vsakemu spokorniku spregovorijo spodbudno besedo, naložijo ustrezno zakramentalno pokoro in podelijo zakramentalno odvezo.

Zahvala je integralni del obcestvenega obhajanja zakramenta pokore, ki opozarja na bogoslužni in hvalni znacaj obhajanja. Vsi, duhovniki in verniki, ki so se udeležili obreda, se zahvaljujejo Bogu zaradi njegove dobrote in usmiljenja. Tako bodo vsi pripravljene tudi na skupno obhajanje evharisticne daritve, ki je vrhunec zahvale, ki jo cloveštvo v Kristusu in po Cerkvi daje Ocetu.

6. Sklepni obred

V sklepnem obredu voditelj še enkrat v molitvi priklince v spomin velicino in vrednost prejete milosti odpuščanja in sprave. Nato duhovnik (ali diakon) ljudstvo odslovi z besedami: "Gospod vam je odpustil grehe. Pojdite v miru!"

Opomba Znacaj obcestvenega obhajanja pokore zahteva, da so verniki navzoci pri celotnem obredu. Obstaja nevarnost, da verniki po opravljeni individualni spovedi zapustijo zbrano obcestvo.

43. OBRED SPRAVE VEC SPOKORNIKON S SKUPNO ZAKRAMENTALNO ODVEZO

Prenova zakramenta pokore vključuje tudi izredno obliko, to je obcestveno obhajanje s splošno spovedjo in skupno zakramentalno odvezo.

1. Teološka vprašanja

Jedro vprašanja je v nauku in praksi Cerkve, ki je zlasti na tridentinskem cerkvenem zboru opredelila, da je spokornik "po božjem pravi" (de iure divino) dolžan osebno priznati vse smrtne grehe.

Veljavni cerkveni dokumenti govore, da je "posamicna in celovita spoved ter odveza sta edini redni način sprave vernika, ki se zaveda velikega greha, z Bogom in Cerkvijo; od take spovedi opravičuje samo fizicna ali moralna nezmožnost, ko je mogoče doseči spravo tudi na druge načine

Prvi primer: odpuščanje grehov je mogoče doseči s popolnim kesanjem (contritio). KKC poudarja, da mora tisti, ki se "zaveda kakega velikega greha, prejeti zakrament sprave, preden pristopi k obhajilu, kajti "evharistija ni naravnana na odpuščanje smrtnih grehov" (KKC 1395).

Drugi primer: Cerkev je že doslej dovoljevala skupno zakramentalno odvezo v izjemnih okoliščinah oziroma nujnih primerih. Tako je med prvo in drugo svetovno vojno podeljevala splošno odvezo brez osebne spovedi vojakom in drugim osebam, ki so se nahajale v smrtni ali kaki drugi veliki nevarnosti.

Tudi v teh primerih je navedena dolžnost, da mora spokornik, ki bo prejel skupno zakramentalno odvezo, opraviti splošno priznanje grehov ter obuditi popolno kesanje, osebno priznanje grehov pa bo opravil, ko bo to možno.

Shema omenjenih zgodovinskih sprememb je naslednja:

1. prva Cerkev: priznanje pokora odveza;
2. srednji in novi vek: priznanje odveza pokora;
3. predlog glede skupne odveze: odveza pokora priznanje.

F. Sottocornola, eden izmed članov redakcijske komisije novega obrednika, navaja, da je s preložitvijo zadošcevanja (pokore), ki jo je do 11. stoletja spokornik moral opraviti pred odvezo, na čas po odvezi, postalo bolj jasno, da je pokora le ena izmed zahtev samega zakramenta. Poudarek je tedaj iz pokore prešel na priznanje grehov. V zadnjih stoletjih je bila namrec pozornost obrnjena v spoved (izpoved) grehov, kar je še danes zaznavno tako v zavesti nekaterih vernikov in duhovnikov. V vsakem primeru pa je odpuščanje brezpogojno vezano na iskrenost kesanja.

2. Cerkevne določbe glede splošne zakramentalne odveze

Cerkev prvenstveno poudarja vrednost in nujnost posamicne spovedi. V njem se Kristus "osebno obraca k vsakemu grešniku"; kot zdravnik "se sklanja nad vsakim od bolnikov, ki ga potrebuje, da bi jih ozdravil. Skupna zakramentalna odveza prav v nicemer ne zanika vrednosti posamicne spovedi, pac pa potrjuje teološki in pastoralni nauk, da so "zakramenti

za(radi) ljudi" (sacramenta propter homines), da je "zvelicanju duš najvišji zakon" (salus animarum suprema lex). V posebnih razmerah in okoliščinah, to je v smrtni nevarnosti in v drugih nujnih primerih, Cerkev na poseben način uresnicuje navedena nacela.

ZCP (kan. 961) določa: "Odvezo več spokornikom hkrati brez predhodne posamične spovedi ni mogoče dati vsem skupaj, razen:

ce grozi smrtna nevarnost in ni dovolj časa, da bi duhovnik ali duhovniki mogli spovedati posamezne spovedance;

ce je velika sila, kadar namrec zaradi velikega števila spovedancev ni dovolj spovednikov, da bi v ustreznem času pravilno spovedali vsakega posameznika in bi zato spovedanci bili prisiljeni ostati brez lastne krivde dolgo časa brez zakramentalne milosti ali brez obhajila".

1. Smrtna nevarnost (periculum mortis) nastopi tedaj, ko je ta nevarnost neizbežna ali pa je izid nepredvidljiv (vojna, druge nesreče). V takšnih razmerah je ne samo množici ljudi, marvec tudi posamezniku mogoče dati veljavno posamično odvezo brez predhodne spovedi.

2. Velika sila (gravis necessitas) označuje nek izjemen dogodek, ki ga navadno ni bilo mogoče predvidevati.

Pogoji za ravnanje:

zbrano je veliko število spovedancev (attento paenitentium numerum);

ni zadostnega števila spovednikov (copia confessoriorum non est), ki bi v primernem času pravilno spovedali vsakega posameznika (ad rite audiendas confessiones);

spovedanci bi bili prisiljeni brez svoje krivde dolgo časa ostati brez zakramentalne milosti ali brez obhajila (sine propria culpa diu carere).

Vsekakor veliko število romarjev ali spokornikov pred velikimi prazniki (božic, velika noc, Marijini prazniki, shodi in romanja, drugi dogodki) kljub skromnemu številu razpoložljivih duhovnikov ni razlog za skupno zakramentalno odvezo. Potrebno je npr. na romanjih pravocasnno poskrbeti za zadostno število spovednikov.

Ce pa nastopijo vsi trije razlogi veliko število spokornikov, pomanjkanje duhovnikov ter nevarnost, da bodo brez svoje krivde in dalj časa ostali brez zakramentalne milosti, tedaj nastopijo v zakonu in v določbah predvidene razmere za skupno zakramentalno odvezo.

3. Naloge posameznih subjektov

1. Naloge škofa Škof presoja, ali so v njegovi škofiji dani pogoji za skupno zakramentalno odvezo pod naštetimi pogoji. Pri tem mora upoštevati mnenje drugih članov krajevne škofovske konference, da bi bila praksa enotna in bi bila vernikom v duhovno korist. V nujnem primeru more tudi sam odločiti in o tem naknadno obvestiti škofovsko konferenco.

2. Duhovnik je v nujnih primerih najprej dolžan predhodno vprašati škofa za dovoljenje za podelitev skupne zakramentalne odveze. Ce pa je nastopila nepredvidljiva situacija in ni mogel dobiti predhodnega dovoljenja, sme glede na dane razmere sam odločiti, da bo skupno odvezo podelil, škofa pa naknadno obvesti o razlogih za takšno ravnanje.

V vsakem primeru mora duhovnik vernike dolžan opozoriti, da gre za izjemen primer, da morajo obuditi kesanje nad svojimi grehi, skleniti, da se bodo v dolžnem času in pred ponovno skupno odvezo v posamični spovedi spovedali velikih grehov, ki se jih sedaj ne morejo spovedati; pripravljeni morajo biti poravnati škodo ali pohujšanje.

Duhovnik mora vernike poučiti, da je prepovedano, da se tisti, ki jih teži zavest smrtnega greha, pa imajo na voljo spovednika za osebno spoved, namenoma ali iz malomarnosti ogibajo dolžnosti individualne spovedi in čakajo na priliko, ko bo dana odveza več spokornikom skupaj. Ce pa je med verniki, ki bodo prejeli skupno zakramentalno odvezo, navzoc tudi vernik, ki sicer ima priložnost v najkrajšem času opraviti individualno spoved, more tedaj tudi sam biti deležen skupne zakramentalne odveze.

3. Dolžnosti vernikov Najprej morajo biti ustrezno pripravljene na skupno zakramentalno odvezo. Takšna priprava vključuje: kesanje nad storjenimi grehi, sklep, da se bodo v prihodnje varovali greha, popravili pohujšanje ali škodo, ter pripravljenost, da se bodo v dolžnem času v posamični spovedi spovedali smrtnih grehov. Vernika, ki je prejel skupno zakramentalno odvezo in se zaveda velikih grehov, veže dolžnost, priznati svoje grehe v posamični spovedi najpozneje v enem. Dolžni (primeren) čas je: 1. preden znova prejme skupno zakramentalno odvezo, razen če ga ovirajo opravičeni razlogi, npr. fizična ali moralna nezmožnost, 2. vsaj v roke enega leta, saj ga veže pozitivna cerkvena zapoved, spovedati se svojih grehov enkrat v letu. Kdor omenjenih zahtev pozneje ne bi izpolnil, je zanj skupna zakramentalna odveza sicer veljavna, če je tedaj imel resnično kesanje in pripravljenost spolniti zahteve, vendar bi se z opustitvijo teh obveznosti pregrešil.

4. Obred sprave vec spokornikov

Posebnosti obred so v naslednjem:

a) Po zacetnem obredu, opravi božje besede ter homiliji duhovnik opozori vernike pogoje za vreden prejem zakramenta pokore (kesanje, trdni sklep, pripravljenost zadošcevat, poravnati škodo in popraviti pohujšanje, spovedati se v teku enega leta. Nato duhovnik predloži primerno skupno pokoro, lete pa morejo posamezniki dodati še pokoro po lastni izbiri.

b) Duhovnik (ali diakon, voditelj) povabi spokornike, ki želijo prejeti skupno zakramentalno odvezo naj priznajo in se kesajo svojih grehov v splošni spovedi (Vsemogocnemu Bogu ali podobno); nato sledijo spokorne prošnje (vzkliki) ali spokorna pesem ter Gospodova molitev Ocenaš;

c) Duhovnik nato moli prošnjo k Svetemu Duhu za milost odpuščanja, razprostere roke nad spokorniki ter podeli skupno zakramentalno odvezo v množini.

d) Obred se zaključi s skupno zahvalo, nato duhovnik navzoce blagoslovi in jih odpusti.

NB. V smrtni nevarnosti duhovnik izgovarja le bistveno slovilo zakramentalne odveze (Jaz vas odvežem vaših grehov..), vse drugo pa opusti ali skrajša glede na razpoložljivi čas oziroma nujnost primera. Če gre za nujen primer, se obred primerno skrajša: kratkemu berilu sledijo opozorila glede dispozicije, nalaganje pokore, splošna spoved ter skupna zakramentalna odveza.

44. SPOKORNA OPRAVILA

Poleg treh navedenih oblik obhajanja zakramenta pokore so odslej v veljavi tudi tako imenovana spokorna opravila (celebrationes poenitentiales). Novi obrednik v Dodatku prinaša devet vzorcev spokornih opravil (dva za post, enega za advent, tri splošne, po enega za otroke, mladino ter bolnike). Že to dejstvo potrjuje vrednost spokornih opravil.

1. Znacaj in vloga spokornih opravil

1. Znacaj spokornih opravil Novi obrednik pravi, da so spokorna opravila shodi božjega ljudstva, na katerih (ljudstvo) posluša božjo besedo, ki klice k spreobrnitvi in k prenovi življenja ter oznanja naše odrešenje izpod oblasti greha po Kristusovi smrti in vstajenju. Dolžnost vernikov je, da se neprestano spreobračajo in prenavljajo, ne samo notranje in osebno, marvec tudi zunanje in obcestveno. K temu lahko veliko prispevajo spokorna opravila kot sredstvo za pospeševanje spreobrnjenja ter očišcevanja srca.

2. Pomen spokornih opravil "Spokorna opravila so zlasti koristna:

za vzgojo krščanskega obcestva v spokornem duhu;

za pomoc vernikom pri dobri pripravi na prejem zakramenta pokore

- za vzgojo otrok, da si polagoma oblikujejo vest glede greha za pomoč katehumenom pri njihovi spreobrnitvi.

Prav tako so spokorna opravila primerna, če ni na voljo duhovnika za podelitev zakramentalne odveze.

2. Struktura spokornih opravil

Struktura spokornih opravil je podobna strukturi opravil božje besede oziroma obredu sprave vec.

Po zacetnem obredu (vstopu, pesmi, pozdravu in nagovoru ter molitvi voditelja obreda) sledi branje božje besede (eno ali več beril), vmes je lahko psalm, pesem ali tihota. Berila lahko izberemo tudi iz cerkvenih očetov ali drugih duhovnih pisateljev, ki skupnosti pomagajo pri spoznanju dobrega in greha ter jih podpirajo v procesu spreobrnjenja. Sledi preišljevanje božje besede ob homiliji ali tihoti, nato skupne prošnje za vse potrebe ali ustrezna druga molitev. Vedno je vključena tudi Gospodova molitev Očenaš. Nato duhovnik (diakon ali voditelj, tudi laik) z molitvijo sklene opravilo ter vernike odslovi.

V pripravi spokornih opravil naj sodelujejo verniki glede na zmožnosti in potrebe zbranega občestva. Pripravo in izvedbo lahko v celoti prepustimo posameznikom, skupinam ali občestvom.

Spokorna opravila, ki jih prinaša novi obrednik, so vzorec, po katerem naj škofijske liturgicne komisije ali ustanove priredijo spokorna opravila, ustrezna krajevnim občestvom in njihovim potrebam.

45. PRILAGODITVE IN DRUGA NAVODILA

Novi obrednik daje veliko možnosti za prilagoditve posameznih obredov in spokornih opravil glede na krajevne razmere in potrebe. V primerjavi z drugimi zakramentalnimi opravili smemo reci, da je prav zakramentu pokore dana največja možnost prilagoditve. Te prilagoditve smejo uvajati škofovske konference, krajevni škofje (ordinariji) in tudi duhovniki.

1. Naloge škofovskih konferenc

Škofovske konference pripravijo prilagoditve glede na potrebe krajevnih Cerkva. Prilagoditve, ki jih pripravijo škofovske konference, morajo predložiti Svetemu sedežu v odobritev. Naloga škofovskih konferenc je:

- izdajati določbe glede opravljanja zakramenta pokore;
- določati, kateri prostori so primerni za obhajanje zakramenta pokore;
- poskrbeti za prevode obrednih besedil, prilagojene miselnosti in govoricam posameznih narodov.

2. Naloge krajevnega ordinarija

Krajevni ordinarij (škof) ima v svoji škofiji (krajevni Cerkvi) jurisdikcijo za zunanje in notranje območje. Slednje je tako zakramentalno kot izven zakramentalno (iurisdictio sacramentalis, iurisdictio extrasacramentalis).

Naloge krajevnega škofa (ordinarija) so:

- "izdajati določbe glede obhajanja zakramenta pokore v svoji škofiji;
- določiti po predhodnem posvetovanju z drugimi člani škofovske konference, kdaj je dovoljeno v okviru pogojev apostolskega sedeža dati skupno zakramentalno odvezo.

3. Naloge duhovnika

Glede na razmere in potrebe vernikov duhovnik (župnik) neposredno odloča o zadevah, ki so izrecno omenjene v cerkvenih predpisih, in so pastoralnega. Naloge duhovnikov, zlasti župnikov, so:

- prilagoditi obred posebnosti spokornikov, vendar tako, da ohranijo bistveno obliko in

celotno besedilo zakramentalne odveze;

b) s pomočjo drugih, tudi laikov, včasih med letom, zlasti v postnem času razložiti in pripraviti spokorna opravila;

c) v primeru resnične potrebe, ki je krajevno škof ni predvidel in ga ni mogoče vprašati, odlocati o potrebnosti skupne zakramentalne odveze več spokornikov, ki so prej opravili le splošno spoved.

V. DRUGE DOLOCBE

1. Kraj in prostor

Cerkev kot Kristusovo skrivnostno telo in občestvo verujočih je tisti primarni duhovni in življenjski prostor, kjer se na zakramentalni način uresnicuje sprava človeka z Bogom. Novi ZCP določa, da je pravi prostor za opravljanje zakramentalne spovedi cerkev ali kapela, škofovskim konferencam pa prepušča, naj izdajo določbe glede spovednice, ki naj bodo vedno na odprtem mestu s pritrjeno mrežo med spovedancem in spovednikom. Če je upravičen razlog, je mogoče spovedovati tudi izven spovednice.

Glede na cerkveno tradicijo in druge antropološke prvine, ki jih ne gre zavreči, kot je npr. želja po anonimnosti (diskretnosti), je potrebno spovednice ohraniti. Ker imajo spovednice poleg funkcionalne pogosto tudi umetniške vloge, jih ne smemo preprosto odstraniti iz prostora. Prenova klasične spovednice ima lahko različne posege: sanacijo dotrajanega lesa, preureditev tridelnega prostora v dvodelni, zvočno izolacijo, ogrevalno... Naj bo, zlasti v mestnih, romarskih in večjih župnijah, označen urnik spovedovanja in ime spovednika.

Spoved izven spovednice. Takšnemu obhajanju zakramenta pokore bolj ustrezajo spovedni kabineti ali vecnamenski prostori. Sogovornika sedita druga nasproti drugemu, na vmesni mizici je prostor za Sveto pismo, sveto znamenje (križ, podobo), rože ipd. Naj bo na voljo štola vijolicne barve.

2. Čas spovedovanja

Verniki imajo pravico do prejema zakramenta, kadarkoli upravičeno za to prosijo, duhovniki pa imajo strogo dolžnost, da so na voljo za spovedovanje.

1. Spokorni časi post in advent imata v cerkvenem letu izrazito spokorni značaj. Primerno je, da krščansko občestvo v tem času obhaja spokorna opravila, ki vernike vzgajajo in ohranjajo v spokornem duhu. Podobno velja tudi za nekatere druge priložnosti, kot so misijon, romanja, tridnevnice, duhovne vaje in obnove, dnevi celodnevnega čaščenja ipd.

2. Zakrament pokore je edini zakrament, za katerega prenovljeni obrednik zahteva, naj ga delimo oziroma prejemamo izven evharisticne daritve. Duhovnik naj bo na voljo za spoved ob določenih urah (pred mašo, pred nedeljo ali praznikom, ob drugih priložnostih), ki so vernikom objavljene v župnijskem listu ali priložnostnem letaku.

3. Potrebno je poskrbeti, da bodo v mestnih in romarskih cerkvah ter v drugih središčih spovedniki vedno ljudem na voljo za spoved.

4. V času pred prazniki, ob celodnevem čaščenju ali ob drugih priložnostih naj župnik povabi v župnijo tuje spovednike. Izkustvo pove, da v župnijah, kjer je takšna navada, tudi sicer verniki radi pristopajo k spovedi k domačemu duhovniku.

3. Liturgicna obleka

Glede liturgicne obleke pri opravljanju zakramenta pokore se je treba držati določb krajevnega ordinarija. Obhajanje zakramenta je liturgicno dejanje. Pri obredih sprave več spokornikov s posamično spovedjo in odvezo ter splošno spovedjo in skupno odvezo je primerno, da je duhovnik oblečen v albo (ali talar in koretelj) z štolo vijolicne barve ali pa poleg albe ima pluvial vijolicne barve.

Pri obredu sprave posameznih spokornikov ima duhovnik, poleg drugih znamenj duhovniške službe (križ, talar, kolar), tudi štolo vijolicne barve. V primeru spovedovanja na domu, v župnišču, bolnišnici ali drugod je dovolj, da ima štolo kot znamenje duhovniške službe. V primeru, ko to spokornik izrecno želi, ni potrebno nobeno znamenje duhovniške oziroma liturgicne službe.